

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 9ο - Τεύχος 34

(Απρίλιος - Ιούνιος 1994)

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

	Σελ.
* S.K. Saxena: Η Συνεταιριστική Κίνηση: Μία Διεθνής Επισκόπηση	65
* Ι.Α. Γοργολιάννη: Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες και η Ελληνική Περιφέρεια	77
* Ι.Β. Μανωλόπουλου: Η Σημασία του Γεωργικού Συνεταιρισμού Βελβεντού (Σ.Ε.Π.Ο.Π.) στην Ανάπτυξη της Περιοχής	81
* Ψήφισμα 47/90 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΙΠΕ	95
* Θέσεις - Απόψεις	99
* Ανάλυση του Περιεχομένου των Συνεταιριστικών Αρχών	101
* Ειδήσεις Αγροτικές - Συνεταιριστικές	121

SYNEDIA

ΤΑΝ ΛΕΜΕ ΛΙΠΑΣΜΑ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΣΥΝΕΛ

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΛΑ - ΣΥΝΘΕΤΑ - ΜΙΚΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΒΑΣΙΚΗ
Ή ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΣ ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΚΑ (ΣΥΝΦΕΡΤ)
ΘΕΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ - ΘΕΙΑΦΙ
ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΦΥΛΛΩΝ - ΝΕΡΩΝ

ΕΓΓΥΗΣΗ ΟΜΑΛΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Εγγύηση Ποιότητας

ΑΘΗΝΑ: (01) 86.48.715 - 86.48.225, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: (031) 54.43.30 - 54.43.31, ΒΟΛΟΣ: (0421) 22.536,
ΚΑΒΑΛΑ: (051) 83.69.48 - 83.69.49, ΗΡΑΚΛΕΙΟ: (081) 25.65.43

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 9ο - Τεύχος 34

(Απρίλιος - Μάϊος - Ιούνιος 1994)

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ: ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ (*)

Του S. K. SAXENA(**)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μελέτη αυτή περιγράφει σε γενικές γραμμές τα Συνεταιριστικά Κινήματα της Ασίας, της Αφρικής και της Ευρώπης, σημειώνει μερικές πρόσφατες εξελίξεις και τέλος, συνδέει τη Συνεταιριστική Κίνηση με μερικά από τα τρέχοντα διεθνή προβλήματα. Η Συνεταιριστική Κίνηση απλώνεται σε όλο τον κόσμο. Με τη μια ή την άλλη μορφή, υπάρχει σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Πρόσφατοι αριθμοί που προέρχονται από τη Δ.Σ.Ε., αποκαλύπτουν ότι πάνω από 662 εκατ. άτομα μέσω 194 εθνικών οργανώσεων και 9 διεθνών οργανώσεων από 82 χώρες ανήκουν στη Συνεταιριστική Κίνηση. Κι αν ακόμα συνυπολογίσουμε πιθανά λάθη και διπλές εγγραφές, πρόκειται για εντυπωσιακά νούμερα.

Η σύγχρονη μορφή συνεργατισμού προέρχεται από δύο κύριες πηγές: τη Δίκαιη Κοινωνία των Σκαπανέων που ιδρύθηκε το 1844 στο Ρότσντέιλ της Αγγλίας και, περίπου την ίδια εποχή, την εργασία του Ραιφάιζεν στη Γερμανία με τους φτωχούς αγρότες. Από τις μεθόδους των δύο αυτών και ιδιαιτέρως των πρώτων, η Δ.Σ.Ε., διατύπωσε τις Συνεταιριστικές Αρχές που ισχύουν και σήμερα. Τα καταναλωτικά κινήματα χρησιμοποίησαν ως πρότυπο το μοντέλο του Ρότσντέιλ ενώ τα αγροτικά κινήματα λειτουργούν σύμφωνα με το μοντέλο Ραιφάιζεν.

Η αυτοβοήθεια και η αλληλοβοήθεια, που οδηγούν σε οικονομίες κλίμακος, αποτελούν τη βάση της φιλοσοφίας και των δραστηριοτήτων των Συνεταιριστικών Κινήσεων.

(*) Από το «Review of International Cooperation» (Vol. 87, No 1, 1994)

(**) Ο Dr. Saxena είναι πρώην Διευθυντής της Δ.Σ.Ε. (1968-'81). Σήμερα κατοικεί στον Καναδά και εργάζεται ως διεθνής σύμβουλος. Το άρθρο αυτό αποτελεί συντεταγμένη έκδοση της εναρκτήριας ομιλίας που ο συγγραφέας έδωσε στο συνέδριο της AISEC στο Saskatoon το 1992.

Ποικιλία Συνεταιρισμών: Ασία

Η μεγάλη ποικιλία συνεταιρισμών ανά τον κόσμο, προκαλεί σύγχυση. Η τεχνική του συνεργατισμού -ένας αριθμός ατόμων που συνεργάζονται για την ικανοποίηση των κοινών τους αναγκών τους- είναι απλή και έχει εφαρμοστεί σε πολλές ανθρώπινες προσπάθειες. Στην Ασία, ο νόμος για τους Ινδικούς Πιστωτικούς Συνεταιρισμούς του 1904, άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί αυτοί δημιουργήθηκαν για να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα αγροτικά χρέη. Μετά από αυτά τα είδη συνεταιρισμών, έγινε αισθητή η ανάγκη και για μη πιστωτικούς συνεταιρισμούς και ο Συνεταιριστικός Νόμος του 1912 επέτρεψε τη δημιουργία συνεταιρισμών και άλλων σκοπών. Η ανάπτυξη αυτή των συνεταιρισμών που ξεκίνησε από τις αποικιακές κυβερνήσεις, μεταφέρθηκε στις γειτονικές χώρες Σρι Λάνκα, Μαλαισία, καθώς και σε άλλες. Με το πέρασμα του χρόνου οι συνεταιρισμοί εισήλθαν σε αρκετούς τομείς: προμήθεια γεωργικών εισροών, εμπορία, παραγωγή, διανομή καταναλωτικών αγαθών, κατασκευή οικιών κ.λπ. Μερικοί, σε αντίθεση με αρκετούς άλλους, αναπτύχθηκαν εντός μεγάλων οργανώσεων επηρεάζοντας ολόκληρη τη χώρα. Δυό παραδείγματα από την Ινδία είναι τα εξής: Η Συνεταιριστική Ένωση Γαλακτοπαραγωγών της περιοχής Kaira η οποία μέσω του εθνικού της αντιπροσώπου ("Operation Food"), έφερε επανάσταση στη διανομή γάλακτος ακόμα και στις μεγάλες αστικές περιοχές. Οι συνεταιρισμοί αύξησαν τα εισοδήματα των παραγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, που τώρα έχουν εκτεταμένη παρουσία στη βιομηχανία. Με τον ίδιο τρόπο και αντιδρώντας στις αδικίες που γίνονται εις βάρος τους, οι παραγωγοί ζαχαροκάλαμου οργάνωσαν την καλλιέργεια των φυτών και τώρα παράγουν πάνω από το 60% της εγχώριας παραγωγής ζάχαρης. Η Ινδία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός ζάχαρης στον κόσμο.

Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί στα χωριά της Ινδονησίας είναι γνωστοί ως Koperasi Unit Desa (KUDs). Παρέχουν στους παραγωγούς μια ποικιλία υπηρεσιών. Τα δάνεια προέρχονται κυρίως από την Κυβέρνηση και μοιράζονται μέσω των συνεταιρισμών αυτών. Προμηθεύουν τους παραγωγούς με μια ποικιλία γεωργικών εισροών και καταναλωτικών αγαθών. Η διαφοροποίηση μεταξύ μέλους και μη μέλους είναι δυσδιάκριτη, γεγονός που αντανακλά την κυβερνητική προστασία και έλεγχο των συνεταιρισμών. Η παραγωγή πραγματοποιείται από ιδιώτες που κατέχουν, λειτουργούν και διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις (γεωργικές και κτηνοτροφικές), ψαρότοπους και μικρές βιομηχανίες. Ο εξωτερικός έλεγχος είναι αυστηρός και οι συνεταιρισμοί (KUDs) θεωρούνται κρατικοί οργανισμοί. Οι υπηρεσίες καθοδήγησης και γεωργικών εφαρμογών δε λειτουργούν ικανοποιητικά και το παραγόμενο πλεόνασμα είναι μηδαμινό. Μια εκτεταμένη συνεταιριστική δομή υπάρχει σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, όμως η κίνηση, στο σύνολό της, είναι αναποτελεσματική.

Οι Συνεταιριστικές Κινήσεις της Μαλαισίας και της Σιγκαπούρης απαρτίζονται κυρίως από τους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς των αστικών περιοχών. Συνεταιριστικοί οργανισμοί έχουν διαμορφωθεί γύρω από ιδιωτικά και δημόσια γραφεία. Η αυτόματη αφαίρεση ενός ποσού από το μισθό παρέχει ασφάλεια έναντι καταδολιεύσεων. Οι συνεταιρισμοί αυτοί έχουν συσσωρεύσει σημαντικές αποταμιεύσεις και έχουν, στην περίπτωση της Μαλαισίας, υποστηρίξει τη δημιουργία των ασφαλιστικών συνεταιρισμών. Στη Σιγκα-

πούρη η Κίνηση ανταποκρίνεται — αλλάζοντας συνεχώς — στις ανάγκες που καλύπτονται από ένα συνεταιρισμό παροχής υπηρεσιών. Μια μελέτη που εξετάζει την ιστορία της Κίνησης μεταξύ 1925 και 1985, αναφέρει την ύπαρξη συνεταιρισμών αποταμιευτικών, πιστωτικών, πολλαπλών δραστηριοτήτων, επενδυτικών, καταναλωτικών, σχολικών, κατασκευής οικιών, εμπορίας, βιομηχανικών (κυρίως χειροτεχνικών), ασφαλιστικών, φαρμακευτικών, μεταφορικών και μέριμνας.

Πρόσφατες Εξελιξεις

Τεχνητοί Συνεταιρισμοί

Είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ δύο ασιατικές χώρες όπου πρόσφατα δημιουργήθηκαν συνεταιρισμοί για την εφαρμογή εθνικών αναπτυξιακών πολιτικών.

Η FELCRA, μια κρατική επιχείρηση της Μαλαισίας, ιδρύθηκε με ειδικό νόμο το 1966. Εντός του Τμήματος Κοινωνικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Εθνικής και Αγροτικής Ανάπτυξης, μια ειδική υπηρεσία συνδιαλέγεται με τους συνεταιρισμούς. Αποστολή της FELCRA ήταν η αναμόρφωση ή ανάπτυξη των καλλιεργειών και των χρήσεων της γης, καθ' υπόδειξη των κρατικών αρχών. Η αποστολή αυτή αργότερα διευρύνθηκε, ώστε να συμπεριλάβει την προώθηση της απασχόλησης στη γεωργία. Ένα πρόγραμμα επανοικισμού των χωρών (VRP) οδήγησε στο σχεδιασμό οικιστικών προγραμμάτων υποδομής και στους συνεταιρισμούς ανατέθηκε ένας σημαντικός ρόλος σε αυτές τις προσπάθειες. Οι πρώτοι συνεταιρισμοί στήριξης του προγράμματος επανοικισμού ιδρύθηκαν το 1979 και τώρα υπάρχουν πάνω από 90. Οι συνεταιρισμοί αυτοί διαχειρίζονται μικρές επιχειρήσεις: πώλησης φρούτων, κατασκευής γομολάστιχων, μεταφοράς φοινέλαιου και χυμών, εμπορίου, κατασκευών, προμήθειας καταναλωτικών αγαθών και εκτροφής ζώων. Τα μέλη τους είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, μικροεπιχειρηματίες, δημόσιοι υπάλληλοι και εργάτες. Η συμμετοχή των γυναικών είναι χαμηλή και παρόλο που υπάρχουν 80 γυναικείες ομάδες (Wadira), η επιρροή τους είναι αμελητέα.

Σε γενικές γραμμές, οι Φιλιππίνες εφαρμόζουν ένα παρόμοιο σχήμα γνωστό ως Πρόγραμμα Ευρείας Αγροτικής Μεταρρύθμισης (Comprehensive Agrarian Reform Program - CARP). Το πρόγραμμα αυτό, ωστόσο, ασχολείται με τη μεταφορά της ιδιοκτησίας της γης από τους κτηματίες στους εργάτες. Επισκέφθηκα μερικά κτήματα στη νήσο Basilan στο Mindanao. Η κύρια καλλιέργεια είναι το καουτσουκόδενδρο. Συνεταιρισμοί έχουν ιδρυθεί για την απόκτηση, κατοχή, καλλιέργεια και διαχείριση της αγροτικής γης προς όφελος των μελών τους και τους παρέχουν απασχόληση, ενθαρρύνουν την αποταμίευση, διαδίδουν τις συνεταιριστικές αρχές, αναλαμβάνουν την εμπορία και την παροχή εισροών στους παραγωγούς. Γίνεται εκμίσθωση της γης στους συνεταιρισμούς για 25 χρόνια με πρόνοια για χρονική επέκταση. Η παραχώρηση της γης πιστοποιείται από το Τμήμα Αγροτικών Μεταρρυθμίσεων. Πέρα από την παροχή εργασίας και τη διάθεση εισροών, οι συνεταιρισμοί επίσης ανοίγουν δρόμους, φτιάχνουν πιατάκια για φλιτζάνια και πώματα από λάστιχο, παράγουν πολλαπλασιαστικό υλικό, κ.λπ. Σύμφωνα με το Νόμο 6938 του 1989, η αρχή της διασυνεταιριστικής συνεργασίας έγινε αποδεκτή και οι Δευτεροβάθμιες Οργανώσεις της Συνε-

ταιριστικής Κίνησης θεωρούνται βοηθοί των Πρωτοβάθμιων Οργανώσεων.

Οι Συνεταιρισμοί και στις δυο πιο πάνω περιπτώσεις είναι αδύναμοι. Η πρόνοια για την εκπαίδευση των μελών και των υπαλλήλων είναι ανύπαρκτη. Έχουν δημιουργηθεί μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα και κάτω από πίεση για την επίτευξη στόχων εντός σύντομου χρονικού διαστήματος, για τους οποίους δεν είναι ακόμα έτοιμοι, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευσή τους. Οι συνεταιρισμοί έρχονται δύσκολα σε επαφή με τις κυρίαρχες τάσεις της Συνεταιριστικής Κίνησης και οι υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών είναι ανύπαρκτες. Τους ζητήθηκε να τρέξουν πριν ακόμα μπορέσουν να περπατήσουν.

Δεν έχω εξετάσει τα Συνεταιριστικά Κινήματα σε άλλες χώρες - Μπαγκλαντές, Μαϊνάμάρ, Σρι Λάνκα και άλλες. Ωστόσο, με σιγουριά μπορούμε να πούμε ότι στα Συνεταιριστικά Κινήματα των χωρών αυτών υπάρχουν επίσης οι ίδιες αδυναμίες: επικέντρωση στην άσκηση της πίστης, εκτεταμένη εξάρτηση από τις Κυβερνήσεις, αναποτελεσματικό μανάτζμεντ και μη ρεαλιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι Συνεταιριστικές Κινήσεις στις χώρες αυτές έχουν μόνο μια οριακή επιρροή στην κοινωνία και επιζούν χάρη στην κρατική ελεημοσύνη.

Αφρική

Εαν οι Συνεταιριστικές Κινήσεις της Ασίας ξεκίνησαν και συνεχίζουν να ασχολούνται με την πίστη, οι Κινήσεις της Αφρικής, ιδιαίτερα στο τμήμα εκείνο της ηπείρου όπου μιλιέται η Αγγλική γλώσσα, ξεκίνησαν από την εμπορία.

Υπάρχουν και άλλα είδη συνεταιρισμών, όμως η συνεταιριστική κίνηση αποτελείται κυρίως από συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εμπορίας. Σε ορισμένες χώρες της Αφρικής όπου επικρατεί η μονο-καλλιέργεια, η συνεταιριστική ιστορία είναι, ευνόητα, γεμάτη από διαμάχες μεταξύ της Κίνησης και των Αρχών στην Κένυα, το Συμβούλιο Καλαμποκιού και οργανώσεις παραγωγών καλαμποκιού στη Ζάμπια, παραγωγοί κακάο και Διεύθυνση Κακάο στην Γκάνα.

Η Τανζανία παρουσιάζει μια τυπική μορφή κακοδιαχείρισης με την εκτεταμένη ανάμειξη της Κυβέρνησης. Ένας νέος νόμος, ο Νόμος 15 του 1991, προσπαθεί να ανατρέψει τις πολιτικές του παρελθόντος. Τα γεγονότα που οδήγησαν σε αυτό το νόμο είναι τα ακόλουθα. Σύμφωνα με το νόμο για την CUT, η Συνεταιριστική Ένωση της Τανγκανίκα (Co-operative Union of Tanganyika - CUT) ιδρύθηκε ως η κορυφαία Εθνική Συνεταιριστική Οργάνωση στις αρχές της δεκαετίας του '60. Οι περιφερειακές συνεταιριστικές οργανώσεις δε συμμετείχαν σε αυτή. Έτσι, οι Ενώσεις δεν αισθάνονταν να τις αφορούν οι υποθέσεις της - ο έλεγχος από τη βάση δεν υπήρχε.

Το 1966 δημιουργήθηκε μία Κρατική Επιτροπή για να ερευνήσει τις εργασίες των Συνεταιρισμών και των Συμβουλίων Εμπορίας (Marketing Boards). Ωστόσο, οι συνεταιρισμοί δεν είχαν καμία συμμετοχή στην Επιτροπή αυτή. Σύμφωνα με το νόμο του 1968 για τους συνεταιρισμούς, ολόκληρα χωριά οργανώθηκαν επί συνεταιριστικής βάσης, σε μια προσπάθεια για το κτίσιμο του σοσιαλισμού (Ujamaa) σε όλη τη χώρα. Το 1976, η Κυβέρνηση διέταξε τους συνεταιρισμούς

να παύσουν τις δραστηριότητές τους και να μεταφέρουν τις αρμοδιότητές τους στις κρατικές υπηρεσίες.

Η παρούσα κατάσταση έχει ως εξής: Σύμφωνα με την ακολουθούμενη πολιτική οικονομικής φιλελευθεροποίησης, ο Νόμος 15 του 1991 επιδιώκει τον περιορισμό των αρμοδιοτήτων του κρατικού υπεύθυνου μόνο στην παροχή πληροφοριών, την εποπτεία και το λογιστικό έλεγχο. Η διαχείριση και η εκπαίδευση μεταφέρονται στους συνεταιρισμούς. Η ενεργός συμμετοχή των μελών, ο έλεγχος και η δημοκρατική διαχείριση τονίζονται. Η Συνεταιριστική Ένωση της Τανζανίας καταργήθηκε το Μάιο του τρέχοντος έτους (1992). Η διαδικασία συγχώνευσης των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη. 6.500 πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί απέκτησαν μεγαλύτερη συμμετοχή στις Δευτεροβάθμιες Οργανώσεις. Στο εθνικό επίπεδο, προσπάθειες γίνονται για τη δημιουργία συνεταιριστικών οργανώσεων που η καθεμιά τους θα ασχολείται με ένα συγκεκριμένο προϊόν. Η Συνεταιριστική Ένωση Τανζανίας (Tanzanian Co-operative Association - TCA), μια μεταβατική οργάνωση, ανέλαβε τη φροντίδα των περιουσιακών στοιχείων που ανήκαν στην πρώην WASHIRICA. Η TCA αντιπροσωπεύει τη Συνεταιριστική Κίνηση κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Είναι πιθανόν να αντικατασταθεί πάλι τον Ιούλιο του επόμενου έτους. Το πρωτεύον θέμα αυτής της εποχής είναι η απεξάρτηση της Συνεταιριστικής Κίνησης από την πολιτική, που προϋποθέτει το ενδιαφέρον και την προσωπική δέσμευση των ίδιων των μελών. Και επιπλέον, εντατική εκπαίδευση των μελών.

Ωστόσο, για να θέσουμε το θέμα στη σωστή του βάση, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι μερικά Συνεταιριστικά Κινήματα έχουν επιδείξει μεγάλη ευκαμψία στην αντιμετώπιση των δικτατορικών κυβερνήσεων της Αφρικής. Πέρα από τις υπερβολές του 'Ιντι Αμίν, οι περιφερειακές συνεταιριστικές ενώσεις της Ουγκάντα, που είδα κατά τη διάρκεια της επισκέψεώς μου, είναι υγιείς και ευημερούν.

Η πιο πάνω εκτεταμένη αναφορά στις Κινήσεις της Αφρικής και της Ασίας δεν αναδεικνύει ορισμένες εξαιρέσεις. Αυτές οι εξαιρέσεις, περιπτώσεις που σημειώθηκαν επιτυχίες, είναι σκόπιμο να μελετηθούν, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα χρήσιμα για τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Και σε αυτές τις επιτυχίες εξαιρέσεις - των δύο ηπείρων - όμως, οι συνεταιρισμοί είναι μικροί, υπόκεινται σε έντονο κυβερνητικό έλεγχο, οι μελέτες βιωσιμότητας αγνοούνται κατά την ίδρυση των συνεταιρισμών, το μάνατζμεντ είναι αναποτελεσματικό σε κάποιο βαθμό και τα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες. Παρ' όλα αυτά όμως μαζί με την αυξανόμενη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας έχει ξεκινήσει μία προσπάθεια να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία των συμφερόντων των μελών από τους συνεταιρισμούς.

Ευρώπη

Η συνεταιριστική κίνηση γεννήθηκε στην Ευρώπη, από όπου διαδόθηκε στις άλλες περιοχές του κόσμου. Όλοι οι τομείς της συνεταιριστικής δράσης αντιπροσωπεύονται και, σε μερικούς από αυτούς, οι συνεταιρισμοί είναι οι κυρίαρχοι της αγοράς. Μια πρόσφατη μελέτη που εκδόθηκε από τις COPA/COGECA

— τα όργανα αντιπροσώπευσης των οργανώσεων παραγωγών και των συνεταιρισμών αντίστοιχα — αποδεικνύει το μεγάλο αριθμό και τη δύναμη των συνεταιρισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της γεωργίας. Συνεταιρισμοί κτηνοτρόφων σε Δανία και Ολλανδία, οινοποιητικοί και αγροτικής πίστης στην Ιταλία, συνεταιριστικές τραπεζιτικές δραστηριότητες στη Γαλλία, συνεταιρισμοί παροχής υπηρεσιών στη Γερμανία με 9.000 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς 5.700 παραγωγής και εμπορίας, 3.400 τράπεζες (Volksbanken και Raiffeisen) και πάνω από 8.900 μικρές βιομηχανίες, σουηδικοί συνεταιρισμοί εμπορίας αυγών και κρεατικών, οι κτηματικές τράπεζες και η κίνηση των ιδιοκτητών δασών — όλα αυτά επιβεβαιώνουν το «πλούσιο μωσαϊκό» των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί από την άλλη, έχουν αντιμετωπίσει μερικές ατυχίες. Το μερίδιο αγοράς των καταστημάτων τους στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει μειωθεί. Στη Γαλλία, δε χρειάστηκε παρά ένα μικρό χρονικό διάστημα για την κατάρρευση της Εθνικής Ομοσπονδίας Καταναλωτικών Συνεταιρισμών (Federation Nationale des Cooperatives de Consommateurs). Η γερμανική καταναλωτική κίνηση έπαψε, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, να υφίσταται στη δεκαετία του '70 μετά από μια εθνικού επιπέδου προσπάθεια για συγχωνεύσεις, με άδοξο τέλος μια αποδυναμωμένη Co-op Nederland. Η Γερμανία, εξαιτίας της αύξησης του «έντασης κεφαλαίου» λιανεμπορίου και για την επίτευξη γρήγορης λήψης αποφάσεων με την παράκαμψη της διαδικασίας της επιτροπής, υιοθέτησε το πρότυπο AG με καταστροφικά αποτελέσματα. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα κάποιες εξέχουσες εξαιρέσεις όπως ο καταναλωτικός συνεταιρισμός του Ντόρτμουντ (Dortmund Society) ο οποίος διαθέτει 370 καταστήματα και έχει συνολικό ετήσιο τζίρο πάνω από 3.000 εκατ. γερμανικά μάρκα.

Οι Brazda και Schediwy στην εμπειριστατωμένη δίτομη μελέτη τους κατέδειξαν τις ακόλουθες, ως αιτίες αυτής της κατάρρευσης: (i) ο αυξημένος ανταγωνισμός στο λιανεμπόριο, ο οποίος εξάλειψε τα περιθώρια κέρδους και οδήγησε σε μείωση της δημιουργίας εσωτερικού κεφαλαίου, (ii) ο αρνητικός ρόλος των «βαρόνων» της περιφέρειας, οι οποίοι μετέβαλαν τους κεντρικούς οργανισμούς σε απλές ζώνες άμυνας, (iii) η μείωση των ονομαζόμενων «hospital societies» που σχεδιάστηκαν με στόχο τη βελτίωση του μάντζιμεντ των συνεταιρισμών που κατέρρεαν και (iv) η εκτεταμένη απάθεια των μελών.

Η τελευταία είναι ιδιαίτερης σημασίας. Όπως μου έγραψε ένας γνωστός μου σχετικά με την κατάρρευση της γαλλικής καταναλωτικής κινήσεως... «Νομίζω ότι, ειδικά το περιορισμένο δίκτυο συμπαράστασης το οποίο αναπτύχθηκε προσεκτικά με σκοπό να αποθαρρύνει φυγόκεντρες τάσεις, τελικά διευκόλυνε και επιτάχυνε την πορεία προς την παρακμή... όλες οι αιτίες για την κατάρρευση είναι ριζωμένες στις ασθενείς σχέσεις με τα μέλη... έχουμε έναν υπερβολικό φόβο για τα μέλη μας».

Ένας τομέας που κερδίζει συνεχώς σε δύναμη είναι αυτός των παραγωγικών συνεταιρισμών εργατών. Οι συνεταιρισμοί αυτοί συνήθως περιγράφονται σαν βιομηχανικοί, εργατικοί ή χειροτεχνικοί. Πέρα από τις διαφορετικές ονομασίες, ο τομέας αυτός της συνεταιριστικής κίνησης, πιθανότατα λόγω της δυνατότητας εργασιακής απασχόλησης που παρέχει, επεκτείνεται και σήμερα, περίπου μισό εκατομμύριο άνθρωποι εμπλέκονται σε αυτόν. Οι συνεταιρισμοί αυτοί τα

πήγαν μέχρι τώρα εξαιρετικά καλά στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Οι επιτυχίες της SCOP στη Γαλλία και του συνεταιρισμού του Μοντραγκόν στην περιοχή των Βάσκων, στην Ισπανία, είναι γνωστές. Οι βόρειες χώρες της Ευρώπης, πιθανότατα εξαιτίας των ιστορικά χαμηλών ποσοστών ανεργίας, του εκτεταμένου δικτύου κοινωνικής ασφάλισης και της συνεπαγόμενης δομής της εργασίας, δεν έχουν επιδείξει αντίστοιχα μεγέθη μέχρι σήμερα.

Η Κοινή Ευρωπαϊκή Αγορά

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούμε στην εμφάνιση της Ενιαίας Κοινής Αγοράς κάτω από την προστασία της ΕΟΚ, η οποία έχει σε μεγάλο βαθμό μειώσει, αν όχι εξαλείψει, τα εθνικά σύνορα. Πολύ σύντομα έμποροι και εμπορεύματα θα αρχίσουν να κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στην Ευρώπη. Τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν μέχρι σήμερα αρχίζουν να ξεπερνιούνται.

Ποιές είναι οι πιθανές συνέπειες αυτής της εξέλιξης για τους συνεταιρισμούς; Τις έχω εξετάσει σε ένα άρθρο μου, με τίτλο «*Οι Συνεταιρισμοί στην ΕΟΚ και η Δυναμική της Αλλαγής στην Ευρώπη*», στο *Trans-national Associations*, ένα έντυπο που εκδίδεται στις Βρυξέλλες. Η έκδοση της ΕΟΚ «*The Co-operative Mutual and Non-Profit Organization in the European Community*» καταγράφει επτά συνεταιριστικές οργανώσεις που δρουν σε μεγάλες περιφέρειες και δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς τομείς. Ένας νέος νόμος έχει προταθεί για τους ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς και η πρώτη εξέτασή του είχε προβλεφθεί για τις 16 Δεκεμβρίου 1993.

Οι ευκαιρίες που δημιουργούνται από την Κοινή Αγορά για τους συνεταιρισμούς μπορούν πρόχειρα να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: Πρώτον, οι συνεταιρισμοί από εδώ και στο εξής θα δρουν σε έναν ευρύτερο χώρο και θα αντιμετωπίζουν αυξημένο ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, η αλυσίδα των Γερμανών λιανοπωλητών (Aldi) έχει αρχίσει να ανταγωνίζεται έντονα την Κίνηση Βρετανών Καταναλωτών. Δεύτερον, ο ευρύτερος οικονομικός χώρος και η κατάργηση των εθνικών περιορισμών μπορεί να οδηγήσουν σε δράση ενός συνεταιρισμού εναντίον κάποιου άλλου συνεταιρισμού με αποτέλεσμα την εξασθένηση της παγκόσμιας αλληλεγγύης της Κίνησης.

Οποιοσδήποτε όμως κι αν είναι οι συνέπειες, η αποτελεσματικότητα του μάνατζμεντ και η ισχυρότερη πίστη των μελών, θα είναι απαραίτητα εάν οι συνεταιρισμοί θέλουν να αντιμετωπίσουν επιτυχώς τον αυξημένο ανταγωνισμό. Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι θα χρειαστούν εκσυγχρονισμό, οι παλιές μέθοδοι πρέπει να εγκαταλειφθούν και η προσκόλληση στη διεθνή πειθαρχία πρέπει να γίνει πιο έντονη. Ο ρόλος των οργανισμών όπως η Δ.Σ.Ε. θα γίνει ακόμα πιο σημαντικός.

Οι ισχυρές παραδόσεις τοπικής και εθνικής αυτονομίας θα πρέπει να παραμεριστούν. Από την άλλη πλευρά, η δημιουργία Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, θα παρέχει αυξημένες ευκαιρίες στις Συνεταιριστικές Κινήσεις να ιδρύσουν υπερεθνικούς συνεταιρισμούς. Η ηγεσία θα πρέπει να προέλθει από τους συνεργαζόμενους εθνικούς συνεταιρισμούς. Νέες μορφές προσέλευσης κεφαλαίου θα χρειαστούν, ώστε οι συνεταιρισμοί να καταστούν ανταγωνιστικοί σε μία μεγαλύτερη αγορά.

Ανατολική Ευρώπη

Εαν συνταρακτικές αλλαγές συμβαίνουν στη Δυτική Ευρώπη, η Ανατολική Ευρώπη βρίσκεται σε αναστάτωση. Με την κατάρρευση του κομμουνισμού και την εκκαθάριση της κεντρικά σχεδιαζόμενης οικονομίας, βασικά προβλήματα ήρθαν στο προσκήνιο. Ο Michael Camdessus, διευθυντής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (IMF), καταγράφει μερικά από αυτά: (i) η ανάγκη να αναλάβουν οι ίδιοι οι άνθρωποι τις τύχες τους, (ii) η ανάγκη να διορθωθούν οι βαθιά ριζωμένες αδυναμίες στη δομή της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων και των αποτελεσμάτων των άστοχων επενδύσεων στην πολεμική βιομηχανία, (iii) η επιτακτική ανάγκη για διόρθωση της κοινωνικής και φυσικής υποδομής - το Τσερνόμπιλ είναι ένα φρικτό παράδειγμα και (iv) ανάγκη να διαμορφωθούν τάσεις σύμφωνες με το κλίμα της οικονομίας της αγοράς και να αναπτυχθεί επιχειρηματικό πνεύμα. Υπό αυτή την άποψη, οι συνεταιρισμοί έχουν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο.

Οι Συνεταιριστικές Κινήσεις θα πρέπει να επανακαθορίσουν το ρόλο τους μέσα στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες. Ο Καθηγητής Kowalak έχει διατυπώσει τέσσερις ερωτήσεις οι οποίες είναι βασικές για όλες τις Συνεταιριστικές Κινήσεις της Ανατολικής Ευρώπης: (i) Ποιά είναι η *raison d'etre* των συνεταιρισμών; (ii) Με ποίο τρόπο θα πρέπει να ερμηνευθούν οι συνεταιριστικές Αρχές στη νέα κατάσταση; (iii) Ποιές θα πρέπει να είναι οι σχέσεις μεταξύ του κράτους, των πολιτικών κομμάτων και των συνεταιρισμών; Και (iv) σε ποιούς ανήκουν και από ποιούς ελέγχονται οι συνεταιρισμοί;

Παρά την περίπλοκη υφιστάμενη κατάσταση, φαίνεται ότι δίνεται έμφαση στην εθελοντική συμμετοχή και στο άμεσο ενδιαφέρον για τα συμφέροντα των μελών. Το Άρθρο 1 του πολωνικού νόμου αναφέρει: «Ο συνεταιρισμός πρέπει να είναι μια εθελοντική ένωση με απεριόριστο αριθμό μελών... Θα πρέπει να διεξάγει οικονομικές δραστηριότητες για να ικανοποιεί τις ανάγκες των μελών του». Στις ανάγκες των μελών, πέρα από τα κρατικά προγράμματα, έχει πέσει και το μεγαλύτερο βάρος. Περισσότερο ή λιγότερο, στα ίδια θέματα υπάρχει έμφαση και στην Τσεχοσλοβακία μέσω του Μεταβατικού Νόμου του 1992. Ωστόσο, με το διαχωρισμό στις δύο Δημοκρατίες της Τσεχίας και της Σλοβακίας, η κατάσταση έχει μπερδευτεί πιο πολύ.

Σε αυτή την περίοδο των ριζικών αλλαγών είναι ενθαρρυντικό να βλέπουμε τις Δυτικές Συνεταιριστικές Κινήσεις να προτείνουν χέρι βοήθειας. Η επαναθεώρηση των στάσεων είναι μια αργή διαδικασία και ο κεντρικός ρόλος της αυτοβοήθειας και η ανάγκη να περάσουν στα ίδια τα μέλη οι συνεταιρισμοί, θα πρέπει να αποδεικνύονται και μέσω των σχεδίων της δυτικής βοήθειας. Μερικοί Παγκόσμιοι Οργανισμοί όπως το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) και η Διεθνής Τράπεζα (World Bank) έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί. Ο οργανωτικός ρόλος της Δ.Σ.Ε. θα είναι αποφασιστικής σημασίας. Το πρόγραμμα ECEC επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και τη συνεταιριστική νομοθεσία. Το WOCCU έχει επιχορηγήσει επισκέψεις συνεταιριστών, από τις πρώην κομμουνιστικές χώρες σε πιστωτικούς συνεταιρισμούς δυτικών χωρών. Η ACDI δραστηριοποιείται στον τομέα της γεωργίας. Η INTER-COOP έχει ανοίξει γραφείο εμπορίου στη Βουδαπέστη και το ίδιο έχει κάνει η US Co-operative Business International στην Πράγα. Όλα αυτά είναι πολύ ενθαρρυντικές κινήσεις, αν και θα ήταν ευχής έργο μια πιο συντονισμένη δράση.

Διχόνοια στους Συνεταιρισμούς

Θα πρέπει να σημειώσουμε εντός παρενθέσεως, ένα χαρακτηριστικό που εξασθενεί τις Συνεταιριστικές Κινήσεις έναντι των ανταγωνιστών τους. Αναφέρεται στη διχόνοια που διεισδύει στους συνεταιρισμούς. Η προσθήκη της φράσης «Συνεργασία μεταξύ των Συνεταιρισμών» από την Επιτροπή του 1966 ήταν περισσότερο από επίκαιρη Ωστόσο, η πρακτική της εφαρμογής υπήρξε δύσκολη. Οι αιτίες της διχόνοιας αυτής είναι οι ακόλουθες: Πρώτον, η εθελοντική συμμετοχή δημιουργεί ισχυρά — θρασύτατα, λέω μερικές φορές — αδιάλλακτους ηγέτες που αντιμετωπίζουν τις συμφωνίες με άλλους συνεταιριστικούς τομείς σαν εισβολή στη δική τους περιοχή. Δεύτερον, οι εθνολογικές και πολιτικές διαφορές παίζουν ένα ρόλο. Η Ιταλική Συνεταιριστική Κίνηση αποτελεί εν μέρει μια αντανάκλαση διαφορετικών πολιτικών προσανατολισμών. Η κατάρρευση της Συνεταιριστικής Ένωσης της Malaya μπορεί να αποδοθεί στην πολιτική των «τέκνων της γης». Τρίτον ο διαχωρισμός παραγωγός - καταναλωτής επέφερε μια σημαντική ρωγμή εντός της Κινήσεως. Ένα περισσότερο γενικό πρόβλημα εμφανίζεται όταν μία μεγάλη δευτεροβάθμια οργάνωση υιοθετεί τις λειτουργίες μιας εθνικής Οργάνωσης και μεταβάλλεται σε ανταγωνιστή της. Οι διαμάχες μεταξύ της HB Copenhagen Society και της FDB (Γερμανίας) και η ένταση μεταξύ των CRS και CWS στην Αγγλία είναι δύο παραδείγματα της απομόνωσης που υπάρχει εντός της Συνεταιριστικής Κίνησης. Οι οργανωτικές δομές χρειάζονται επανεξέταση.

Προτείνω, ως ελάχιστες, τρεις προϋποθέσεις που η πλήρωσή τους είναι απαραίτητη για την επίτευξη σύμπτωσης: (i) μια οξυμένη αίσθηση κοινής ιδεολογίας που θα απαιτήσει εκτενή εκπαίδευση με έμφαση στην αλληλεγγύη εντός της Κίνησης, (ii) φωτισμένη ηγεσία και θέληση του ενός τομέα να απλώσει χέρι βοήθειας προς τους άλλους τομείς και επιπλέον να δημιουργήσει τα ουσιώδη στοιχεία που αποτελούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Συνεταιριστικής Κίνησης, (iii) μια ισορροπημένη ανάπτυξη των δύο τομέων, παραγωγών και καταναλωτών, ώστε να μπορέσουν να περάσουν σε μεταξύ τους ουσιαστικές σχέσεις. Στρατηγικές βοήθειας μεταξύ των συνεταιρισμών έλκουν το ενδιαφέρον της Καναδικής Συνεταιριστικής Κίνησης. Η ιδέα του Alvin Toffler για ταύτιση παραγωγού και καταναλωτή ίσως ανοίξει νέους δρόμους από αυτή την άποψη.

Το Μέλλον

Το μέλλον είναι δύσκολο να προβλεφθεί Προς το παρόν είναι κοινότοπο να πούμε ότι «το μέλλον δε θα είναι όπως το παρελθόν». Ωστόσο, το να μιλάς για τις μελλοντικές τάσεις αποτελεί μόδα στις μέρες μας. Οι Alvin Toffler, John Naisabitt, Fairth Porcorn και στο δικό μας τομέα, οι Alex Laidlaw και Sven Ake Book έχουν εντρυφήσει σε αυτή την άσκηση. Θα κάνω και εγώ την ακόλουθη πρόγνωση.

Αναπτυσσόμενες Χώρες

Πιστεύω ότι στο ορατό μέλλον στα κύρια θέματα που απασχολούν τις Συνεταιριστικές Κινήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες δε θα παρουσιαστούν εξελί-

ξεις. Η προσέγγιση από τη σκοπιά των «βασικών αναγκών», μεταφερόμενη με τις κατάλληλες προσαρμογές σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια, θα παραμείνει το σημείο εστίασης της Συνεταιριστικής Κίνησης. Η προμήθεια εισροών, η εμπορία, η εξασφάλιση ικανοποιητικών τιμών για τους παραγωγούς και η παραγωγή, θα προσελκύσουν ένα όλο και πιο πολύ αυξανόμενο ενδιαφέρον. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα πρέπει να τονίσουν την ανάγκη για έλεγχο από τα μέλη.

Περιβάλλον

Ζούμε σε μια χημική κοινωνία. «Για πρώτη φορά από την αρχή της ιστορίας του ανθρώπινου είδους», λέει ο Porcorn, «η ερημιά είναι προτιμότερη από τον πολιτισμό». Η διαμάχη μεταξύ των μελών του ζωικού βασιλείου και των χημικών γιγάντων κατά πάσα πιθανότητα θα είναι παρατεταμένη. Από την έκθεση της Επιτροπής Brundtland η «γεωργία για την παραγωγή των απαραίτητων τροφίμων» (sustainable agriculture) είναι μέρος του παγκόσμιου λεξιλογίου και η Συνδιάσκεψη του Ρίο έχει επιβάλει αυτήν την άποψη. Μέχρι τώρα οι συνεταιριστικές κινήσεις, εκτός μερικών εξαιρέσεων, αντιμετώπισαν χλιαρά το θέμα. Μεταξύ των εξαιρέσεων είναι: η συνεταιριστική Κίνηση Ιαπωνέζων Καταναλωτών, ο συνεταιρισμός Λιπασμάτων των Ινδών Παραγωγών και η Kooperativa Forbundet της Σουηδίας. Μπόρεσα να παρακολουθήσω την εντυπωσιακή δουλειά που κάνει προς αυτή την κατεύθυνση το κατάστημα της Harmow Zama, βόρεια της Γιοκοχάμα, στην Ιαπωνία. Η Συνεταιριστική Τράπεζα του Ηνωμένου Βασιλείου έχει εξαγγείλει μία Πολιτική Ηθικής και προσφέρει κεφάλαια για την προστασία του περιβάλλοντος.

Πιστεύω ότι η Κίνηση έχει δύο σημαντικούς ρόλους να παίξει. Ο πρώτος είναι αυτός της υπεράσπισης: θα πρέπει να δράσει σαν ομάδα πίεσης σε όλη την παραγωγική διαδικασία, συμπληρώνοντας τις προσπάθειες άλλων ομάδων (NGOs). Δεύτερον, πρέπει να ευαισθητοποιήσει τα μέλη της μέσω παραδειγμάτων και εκπαίδευσης και να εξασφαλίσει ότι οι δικές της μαζικές παραγωγικές δραστηριότητες στη γεωργία και τη βιομηχανία δεν καταστρέφουν το περιβάλλον.

Γυναίκες

Σχετικά με το ρόλο της γυναίκας, η Κίνηση, όπως και η υπόλοιπη κοινωνία, επέδειξε πλαστό σεβασμό. Η εργασία της Επιτροπής Γυναικών της Δ.Σ.Ε. χρειάζεται μεγαλύτερη αναγνώριση. Μερικές γυναικείες συνεταιριστικές οργανώσεις, ιδιαίτερα σε τομείς όπως οι μικρές βιοτεχνίες και τράπεζες, έχουν να επιδείξουν εξαιρετικό έργο. Είχα την ευκαιρία να δω από κοντά τις δραστηριότητες μιας γυναικείας συνεταιριστικής τράπεζας στο Pune της Ινδίας. Η Hans στην Ιαπωνία αποτελεί ουσιαστικό στήριγμα της Κίνησης Ιαπωνικών Καταναλωτικών Συνεταιρισμών. Η έκθεση του Ιδρύματος Plunkett για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, αναφέρει ότι η γυναικεία συμμετοχή δε θα αυξηθεί εάν βρίσκουν τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών άσχετες με τις δικές τους ανάγκες. Για παράδειγμα, η εμπορία των βασικών γεωργικών προϊόντων στην Αφρική είναι στο μεγαλύτερο μέρος της ανδροκρατούμενη. Η εκπαίδευση των γυναικών περιορίζεται στα παραδοσιακά πλαίσια. Η BRDB στο Μπαγκλαντές

επικεντρώνει τη δράση της στη δημιουργία συνεταιρισμών φτωχών γυναικών (BMSS) και ένας αποκλειστικά γυναικείος οργανισμός όπως η SEWA στην Ινδία, με πλούσια συνεταιριστική ιστορία, παράγει εξαιρετικό έργο στη βελτίωση των βιοτικών συνθηκών των γυναικών, γεγονός που, όπως η Gloria Stinem μας υπενθυμίζει, είναι βασικό για την πρόοδο, τόσο τη δική τους, όσο και της ανθρωπότητας. Θα μπορούσε μια αλλαγή στις συνεταιριστικές αρχές, π.χ. από το ένα μέλος μία ψήφος, ίσως, δύο ψήφοι, να διευρύνει τα περιθώρια για γυναικεία συμμετοχή; Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί χρειάζονται μεγαλύτερη ενθάρρυνση και οι ηγέτες θα πρέπει να δείξουν μεγαλύτερη ευαισθησία προς αυτή την κατεύθυνση.

Συνεργασία

Έχω και πιο πάνω αναφερθεί στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων τομέων της Συνεταιριστικής Κίνησης. Το χάσμα είναι βαθύ, ξεκάθαρο και εμφανίζεται ως αγεφύρωτο. Φαίνεται ότι ξεχνάμε το νόημα της συνεργασίας εντός της Συνεταιριστικής Κίνησης. Περισσότερη διερεύνηση χρειάζεται η σχέση μεταξύ του Συνεταιρισμού με κεφαλαίο Σ και της πιο γενικής μορφής του. Η αμοιβαία αδιαφορία δεν μπορεί να συνεχιστεί, καθώς η παρούσα κατάσταση προκαλεί την ανηλεή κριτική. Οι διορατικοί ηγέτες της Κίνησης, θα πρέπει να εύχονται να διευρύνει τα σύνορά της. ανέφερα μερικές προτάσεις πιο πάνω.

Η σχέση Κυβέρνησης - Κίνησης τελικά, η εκτεταμένη επέμβαση της Κυβέρνησης στις υποθέσεις της Συνεταιριστικής Κίνησης, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, θα συνεχίσουν να προσελκύουν το ενδιαφέρον μας. Στη Δύση, μερικά μοντέλα που βρίσκονται σε ισχύ θα πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά: Το Βρετανικό Συνεταιριστικό Κόμμα, το Γαλλικό Ανώτατο Συμβούλιο για τους Συνεταιρισμούς, η Συνεταιριστική Επιτροπή στον Καναδά. Όλο και περισσότερο, το κλίμα που επικρατεί μάλλον θα συμβάλλει στην αυτονομία της Συνεταιριστικής Κίνησης. Έννοιες όπως ο δείκτης αυτονομίας, με τις προσεκτικά ορισμένες παραμέτρους του, τον οποίο έχω εξετάσει αλλού, θα παρέχουν κάποια καθοδήγηση σχετικά με την ικανότητα ενός συνεταιρισμού για αυτοδιοίκηση. Όμως πρέπει να προειδοποιήσω: δεν υπάρχει προδιαγεγραμμένη σιγουριά για αυτές τις θετικές εξελίξεις. Η πρόοδος δε θα είναι γραμμική, αλλά μάλλον της μορφής «δύο βήματα μπροστά και ένα πίσω». Η παραδοσιακή αυτονομία μέσα στην Κίνηση έχει βαθιές ρίζες και η δημιουργία μεγάλων οργανώσεων που θα προέλθουν από συγχωνεύσεις, δεν είναι απαραίτητα η τελική απάντηση.

**Μετάφραση: Κώστας Ηλιόπουλος
Γεωπόνος Γ. Οικονομίας**

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Κέκροπος 102 Καλλιθέα

T.T. 17674 - Τηλ. 9427.762 - 9426.425

FAX: 9426426

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ είναι το κεντρικό όργανο των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM και τους οποίους εκπροσωπεί τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Στη δύναμη της ΕΝΩΣΗΣ ανήκουν 13 πρωτοβάθμιοι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί, που λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπως Αθήνα, Κομοτηνή, Κατερίνη, Δράμα, Πάτρα, Λαύριο, Λάρισα, Χαλκίδα, Σέρρες, κλπ. και διαθέτουν 41 σύγχρονα καταστήματα SUPER MARKET, από τα οποία εξυπηρετούνται όχι μόνο τα 40.000 μέλη των Συνεταιρισμών, αλλά και το καταναλωτικό κοινό των περιοχών δραστηριότητας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

Οι παραπάνω Συνεταιρισμοί, με την πετυχημένη δράση τους, παρεμβαίνουν ανταγωνιστικά στην ελεύθερη αγορά της δικαιοδοσίας τους και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εξυγίανσή της προς όφελος των καταναλωτών. Στην προσπάθειά τους έχουν αμέριστη τη συμπαράσταση και βοήθεια της Ένωσης.

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ συμμετέχει στην EURO-COOP, που είναι Οργάνωση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών των χωρών - μελών της ΕΟΚ και τώρα προωθούνται οι σχετικές διαδικασίες, ώστε σύντομα να καταστεί μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (.C.A.) και της INTERCOOP.

Η συνεργασία με τις παραπάνω Διεθνείς Οργανώσεις θα συμβάλει σημαντικά στην παραπέρα ανάπτυξη και πρόοδο του ανοικτού καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος της χώρας μας.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΪΠΟΥΤΑΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΛΙΑΠΗΣ

Πρόεδρος Συμβουλίου Διευθυντών: ΙΩΣΗΦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ:

Ο ρόλος τους στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη

Γιάννης Αθαν. Γοργογιάννης

Φυσικός - Οικονομολόγος

Η συνεταιριστική πίστη στη χώρα μας θεσμοθετήθηκε επίσημα με το Νόμο 2076/92 και τέθηκε σε εφαρμογή με την ΠΔ/ΤΕ 2258/28.11.93. Ο θεσμός αυτός εάν ακολουθήσει τη σωστή κατεύθυνση, μπορεί να εξελιχθεί σε σημαντική παράμετρο περιφερειακής ανάπτυξης, επιλύοντας βασικά προβλήματα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν, σε τοπικό επίπεδο, τόσο τα φυσικά πρόσωπα — στον τομέα της καταναλωτικής πίστης — όσο και οι ελληνικές περιφερειακές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Πράγματι, στη φάση που διέρχεται σήμερα η ελληνική οικονομία, η εμφάνιση ισχυρών συνεταιριστικών τραπεζών (υπό τη μορφή πιστωτικών συνεταιρισμών του Ν. 1667/86), σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, θα αποτελέσει βαθιά τομή στο συγκεντρωτικό και ολιγοπωλιακό διαρθρωμένο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Οι ελληνικές τράπεζες στο σύνολό τους δεν κατόρθωσαν να αποτελέσουν τους πρωτοπόρους στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας, καθώς απέφυγαν συστηματικά να ρισκάρουν και περιορίζονταν — με δημοσιουπαλληλική νοοτροπία — στην εξασφάλιση κερδών από παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες, μην επιδεικνύοντας επιθετικότητα και ανανέωση.

Το ελληνικό χρηματοοικονομικό σύστημα, με τις πολλαπλές δυσκαμψίες και την έλλειψη προσαρμοστικότητας στις ιδιαίτερες ανάγκες της ελληνικής περιφέρειας δεν μπόρεσε να υποστηρίξει μια ορθολογικά αποκεντρωμένη πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και απέτυχε να αμβλύνει τις διαπεριφερειακές ανισότητες της χώρας μας, καθώς η τελευταία φαίνεται να απορρέουν από αιτίες, που δεν αναιρούνται με τα μέτρα των μέχρι πρόσφατα εφαρμοζομένων πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης.

Τα μέτρα αυτά ευνόησαν βέβαια την ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών μονάδων, καθώς αυτές επωφελήθηκαν από τα κάθε είδους κίνητρα που τους προσφέρονταν, δεν οδήγησαν όμως στην ανάπτυξη των ίδιων των περιφερειών. Επιπλέον, ο τρόπος χορήγησης των κινήτρων — καθαρά πελατειακός στη μεγάλη πλειοψηφία του — εκφραζόμενος σε χρηματικά οφέλη για τις επιχειρήσεις, διαμόρφωσε συνθήκες θερμοκηπίου γι' αυτές διαστρεβλώνοντας αφ' ενός τη λειτουργία της αγοράς και υποσκάπτοντας αφ' ετέρου τη μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα αυτών των επιχειρήσεων.

Σήμερα, ο ανταγωνισμός, στην ευρεία του έννοια, βασικό πρόσταγμα της συνθήκης του Μάαστριχτ, επεκτείνεται και σε «χώρους» που, μέχρι πρόσφατα, οι πολιτικές του εθνικού κράτους κρατούσαν «εκτός εμπορίου» δηλ. τις περιφέρειες.

Η ανάπτυξη περιοχών «περιφερειακής προτεραιότητας» αφορά, έτσι, άμεσα, τις ίδιες τις περιοχές, καθώς αυτές οφείλουν να εκμεταλλευτούν πολιτικές και δράσεις που συμβάλλουν στην ενίσχυση του περιφερειακού χώρου και να ακολουθήσουν μια συνολική στρατηγική αξιοποίηση των ιδιαίτερων πλεονεκτημάτων τους και βελτίωσης των βασικών παραγόντων της ανταγωνιστικότητάς τους.

Συνολικά, η στρατηγική αυτή προϋποθέτει μια επαρκή ελευθερία δράσης των

περιφερειών, σε σχέση με την κεντρική διοίκηση, στο πλαίσιο της περίφημης αρχής της επικουρικότητας, για να μπορέσουν να επωφεληθούν σημαντικά από τη δυναμική της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς και να αντεπεξέλθουν στην πρόκληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ιδιαίτερα, οι ελληνικές περιφέρειες, στο χρηματοοικονομικό τομέα, πρέπει να αποκτήσουν οικονομική αυτοδυναμία, αξιοποιώντας, τοπικά στο μέγιστο βαθμό την τοπική αποταμίευση.

Καθώς η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά μεταλλάσσεται σταδιακά, στα πλαίσια του νέου ευρωπαϊκού και παγκόσμιου ανταγωνισμού, από έναν αυστηρά ελεγχόμενο χώρο συμβατικών τραπεζικών συναλλαγών, σε μία ανταγωνιστική αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, που θα ισορροπεί τη ζήτηση και την προσφορά των διαθέσιμων οικονομικών πόρων και θα διασφαλίζει, έτσι, φτηνή χρηματοδότηση στις τοπικές οικονομικές μονάδες, η εμφάνιση της συνεταιριστικής πίστης, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με τον αποκεντρωμένο χαρακτήρα της και το ελάχιστο κόστος συλλογής της τοπικής αποταμίευσης, μπορεί και πρέπει να εμφυσήσει νέα πνοή στις πιο υγιείς επιχειρηματικές δυνάμεις της ελληνικής επαρχίας.

Ισχυρές, τοπικά, και περιφερειακά συνεταιριστικές τράπεζες, με την αποκεντρωμένη δομή τους, με το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της ιδιαίτερης σχέσης με τους οικονομικούς παράγοντες της τοπικής περιφερειακής οικονομίας, με τη δημοκρατική και διαφανή διαχείριση και την υπαγωγή τους σε όλους τους σύγχρονους κανόνες εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, μπορεί και πρέπει να αποτελέσουν βασικά χρηματοοικονομικά κύτταρα και εργαλεία περιφερειακής ανάπτυξης.

Συγκεντρώνοντας γύρω τους, πέρα από τα φυσικά πρόσωπα κάθε επαγγελματικής τάξης και εισοδηματικής κατηγορίας, τα επιμελητήρια, τις επαγγελματικές οργανώσεις, τους τοπικούς παραγωγικούς φορείς, αναπτύσσοντας στο εσωτερικό της, το νέο, για τη χώρα μας, ευρωπαϊκό θεσμό των Εταιρειών Αμοιβαίων Εγγυήσεων _ δόκιμο εργαλείο χρηματοδότησης τοπικών ΜΜΕ — και επιζητώντας διαφορετικά την αυξημένη κινητικότητα και τη διακρατική επέκταση των δραστηριοτήτων μελών τους, οι τοπικές και περιφερειακές συν/κές τράπεζες μπορεί να αποτελέσουν ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την ελληνική περιφέρεια, καθώς, μπορούν να επιτύχουν, κατά τρόπο απόλυτα αποτελεσματικό, τη συνδυασμένη εκμετάλλευση της ενιαίας αγοράς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μπορεί, έτσι, η τοπική και περιφερειακή συνεταιριστική τράπεζα να συντελέσει αποφασιστικά ώστε η ελληνική περιφέρεια, από πάθητικός αποδέκτης κείνσιων επιχορηγήσεων, χωρίς παραγωγικό αντιστάθμισμα, να μπορέσει να προωθήσει την τοπική παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα αξιοποιώντας, με τον καλύτερο τρόπο, τις ευκαιρίες που προσφέρει η νέα κοινοτική πολιτική υποστήριξη των ΜΜΕ και να μετεξελιχθεί σε ζωντανό επιχειρηματία, πουλώντας πέρα από προϊόντα και υπηρεσίες και τα ειδικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και γεωγραφικά της χαρακτηριστικά.

Συμπερασματικά βιοπόν

Οι αρχές της αλληλεγγύης, της οικονομικής διαχείρισης και της υπεροχής του ατόμου έναντι του κεφαλαίου, που αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά της συνεταιριστικής πίστης, την καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλη να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην οικονομική ανάκαμψη των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών της χώρας μας και να αποτελέσει σημαντική εγγύηση έναντι της «ένδεια», σε κεφάλαια και τραπεζικές δομές, που απειλεί τις περιφέρειες αυτές.

PRIMA

*γεύση
στη ζωή!*

 ΕΛΛΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Κ . Σ . Ο . Σ .

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

ΜΕΛΗ: είναι 59 Ενώσεις Συνεταιρισμών Σουλτανοπαραγωγών
περιοχών που περιλαμβάνουν το σύνολο σχεδόν
των σουλτανοπαραγωγών της χώρας

ΕΔΡΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΘΗΝΑ - Κανάρη 24

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - Δ/ση Εργοστασίου : Ηράκλειο Κρήτης

Η ΚΣΟΣ διαθέτει ένα καινούργιο εργοστάσιο εφοδιασμένο με τα πιο σύγχρονα αυτόματα μηχανήματα επεξεργασίας, διαλογής και συσκευασίας σταφίδας, δυναμικότητας 80 τόννων το 7ωρο.

Επίσης διαθέτει άρτια εκπαιδευμένο και πεπειραμένο προσωπικό, εξειδικευμένο στα θέματα σουλτανίνας. Με τα εφόδια αυτά και τη μόνιμη και δημιουργική δραστηριότητα που αναπτύσσει σαν κορυφαία Συνεταιριστική Οργάνωση των σουλτανοπαραγωγών, η ΚΣΟΣ κατατάσσεται μεταξύ των κυριοτέρων φορέων αξιοποιήσεως της σουλτανίνας και αποτελεί εγγύηση για την άριστη ποιότητά της.

Πρόεδρος του Δ.Σ.: ΠΑΝ. ΤΣΑΚΙΡΗΣ
Διευθυντής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΙΤΟΣ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ (Σ.Ε.Π.Ο.Π.) ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ (*)

**Του Ι.Β. ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ,
Καθηγητή ΤΕΙ Θεσσαλονίκης**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τελευταία έχουν δημιουργηθεί και ειπωθεί από διάφορους φορείς, όπως επισημονικούς, τεχνολογικούς, πολιτικούς, συνδικαλιστικούς, οικονομικούς, κλπ. αρκετές απόψεις για το παρόν αλλά και το μέλλον των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα (Παπαγεωργίου 1992).

Πλανάται δηλαδή το ερώτημα κατά πόσο οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ελεγχόμενες από αυτούς αγροτοβιομηχανικές επιχειρήσεις θα μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις νέες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που διαμορφώνονται, όχι μόνο στην Ελλάδα και την Ευρώπη, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο (Παπαγεωργίου 1993).

Αναφέρουμε τα μεγάλα χρέη που έχουν συσσωρευθεί επί σειρά ετών στο μεγαλύτερο ποσοστό των αγροτικών συνεταιρισμών και το νέο οικονομικό τοπίο που διαγράφεται μετά την εξέλιξη της ΕΟΚ σε Ευρωπαϊκή Ένωση με την προβλεπόμενη προσθήκη νέων κρατών - μελών, καθώς και την πρόσφατα υπογραφείσα συνθήκη στο Μαρακές του Μαρόκου μεταξύ 125 κρατών συμφωνία δασμών και εμπορίου (GATT) .

Σημειώνουμε ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι ένας αναγκαίος, χρήσιμος κοινωνικός θεσμός (Price - Peter 1985), που θα πρέπει ωστόσο να λειτουργούν αποδοτικά ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες (Bateman - Edwards - Levay 1979).

Με πλαίσιο όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, η εργασία αυτή διερευνά τη λειτουργία του Συνεταιρισμού Επεξεργασίας και Πωλήσεως Οπωροκηπευτικών Προϊόντων Βελβεντού (Σ.Ε.Π.Ο.Π.) που βρίσκεται στο νομό Κοζάνης. Ο συνεταιρισμός αυτός είναι από τους μεγαλύτερους στην Ελλάδα και συνεπώς παρουσιάζει εύλογο ενδιαφέρον.

(*) Εκφράζω τις ευχαριστίες μου προς τον καθηγητή κ. Κ. Παπαγεωργίου για τις θετικές παρατηρήσεις του, καθώς και προς τον πρόεδρο του Σ.Ε.Π.Ο.Π. κ. Νέστορα Φυλακτό, τον Υπεύθυνο Λογιστηρίου κ. Δ. Οικονόμου και το σπουδαστή του Τ.Ε.Ι.Θ. κ. Χάρη Κουλιούρα για τη βοήθειά τους στην πραγματοποίηση αυτής της εργασίας.

2. Μεθοδολογία

Η εργασία αυτή προσεγγίζει το συγκεκριμένο θέμα ως εξής: Στην αρχή προσδιορίζουμε γεωγραφικά πού βρίσκεται το Βελβεντό, εξετάζοντας την εξέλιξη του πληθυσμού τα τελευταία 70 χρόνια. Εν συνεχεία αναλύουμε τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, που διαμορφώνουν και το γενικότερο πλαίσιο που βιώνουν οι κάτοικοι της περιοχής και οι διάφορες μονάδες. Στο επόμενο μέρος της ανάλυσής μας εξετάζουμε τη λειτουργία του Σ.Ε.Π.Ο.Π. Συγκεκριμένα, προβαίνουμε σε μια συνοπτική ιστορική ανάλυση για την ίδρυση και σκοπιμότητα του Σ.Ε.Π.Ο.Π., τη διαμόρφωση της συνεταιριστικής μερίδας και τα όργανα του συνεταιρισμού. Κατόπιν εξετάζουμε τα οικονομικά αποτελέσματα που είχε ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην εκτίμηση και σύγκριση των αριθμοδεικτών της τελευταίας πενταετίας (1989 - 1993). Στο τέλος συνοψίζουμε τα συμπεράσματά μας και διατυπώνουμε συγκεκριμένες προτάσεις αποδοτικής λειτουργίας στις διαμορφούμενες συνθήκες. Τα στοιχεία προέρχονται από τον Σ.Ε.Π.Ο.Π. και από δική μας προσωπική έρευνα.

3. Οριοθέτηση - Πληθυσμιακή εξέλιξη του Βελβεντού

Το Βελβεντό είναι μια κωμόπολη 3.700 κατοίκων που βρίσκεται ανατολικά της Κοζάνης, στο μεγάλο λεκανοπέδιο που σχηματίζεται μεταξύ των Πιερίων, του Βερμίου και των Καμβουνίων και ακριβέστερα σε υψόμετρο 420 μ. στους βορειοδυτικούς πρόποδες των Πιερίων.

Στα δυτικά του Βελβεντού βρίσκεται η τεχνητή λίμνη του Αλιάκμονα Πολυφύτου, όπου λειτουργεί το μεγάλο ομώνυμο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της ΔΕΗ.

Με την Κοζάνη συνδέεται με ασφαλτόδρομο μήκους 32 χλμ., ο οποίος περνά πάνω από την τεχνητή λίμνη του Πολυφύτου με μεγάλη σύγχρονη τοξωτή γέφυρα μήκους 1.350 μ. Το Βελβεντό απέχει από τη Θεσσαλονίκη 173 χλμ., από τη Λάρισα 121 χλμ. και από την Αθήνα 454 χλμ.

Στο Βελβεντό είναι η έδρα του ομώνυμου δήμου της επαρχίας Κοζάνης, όπου ανήκουν και οι συνοικισμοί της Αγίας Κυριακής και του Παλαιογρατσάνου.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη του Βελβεντού φαίνεται στον πίνακα 1 του Παραρτήματος. Όπως προκύπτει εξ αυτού ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 682 άτομα μέσα σε 70 χρόνια. Το μέγεθος είναι μικρό, ωστόσο αναφέρουμε ότι σε διάφορους δήμους και κοινότητες του νομού Κοζάνης παρατηρήθηκε μια αύξηση πληθυσμού, π.χ. δήμους Νεάπολης, Τσοτουλιού, Σερβίων (ΕΣΥΕ).

Η μείωση οφείλεται στην αναγκαστική εσωτερική μετανάστευση των κατοίκων προς τις περιοχές κυρίως της Κοζάνης και Εορδαίας για ανεύρεση εργασίας στα εργοστάσια της ΔΕΗ και ΑΕΒΑΛ των ανωτέρω περιοχών. Λαμβάνοντας ωστόσο υπ' όψη τη βιομηχανική κρίση που αντιμετωπίζει τελευταία ο Νομός Κοζάνης, αλλά και άλλα διαμερίσματα της χώρας, με συνέπεια την αύξηση της ανεργίας, γίνεται αντιληπτό το οξύ κοινωνικό πρόβλημα που προκύπτει.

Ιδιαίτερα για το Βελβεντό, στη δεκαετία 1961 - 1971 η μείωση ήταν 159 άτομα, στη δεκαετία 1971 - 1981 η μείωση ήταν 578 άτομα, ενώ στη δεκαετία 1981 - 1991 η μείωση ήταν μόνο 16 άτομα, δηλαδή την τελευταία δεκαετία υπήρξε μια σταθεροποίηση του πληθυσμού και αυτό οφείλεται στο ικανοποιητικό σχετικά γεωργικό εισόδημα, λόγω κυρίως της δραστηριότητας του

Σ.Ε.Π.Ο.Π. Από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, γίνεται αντιληπτή η ζωτική σημασία του συνεταιρισμού για την περιοχή του Βελβεντού.

4. Οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες του Βελβεντού

Η βασικότερη απασχόληση των κατοίκων της περιοχής είναι η γεωργία. Η καλλιεργούμενη έκταση είναι 11.505 στρέμματα και αντιστοιχεί σε ένα ποσοστό 28,54% της συνολικής έκτασης, όπως φαίνεται στον πίνακα 2 του Παραρτήματος. Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι οι γεωργικές εκτάσεις είναι σχετικά λίγες και αυτό οφείλεται τόσο στο ημιορεινό ανάγλυφο της περιοχής, όσο και στο ότι σχεδόν 8.000 στρέμματα καλλιεργήσιμης έκτασης κατακλύστηκαν για την κατασκευή της τεχνητής λίμνης του υδροηλεκτρικού εργοστασίου Αλιάκμονα Πολυφύτου.

Σχετικά με την κατανομή των καλλιεργειών από τον πίνακα 3 του Παραρτήματος προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (47,6% ή 5.486 στρεμ.) το καταλαμβάνουν οι ροδακινιές και στη συνέχεια τα σιτηρά (11,3% ή 1.641 στρεμ.) και τα κτηνοτροφικά φυτά (9,3% ή 1.075 στρεμ.). Οι μηλιές αν και καταλαμβάνουν μικρό ποσοστό της καλλιεργούμενης έκτασης (3,9% ή 452 στρεμ.), είναι μια δυναμική καλλιέργεια με καλές προοπτικές.

Η γεωργία εξασκείται αποκλειστικά υπό μορφή οικογενειακών εκμεταλλεύσεων· ο μέσος κλήρος είναι μικρός, μόλις 12,5 στρέμματα, αλλά και πολυτεμαχισμένος, από 1 μέχρι και 10 αγροτεμάχια.

Οι αποδόσεις για τις καλλιέργειες που είναι εμπορεύσιμες (κυρίως ροδάκινα), θεωρούμε ότι είναι ικανοποιητικές· αυτό οφείλεται στην εργατικότητα των κατοίκων (πίνακας 3, Παραρτήματος).

Τα διάφορα γεωργικά μηχανήματα και εργαλεία (πίνακας 4, Παραρτήματος), θεωρούμε ότι αναλογικά είναι υπερβολικά σε σχέση με τις καλλιεργούμενες μικρές πολυτεμαχισμένες εκτάσεις και αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους ελκυστήρες ήτοι 4,97 στρέμματα / διαξονικό ελκυστήρα. Αυτό σημαίνει μια υποαπασχόληση των γεωργικών μηχανημάτων και επιβάρυνση του κόστους παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Μείωση αυτού του στοιχείου κόστους θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, αν υπήρχε συνεργασία των παραγωγών για τη συντονισμένη κοινή, χρησιμοποίηση των γεωργικών μηχανημάτων. Όμως φαίνεται ότι αυτό είναι αρκετά δύσκολο να γίνει, λόγω των αντιλήψεων και της νοοτροπίας που υπάρχει στο Βελβεντό.

Σχετικά με την κτηνοτροφία της περιοχής διαπιστώσαμε ότι αυτή δεν είναι αναπτυγμένη, αν και υπάρχουν καλές δυνατότητες λόγω των 20.000 στρεμμάτων βοσκοτόπων, ενώ υπάρχουν μερικά μικρά κοπάδια από πρόβατα και αίγες, που όμως συνεχώς μειώνονται. Το ζωικό κεφάλαιο και η παραγωγή φαίνονται αναλυτικά στον πίνακα 5 του Παραρτήματος.

Σχετικά με άλλες οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων αναφέρουμε τις μικρές βιοτεχνικές μονάδες και διάφορα άλλα καταστήματα που λειτουργούν στο Βελβεντό.

Συγκεκριμένα υπάρχουν 60 βιοτεχνίες, οι οποίες απασχολούν 300 άτομα, δηλαδή σε κάθε μονάδα αντιστοιχούν κατά μέσο όρο 5 άτομα· ωστόσο σύμφωνα με πληροφορίες που πήραμε από κατοίκους της περιοχής, τους χειμερινούς

μήνες η απασχόληση αυξάνεται. Ειδικότερα λειτουργούν 18 ξυλουργεία, 6 συνεργεία επισκευής αυτοκινήτων, 4 μονάδες κατασκευής ετοιμών ενδυμάτων, 3 αρτοποιεία, 3 μονάδες κατασκευής πλεκτών, 2 τυροκομεία, 1 κυλινδρόμυλος, 1 μονάδα κατασκευής υφαντών, 1 μονάδα κατασκευής υποδημάτων και 1 μονάδα κατασκευής γλυκών.

Επίσης, ασχολούνται με εμπορικές δραστηριότητες και άλλα παρεμφερή επαγγέλματα 60 οικογένειες. Έτσι υπάρχουν παντοπωλεία, καφετέριες, ταβέρνες και οικοδομικές δραστηριότητες που προσφέρουν εποχιακή εργασία σε αριθμό ατόμων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συμπληρώνουν οι κάτοικοι το γεωργικό τους εισόδημα από την απασχόληση στις δραστηριότητες που αναφέραμε. Αν λάβουμε υπόψη την ανεργία που πλήττει πρόσφατα την Κοζάνη, λόγω των γνωστών προβλημάτων με τα εργοστάσια της ΔΕΗ και των λιπασμάτων, αλλά γενικότερα και την Ελλάδα και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου εκτιμάται ότι προσεγγίζει τα 20 εκατομμύρια άτομα με τάσεις περαιτέρω αύξησης τα αμέσως προσεχή χρόνια γίνεται αντιληπτή η σχετικά καλή σημερινή κατάσταση της περιοχής Βελβεντού. Ωστόσο, οι συνθήκες είναι δυναμικές και μεταβάλλονται γρήγορα και έτσι πρέπει να τις αντιμετωπίζουμε.

Η περίπτωση της περιοχής Βελβεντού θα μπορούσε να θεωρηθεί μια μικρογραφία των αγροτικών περιφερειακών εμπορικών κέντρων που πρότεινε ο Johnson (1970,) ενώ παρεμφερείς ήταν και οι προτάσεις των Rondinelli και Ruddle (1978).

5. Η λειτουργία του Σ.Ε.Π.Ο.Π.

Ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. ιδρύθηκε το 1958 στο Βελβεντό Κοζάνης. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και αποσκοπεί στην οικονομική κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του με την ισότιμη συνεργασία τους και την αμοιβαία βοήθεια μέσα σε μια κοινή επιχείρηση (Ν. 1541/85). Προκειμένου να πραγματοποιήσει τους σκοπούς του ο Συνεταιρισμός μπορεί να αναπτύσσει διάφορες δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή τη μεταποίηση, την εμπορία αγροτικών προϊόντων, την παραγωγή και προμήθεια γεωργικών εφοδίων, καθώς και την προμήθεια μέσων αγροτικής παραγωγής. Στην πράξη πάντως, ασχολείται με τη συγκέντρωση προϊόντων που παράγονται από τα μέλη του. Έτσι ο συνεταιρισμός αφού συγκεντρώσει τα αγροτικά προϊόντα, τα επεξεργάζεται και αναλαμβάνει την πώλησή τους, όπως και των υποπροϊόντων.

Ενδιαφέρεται για τη βελτίωση της παραγωγής, μισθώνει και κατασκευάζει εγκαταστάσεις, ερευνά για αγορές στο εσωτερικό και εξωτερικό για τη διάθεση των προϊόντων του, διαφημίζει τα προϊόντα του, δανείζεται χρήματα, δίνει προκαταβολές και δάνεια στους συνεταιίρους του με ενέχυρο τα προϊόντα τους, προμηθεύει σπόρους, φυτά, λιπάσματα, μηχανήματα και εργαλεία στα μέλη του, δίνει συμβουλές στους συνεταιίρους για θέματα που τους αφορούν, αναλαμβάνει την ασφαλιστική κάλυψη των εκμεταλλεύσεων και γενικά κάθε εργασία που βοηθά τους αγρότες που είναι μέλη του συνεταιρισμού. Επίσης πρακτορεύει ασφαλιστική εταιρεία και συμμετέχει με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης στην Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών του νομού Κοζάνης.

Η χρονική διάρκεια του Σ.Ε.Π.Ο.Π. είναι αόριστος.

Σύμφωνα με το καταστατικό του Σ.Ε.Π.Ο.Π. ισχύουν τα εξής:

- α) Κάθε μέλος συμμετέχει στο συνεταιρισμό με μία μόνο συνεταιριστική μερίδα (ΣΜ).
- β) Η ΣΜ είναι 25.000 δραχ. για κάθε μέλος.
- γ) Η ΣΜ είναι ονομαστική, αμεταβίβαστη, αδιαίρετη και ίση για όλους τους συνεταιίρους.
- δ) Σε περίπτωση διάλυσης του συνεταιρισμού τα μέλη θεωρούνται πιστωτές για το ποσό της ΣΜ που έχουν καταβάλει. Αυτή αποδίδεται μετά την εξόφληση όλων των υποχρεώσεων του συνεταιρισμού.
- ε) Απαγορεύεται η εκχώρηση ή μεταβίβαση της συνεταιριστικής μερίδας σε άλλους συνεταιίρους ή τρίτους. Επίσης απαγορεύεται να δέχεται ο συνεταιρισμός ως ενέχυρο τη μερίδα των μελών του ή να επιστρέφει σε αυτά τη μερίδα, αν δεν έχουν αποχωρήσει ή να κάνει δωρεά προς αυτά τις οφειλόμενες δόσεις της μερίδας τους.

Στην αρχή οι μερίδες, συνεπώς και τα μέλη, ήταν 600, ενώ το 1992 ήταν 664. Η αξία των μεριδών το 1992 ήταν : $664 \times 25.000 = 16.600.000$ δραχ.

Σύμφωνα με το καταστατικό, οι συνεταιίροι υποχρεούνται να παραμείνουν μέλη του συνεταιρισμού τουλάχιστον για πέντε (5) χρόνια. Δεν μπορούν να αποχωρήσουν από αυτόν, αν δεν περάσει το παραπάνω χρονικό διάστημα, εκτός κι αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι.

Τα μέλη πρέπει να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του καταστατικού, τις αποφάσεις της Γ.Σ., τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του συνεταιρισμού και τις αποφάσεις των οργάνων Διοίκησής του.

Τα όργανα του συνεταιρισμού είναι:

- α) Η Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.)
- β) Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.)
- γ) Το Εποπτικό Συμβούλιο (Ε.Σ.)
- δ) Το Μικτό Συμβούλιο (Μ.Σ.)

Ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. προκειμένου να διεκπεραιώσει τις εργασίες του απασχολεί 15 άτομα, μόνιμο προσωπικό και ανάλογα με τις ανάγκες του εποχιακό εργατικό προσωπικό που τα τελευταία πέντε χρόνια κυμαίνεται από 20-150 άτομα.

6. Οικονομικά αποτελέσματα του Σ.Ε.Π.Ο.Π.

Ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. από τα πρώτα ακόμα χρόνια λειτουργίας του έδειξε αξιόλογη δραστηριότητα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 1961 συγκέντρωσε 1.609 τόννους οπωροκηπευτικά προϊόντα από τους αγρότες που ήταν μέλη του και τα διέθεσε ο ίδιος στην αγορά, επιτυγχάνοντας ικανοποιητικά κέρδη. (Αβδελίδης 1976).

Το 1963 ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. συγκέντρωσε το 82% της συνολικής παραγωγής της περιφέρειας, ποσοστό αρκετά υψηλό αν συγκριθεί με άλλους πρωτοβάθμιους, αλλά και δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους συνεταιρισμούς στην Ελλάδα, που κατά μέσο όρο κυμαίνονταν τότε σε χαμηλά επίπεδα. Τα προϊόντα την

περίοδο εκείνη ήταν η φράουλα, τα ροδάκινα, η ντομάτα, τα κεράσια, τα αχλάδια, τα μήλα και τα φρέσκα φασολάκια με τιμές πώλησης αρκετά συμφέρουσες με τα τότε δεδομένα.

Στα επόμενα χρόνια λειτουργίας ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. έδειξε αξιόλογη δραστηριότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει και μια αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων από τους αγρότες μέλη του.

Έτσι τα τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα από το 1987 ως το 1992, η συνολική καλλιεργούμενη έκταση αυξήθηκε κατά 761 στρέμματα. Αυτό οφείλεται στα ροδάκινα των οποίων η καλλιέργεια αυξήθηκε κατά 1.380 στρέμματα, ενώ στα σιτηρά μειώθηκε κατά 680 στρέμματα. Το 1987 τα ροδάκινα εκάλυπταν το 50,29% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, ενώ το 1992, το 60,75%.

Ανάλογη είναι και η εξέλιξη της συνολικής παραγωγής των ροδακίνων, όπως και των εσόδων από τη διάθεσή τους. (Πίνακας 6, Παραρτήματος).

Στο σημείο αυτό σημειώνουμε ότι ένα υπολογίσιμο ποσοστό της παραγωγής πήγε για απόσυρση, όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1						
Πωληθείσα ποσότητα ροδακίνων και απόσυρση Σ.Ε.Π.Ο.Π. 1987 - 1992						
	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Πωληθείσα ποσότητα (τον.)	4.450	3.585	5.175	5.885	4.375	6.840
Απόσυρση (τον.)	2.113	2.156	2.254	1.453	2.144	2.676
Συνολική ποσότητα (τον.)	6.563	5.741	7.429	7.338	6.519	9.516
% Απόσυρσης	32,2	37,6	30,3	19,8	32,9	28,1

ΠΗΓΗ: Σ.Ε.Π.Ο.Π.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τάσεις μετά την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. και τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) είναι η μείωση και τελικά η εξάλειψη των αποσύρσεων, είναι εύλογο να συμπεράνουμε ότι θα πρέπει να αξιοποιείται όλη η παραγόμενη ποσότητα.

Στο σημείο αυτό αναφέρουμε ότι στην περίοδο 1989 - 1991 κατά μέσο όρο το 46% της συνολικής παραγωγής ροδακίνων στην Ελλάδα πήγε για απόσυρση, το 34% απορροφήθηκε στη μεταποίηση, το 5,5% πήγε για εξαγωγές και το

15,5% για εσωτερική κατανάλωση (Υπουργείο Γεωργίας). Το 1989 οι αποσύρσεις ροδακίνων στην Ελλάδα ήταν 265.000 τόν. ή το 44% της συνολικής παραγωγής και το 51,5% των κοινοτικών αποσύρσεων, ενώ το 1990 οι αποσύρσεις έφταναν τις 372.000 τόν. ή το 53% της συνολικής παραγωγής και το 78,6% των κοινοτικών αποσύρσεων (ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. '91). Από το 1990 ωστόσο και εντεύθεν οι κοινοτικές ενισχύσεις που αφορούν την ελάχιστη τιμή παραγωγού και την επιδότηση μεταποιητών στα ροδάκινα παρουσιάζονται μειωμένες, ενώ το ίδιο αναμένεται και στις αποσύρσεις, λόγω μείωσης των σχετικών κονδυλίων και της πολιτικής που περιορίζει το μεγάλο προστατευτισμό. Συνεπώς επιβάλλεται εκ των πραγμάτων η ανάλογη προσαρμογή.

Σχετικά με το Βελβεντό, όσον αφορά την εξέλιξη της μέσης παραγωγής ανά στρέμμα, τις τιμές παραγωγών, το κόστος παραγωγής και το κέρδος των ροδακίνων διαπιστώσαμε τα εξής (Πίνακας 2):

ΠΙΝΑΚΑΣ 2							
Εξέλιξη της μέσης παραγωγής ροδακίνων ανά στρέμμα, της τιμής παραγωγού, του κόστους παραγωγής και κέρδους (σε τρέχουσες τιμές) την περίοδο 1987-1992 στο Βελβεντό.							
ΕΤΟΣ	1 Μέσ. στρ. απόδοση χγρ.	2 Μέσ. τιμ. παραγωγ. δρχ./χγρ.	3 ΕΞΟΔΑ ΣΕΠΟΠ δρχ./χγρ.	4 Καθαρή αξία δρχ./χγρ.	5* Κόστος παραγωγ. δρχ./χγρ.	6 (2 - 5) Κέρδος δρχ./χγρ.	7 (1* 6) Κέρδος δρχ./χγρ.
1987	1492	49,22	9,14	40,08	31,7	17,52	47,296
1988	1350	55,33	9,59	45,74	39,8	15,53	20,965
1989	1651,11	66,18	10,35	55,83	43,5	22,68	37,447
1990	1418,76	83,88	16,34	76,54	55,6	28,28	40,122
1991	1216,82	100,98	22,78	78,20	66,4	34,58	42,077
1992	1583,91	79,00	15,64	63,36	72	7	11,087

ΠΗΓΗ: 1, 5, 6, 7 - Δικοί μας υπολογισμοί

2, 3, 4 - Σ.Ε.Π.Ο.Π.

* Περιλαμβάνονται και τα έξοδα του Σ.Ε.Π.Ο.Π.

Η μέση στρεμματική απόδοση αυξάνεται μέχρι το 1989, εν συνεχεία μειώνεται τα δύο επόμενα χρόνια, ενώ το 1992 αυξάνεται εκ νέου χωρίς όμως να φτάσει το μέγεθος του 1989. Η μέση τιμή παραγωγών αυξάνεται μέχρι το 1991, ενώ το 1992 μειώθηκε. Συνεχόμενη αύξηση παρουσιάζει το μέσο κόστος παραγωγής, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών των λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Αυτό επιδρά, όπως είναι ευνόητο, στο κέρδος που μειώνεται το 1992· αν λάβουμε υπόψη και τον πληθωρισμό, διαπιστώνουμε ότι επέρχεται μια σταδιακή μείωση του γεωργικού κέρδους ιδιαίτερα το 1992. Επειδή ο μέσος κλήρος,

όπως αναφέραμε στην αρχή, είναι κατά προσέγγιση 12,5 στρέμματα, προκύπτει ότι μια τυπική γεωργική τετραμελής οικογένεια του Βελβεντού το 1992 κέρδισε 138.592 δρχ. από την παραγωγή και εκμετάλλευση των ροδακίνων. Ποσό σχετικά μικρό, ωστόσο ικανοποιητικό συγκριτικά με μεμονωμένους παραγωγούς άλλων περιφερειών. Αυτό αποκλειστικά οφείλεται στη δραστηριότητα του Σ.Ε.Π.Ο.Π., ο οποίος διέθεσε την παραγωγή σε σχετικά συμφέρουσες τιμές.

Η οικονομική δραστηριότητα του Σ.Ε.Π.Ο.Π. φαίνεται από την εξέταση των αριθμοδεικτών (Πίνακας 7, Παραρτήματος). Εκτιμούμε αυτούς τα έτη 1989 και 1993 ώστε να έχουμε μια πληρέστερη γνώση για τις εξελίξεις των τελευταίων ετών.

Αναλυτικά ο **δείκτης κεφαλαίων** παρουσίασε μια μικρή βελτίωση, από 0,33 σε 0,38 και από οικονομικής πλευράς θεωρείται καλός, αφού οι σημερινές τάσεις στις διάφορες επιχειρήσεις, συνεπώς και στις συνεταιριστικές, είναι ο δείκτης αυτός να κυμαίνεται από 0,25 - 0,40.

Ο **δείκτης επένδυσης** αυξήθηκε από 0,54 σε 0,57 και οικονομικά θεωρείται καλός, επειδή οι σημερινές προδιαγραφές προσδιορίζουν αυτόν στο 0,5. Διευκρινίζουμε ότι αυτός ο αριθμοδείκτης μπορεί να εκφραστεί και με το πηλίκο ίδια κεφάλαια / πάγια στοιχεία, που στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν 1,83 και 1,72 αντίστοιχα.

Ο **δείκτης γενικής ρευστότητας** αυξήθηκε από 1,6 σε 1,83 και θεωρείται οικονομικά σχετικά καλός· σημειώνουμε ότι άριστος θα ήταν αν προσέγγιζε το 2.

Ο δείκτης ειδικής ρευστότητας αυξήθηκε από 1,13 σε 1,22 και οικονομικά θεωρείται καλός επειδή είναι μεγαλύτερος του 1.

Τέλος, ο **δείκτης ταμειακής ρευστότητας** αυξήθηκε από 0,24 σε 0,32 και θεωρείται σχετικά καλός.

7. Συμπεράσματα - Προτάσεις.

Από μελέτη που πραγματοποιήσαμε προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

1. Η κυριότερη ασχολία των κατοίκων του Βελβεντού είναι η γεωργία και ιδιαίτερα η καλλιέργεια ροδακίνων, όπου οι παραγωγοί, που στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι μέλη του Σ.Ε.Π.Ο.Π., παραδίδουν τα προϊόντα τους στο συνεταιρισμό, ο οποίος είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για την εμπορία.
2. Ο μέσος κλήρος είναι μικρός (12,5 στρέμματα) και αυτό διατηρεί χαμηλά το γεωργικό εισόδημα. Για το λόγο αυτό οι κάτοικοι ασχολούνται και με άλλες δραστηριότητες, όπως εργάτες σε βιομηχανικές μονάδες της Κοζάνης, σε βιοτεχνίες, σε οικοδομές κλπ. προκειμένου να έχουν και ένα συμπληρωματικό εισόδημα.
3. Η βιομηχανική κρίση που τελευταία πλήττει και το νομό Κοζάνης, επηρεάζει όπως είναι φυσικό και τους κατοίκους του Βελβεντού. Ωστόσο αυτοί συγκριτικά βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση από κατοίκους των πόλεων, επειδή δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης και έχουν στη διάθεσή τους αρκετά αγροτικά προϊόντα που είναι αναγκαία για τη διαβίωσή τους.

4. Σε γενικές γραμμές ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. από την ίδρυσή του και μετά ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα με ανάλογα αποτελέσματα. Προκειμένου, ωστόσο να συνεχισθεί απρόσκοπτα τη λειτουργία του θα πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες με τους απαραίτητους εκσυγχρονισμούς.
5. Οι οικονομικές επιδόσεις του Σ.Ε.Π.Ο.Π. υπήρξαν καλές, όπως προέκυψε από την ανάλυση των αριθμοδεικτών. Ένα μικρό πάντως πρόβλημα που παρουσιάζεται είναι η χαμηλή σχετικά ταμειακή ρευστότητα, κάτι που αντιμετωπίζουν άλλωστε πολλές παρεμφερείς επιχειρήσεις σήμερα.

Προκειμένου ο Σ.Ε.Π.Ο.Π. ν' ανταπεξέλθει στις δύσκολες συνθήκες που διαμορφώνονται θα πρέπει στο άμεσο μέλλον ν' αυξήσει το ύψος των μερίδων ώστε να διαθέτει μεγαλύτερο κεφάλαιο λειτουργώντας με αυτοχρηματοδότηση, για ν' αποφεύγει τις υψηλές χρηματοοικονομικές δαπάνες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 1

Πληθυσμιακή εξέλιξη του Βελβεντού από το 1920 - 1991

ΕΤΗ	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991
Κάτοικοι	3.041	3.244	3.614	3.573	4.158	4.317	3.739	3.723

ΠΗΓΗ: Δήμος Βελβεντού

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 2
Κατανομή της εδαφικής έκτασης του Βεθβεντού

Χρήση γης	Στρέμματα	Ποσοστό
Γεωργική γη	11.505	28,54
Βοσκότοποι	20.000	49,62
Δάση	5.800	14,40
Άγονη έκταση	3.000	7,44

ΠΗΓΗ: Δήμος Βεθβεντού

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και παραγωγή έτους 1990

Είδος καλλιέργειας	Καθ/μένν Στρέμμ.	έκταση %	Ετήσια παρ. σε τόν.	Μέση παρ. χγρ./στρ.
Σιτηρά	1.641	11,3	317	193
Ώσπρια	62	0,5	18	290
Βιομηχανικά φυτά	94	0,8	15	167
Κτηνοτροφικά φυτά	1.075	9,3	1.182	1.099
Γρασίδια	275	2,4	—	—
Μποστανικά - πατάτες	96	0,8	164	1.708
Φυτώρια	34	0,3	—	—
Λαχανοκομικά είδη	120	1,0	118	991
Άμπελοι	827	7,2	413	500
Αχλαδιές	22	0,2	30	1.363
Μηλιές	452	3,9	1.443	3.194
Ροδακινιές	5.486	47,6	9.905	1.805
Κερασιές	20	0,2	48	2.400
Αμυγδαλιές	79	0,7	85	1.086
Καρυδιές	60	0,6	46	770
Ακτινίδια	94	0,8	42.000	446
Αγροάναυση	1.053	9,18	—	—

ΠΗΓΗ: Δήμος Βεθβεντού

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 4
Μηχανικός εξοπλισμός έτους 1990

ΕΙΔΟΣ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΓΕΩΡΓ. ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
1. Διαξονικοί ελκυστήρες (τρακτέρ)	330
2. Μονοαξονικοί ελκυστήρες	20
3. Θεριζοαλωνιστικές μηχανές (κομπίν.)	1
4. Απλές θεριστικές μηχανές κάθε τύπου	30
5. Απλές χορτοσυλλεκτικές μηχανές	4
6. Κησθευτικά μηχανήματα	40
7. Αρμεχτικές μηχανές κάθε τύπου	4
8. Κορυφολόγοι (γάλακτος)	2
9. Αντλίες πετρελαιοκίνητες	1
10. Αντλίες βενζοκίνητες	1
11. Αντλίες ηλεκτροκίνητες	20
12. Συγκροτήματα τεχνητής βροχής	22
13. Συγκροτήματα άρδευσης με σταγόνες	160
14. Σπαρτικές μηχανές σίτου	14
15. Μηχανοκίνητοι ψεκαστήρες υψηλής πίεσης	300
16. Μηχανοκίνητοι ψεκαστήρες επινώτιοι	10

ΠΗΓΗ: Δήμος Βελβεντού

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 5
Ζωικό κεφάλαιο και αποδόσεις έτους 1990

Είδος ζώων	Αριθμός	Παραγωγή σε τόν.
Πρόβατα	2.941	323
Αίγες	2.400	396
Αγελάδες	40	117
Χοίροι	38	Αναπαραγωγής
Χοίροι	140	Κρεατοπαραγωγής
Όρνιθες	4.500	Αυγοπαραγωγής
Ιπποζύγια	68	Ζώα μεταφοράς

ΠΗΓΗ: Δήμος Βελβεντού

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 6
Εξέλιξη της συνολικής παραγωγής και της αξίας των ροδακίνων
στη Σ.Ε.Π.Ο.Π. την περίοδο 1987 - 1992

1. Συνολική παραγωγή σε τόν.   2. Αξία σε εκατομ. δρχ.

1987	1988	1989	1990	1991	1992
6.563	5.741	7.429	7.338	6.519	9.516
323	317	491	615	658	747

ΠΗΓΗ: Σ.Ε.Π.Ο.Π.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 7
Αριθμοδείκτες του Σ.Ε.Π.Ο.Π. τα έτη 1989 και 1993
(τα ποσά σε εκατ. δρχ.)

	1989	1993
Δείκτης κεφαλαίων = $\frac{\text{ίδια κεφάλαια}}{\text{συνολικά κεφάλαια \& υποχρεώσεις}}$	$\frac{122}{360} = 0,33$	$\frac{246}{633} = 0,38$
Δείκτης Επένδυσης = $\frac{\text{πάγια κεφάλαια}}{\text{ίδια κεφάλαια}}$	$\frac{67}{122} = 0,54$	$\frac{142}{246} = 0,57$
Δείκτης γενικής ρευστότ. = $\frac{\text{Διαθέσιμα + απαιτήσεις + αποθέματα}}{\text{Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις}}$	$\frac{197}{124} = 1,6$	$\frac{371}{203} = 1,83$
Δείκτης ειδικής ρευστότ. = $\frac{\text{Διαθέσιμα + απαιτήσεις}}{\text{Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις}}$	$\frac{140}{124} = 1,13$	$\frac{246}{203} = 1,22$
Δείκτης ταμειακής ρευστότ. = $\frac{\text{Διαθέσιμα}}{\text{Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις}}$	$\frac{31}{124} = 0,24$	$\frac{67}{203} = 0,32$

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Αβδελίδης Παρμ. (1976). «Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Α.Τ.Ε. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (1980 - 1990). Εκθέσεις πεπραγμένων.

Bateman D.I., Edwards J.R. and Levay C. (1979). *Agricultural Co-operatives and the Theory of the Firm*, Oxford Agrarian studies, VIII P 63-81.

ΕΣΥΕ (1971 - 1981). Απογραφές πληθυσμών.

Καμενίδης Χ. - Ουσταπασίδης Κ. (1991). «Συνεταιρισμός», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Μανωλόπουλος Ι.Β. (1987). «Τεχνικοοικονομική ανάλυση», Τ.Ε.Ι.Θ., Θεσσαλονίκη.

Παπαγεωργίου Κ. (1986). «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί», Ευγενίδειο Ίδρυμα, Αθήνα.

Παπαγεωργίου Κ. (1992). «Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών συνεταιρισμών», Συνεταιριστική Πορεία, τεύχος 27, σελ. 153 - 161, Αθήνα.

Παπαγεωργίου Κ. (1993). Μερικές παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις», τεύχος 30, σελ. 65-86, Αθήνα.

Price D.C. and Peters G. (1985). *The benefits of agricultural co-operation*, Institute of Agricultural Economics, Oxford University.

Rondinelli D.A. and Ruddle K. (1978). *Urbanization and Rural development: A spatial for equitable growth*, Praeger.

Σ.Ε.Π.Ο.Π. Στατιστικά στοιχεία διαφόρων ετών.

Υπουργείο Γεωργίας. Αποσύρσεις γεωργικών προϊόντων.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Ακαδημίας & Γ. Γενναδίου 8

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Τσιμισκή 17 Τηλ. 268503

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ σ' όλη την Ελλάδα

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι η πρώτη και η μόνη αμιγής Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία στην Ελλάδα, με αποκλειστικούς μετόχους 60 Συνεταιριστικές Οργανώσεις, με κεφάλαια και αποθεματικά πάνω από 500 εκατομμύρια δραχμές.

Προσφέρει τη σιγουριά της ολοκληρωμένης κάλυψης σε όλους τους ζωτικούς κλάδους και εξασφαλίζει:

- α) Τη γρήγορη και πρόθυμη εξυπηρέτηση
- β) Την αντικειμενική και δίκαιη αποζημίωση και
- γ) Το σεβασμό και την πλήρη κατανόηση προς τους ασφαλισμένους

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ:

Πάγιο ενεργητικό	Δρχ. 84.032.624
Διαθέσιμα	13.677.522
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1.796.821.863
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

ΠΑΘΗΤΙΚΟ:

Μετοχικό κεφάλαιο	172.500.000
Ελεύθερα αποθεματικά	501.242.428
Τεχνικά στοιχεία παθητικού	691.880.031
Λοιπά στοιχεία παθητικού	528.909.550
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

Καθαρά κέρδη χρήσεως

85.168.832

ΨΗΦΙΣΜΑ 47/90

ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ

Ο ρόλος των Συνεταιρισμών υπό το φως των νέων οικονομικών και κοινωνικών τάσεων.

Έγινε δεκτό από την Ολομέλεια τη 16η Δεκεμβρίου 1992, ύστερα από πρόταση της Τρίτης Επιτροπής (Κοινωνικών, Πολιτιστικών και Ανθρωπιστικών θεμάτων) Μπενίν, Καμερούν, Χιλή, Κостаρίκα, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισημερινός, Γουατεμάλα, Γουϊνέα - Μπισού, Ινδονησία, Λαϊκή Δημοκρατία Λάος, Λίβανος, Λεσότο, Μαϊάουϊ, Μογγολία, Μαρόκο, Νεπάη, Νικαράγουα, Παπούα Νέα Γουϊνέα, Ποθωνία, Ρωσική Ομοσπονδία, Ρουάντα, Τόγκο, Η.Π.Α., Βιετνάμ, (σχέδιο ψηφίσματος).

Η Γενική Συνέλευση

Υπενθυμίζοντας το ψήφισμα της 44/58 της 8ης Δεκεμβρίου 1989 και ειδικότερα την παράγραφο 4 και το ψήφισμα 1992/25, Ιουλίου 1992, του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου,

Χαιρετίζοντας την έκθεση του Γενικού Γραμματέα για τη θέση και το ρόλο των συνεταιρισμών υπό το φως των νέων οικονομικών και κοινωνικών τάσεων,

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της έρευνας που αναλαμβάνει το Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης και Ανθρωπίνων Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών, που αναφέρεται στη σύνδεση των συνεταιρισμών με την επίτευξη των στόχων κοινωνικής πολιτικής, που ορίστηκαν στις Κατευθυντήριες Αρχές για Αναπτυξιακές Πολιτικές και Προγράμματα Κοινωνικής Ευημερίας στο Εγγύς Μέλλον, στην εκτέλεση των οποίων αποτελεί κεντρικό σημείο εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών,

Έχοντας υπόψη ότι το 1995 συμπληρώνεται εκατονταετία από την ίδρυση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης,

Σημειώνοντας με ικανοποίηση τις συστάσεις που περιέχονται στην Έκθεση του Γενικού Γραμματέα, οι οποίες αναφέρονται στην εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων κατά το χειρισμό του θέματος των συνεταιρισμών υπό το φως της ευρείας σημασίας τους ως προς τη συμβολή στην επίλυση μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων,

Χαιρετίζοντας τη σύσταση που περιλαμβάνεται στην παράγραφο 4 (α) της Έκθεσης του Γενικού Γραμματέα και έχοντας υπόψη τη σημαντική υποστήριξη που έχει επιδειχθεί από Κυβερνήσεις και από τη διεθνή συνεταιριστική κίνηση στην ιδέα τήρησης μιας παγκόσμιας ημέρας των συνεταιρισμών,

Εκφράζοντας την εκτίμησή της προς κρατικούς φορείς, εθνικές οργανώσεις εκπροσώπησης συνεταιρισμών, εξειδικευμένες οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών και άλλες οργανώσεις και ιδιαίτερα προς την Επιτροπή Προώθησης και

Αναβάθμισης των Συνεταιρισμών, για την πολύτιμη συμβολή τους,

1. Εκφράζει την εκτίμησή της για την Έκθεση του Γενικού Γραμματέα για τη θέση και το ρόλο των συνεταιρισμών υπό το φως των νέων οικονομικών και κοινωνικών τάσεων.

2. Κηρύσσει το πρώτο Σάββατο του Ιουλίου 1995 ως Παγκόσμια Ημέρα Συνεταιρισμών για να τιμήσει την εκατονταετία της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης και αποφασίζει να εξετάσει τη δυνατότητα καθιέρωσης μιας παγκόσμιας ημέρας στο μέλλον.

3. Προτρέπει τις Κυβερνήσεις να εξετάσουν πλήρως τις δυνατότητες των συνεταιρισμών να συμβάλουν στην επίλυση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων κατά τη διαμόρφωση εθνικών αναπτυξιακών στρατηγικών.

4. Προτρέπει το Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης και Ανθρωπιστικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών να πολλαπλασιάσει τις προσπάθειές του υποστήριξης και συντονισμού για να επιτύχει τους στόχους κοινωνικής πολιτικής που έχουν τεθεί από τις Κατευθυντήριες Αρχές για Αναπτυξιακές Πολιτικές και Προγράμματα Κοινωνικής Ευημερίας στο Εγγύς Μέλλον.

5. Καλεί κυβερνητικούς φορείς, εθνικές οργανώσεις που εκπροσωπούν συνεταιρισμούς, εξειδικευμένους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών και άλλες οργανώσεις, ιδιαίτερα την Επιτροπή για την Προώθηση και Αναβάθμιση των Συνεταιρισμών να διατηρήσουν και να αυξήσουν τα προγράμματά τους για ενίσχυση της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης, με τους διαθέσιμους πόρους.

Επίσης καλεί, όπως έχει ήδη κάνει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο στο ψήφισμά του 1668 (LII) της 1ης Ιουνίου 1972, τις εξειδικευμένες οργανώσεις που ενδιαφέρονται ουσιαστικά για τους συνεταιρισμούς και ειδικότερα τον Οργανισμό Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNIDO) καθώς και άλλους οργανισμούς, ειδικότερα τη Διεθνή Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD) και άλλες ενδιαφερόμενες διεθνείς οργανώσεις των συνεταιρισμών οι οποίες δεν είναι ακόμη μέλη της Επιτροπής Προώθησης και Αναβάθμισης των Συνεταιρισμών (COPAC), να γίνουν μέλη της, ώστε να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητά της με τη συμβολή τους με αναγκαίους πόρους.

7. Ζητεί από το Γενικό Γραμματέα, στα πλαίσια των υφιστάμενων πόρων, να ζητήσει από τη Συνέλευση του Γενικού Γραμματέα να διατηρήσει και να αυξήσει τη βοήθεια που παρέχεται από τα Ηνωμένα Έθνη στα προγράμματα και τους στόχους της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης και να υποβάλει έκθεση στη Γενική Συνέλευση, κατά την 49η σύνοδο, για τη θέση και το ρόλο των συνεταιρισμών υπό το φως των νέων οικονομικών και κοινωνικών τάσεων, στην οποία να αναφέρεται η πρόοδος που πραγματοποιήθηκε προς αυτόν το στόχο.

«SINETERISTIKI PORIA»

COOPERATIVE REVIEW

Published by the «FRIENDS OF COOPERATION SOCIETY»,
25 Koumoundourou Str., 104 37 Athens Greece.

CONTENTS OF No 34/1994

Page

• S.K. Saxena: The Cooperative Movement - An International View	65
• J.A. Gorgoyannis: Cooperative Banks and the Greek Regions	77
• I.B. Manolopoulos: The Importance of the Agricultural Cooperative of Velvendos (SEPOP) for the Development of its Area	81
* Resolution 47/90 of the U.N. General Assembly	95
* Our Views	99
* Analysis of the Contents of the Content of the Cooperative Principles	101
* Agricultural and Cooperative News	121

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τρίμηνη έκδοση του Επιστημονικού - Ιδεολογικού Σωματίου
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 5247.162)

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Κώστας Παπαγεωργίου, Θησέως 10, Μαρούσι
151.24 - Αθήνα - Τηλ. 8027.807

Συντακτ. Επιτροπή: Γ. Δασκάλου, Β. Δημητριάδου, Ο. Καμινάρη,
Χ. Κανελλακόπουλος, Κ. Παπαγεωργίου

Εισφορές : Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 3.000.

Για φυσικά πρόσωπα δρχ. 2.000 Για φοιτητές δρχ. 1.000

Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρόης 12
Αθήνα 117.43 (τηλ. 9226.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 5233.965

Κυκλοφορία Νοέμβριος 1994

Σ . Ε . Κ . Ε .

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

Έτος ιδρύσεως 1947

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Πανεπιστημίου 6

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ με πλήρεις εγκαταστάσεις και εξοπλισμό

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Μ. Ασίας 1

ΚΑΒΑΛΑ - Δαγκλή 22 • ΞΑΝΘΗ - Περιοχή Πετεινού

Η ΣΕΚΕ ιδρύθηκε το 1947 με την έμπνευση, πρωτοβουλία και προσπάθειες του αγροτικού ηγέτη αείμνηστου Αλεξάνδρου Μπαλατατζή, που υπήρξε και ο πρώτος Πρόεδρος της.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΟΧΟΙ: 13 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, 2 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και Α.Ε. ΝΕΣΤΟΣ - Ξάνθης.

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο της ΣΕΚΕ ήταν 2.000.000 δρχ. και τα σημερινά κεφάλαια, αποθεματικά και λοιπά περιουσιακά της στοιχεία ανέρχονται στο ποσό των 2.700.000.000 δρχ.

Η ΣΕΚΕ διαθέτει ιδιόκτητες καπναποθήκες με πλήρως τεχνικές εγκαταστάσεις άνω των 15.000 τόννων και δυναμικό υπηρεσιακό μηχανισμό ικανό να διακινήσει με επιτυχία άνω των 20.000 τ. καπνών.

Το προσωπικό της ΣΕΚΕ αποτελείται από 120 μόνιμους υπαλλήλους και 2.500 καπνεργάτες εποχιακής απασχόλησης.

Οι εξαγωγές της ΣΕΚΕ καλύπτουν το 15% περίπου των συνολικών εξαγωγών και εισάγει κάθε χρόνο πάνω από 25 εκατ. δολάρια.

Στα 40 χρόνια της γόνιμης σταδιοδρομίας της η ΣΕΚΕ προσέφερε ανυπολόγιστες ωφέλειες και υπηρεσίες στον καπνοπαραγωγικό κόσμο και γενικότερα στην εθνική οικονομία και επιπλέον διένειμε στις Οργανώσεις - Μετόχους της μερίσματα ύψους άνω του 1.100.000.000 δρχ.

Με το θεσμό των υποτροφιών που καθιέρωσε η ΣΕΚΕ στην περίοδο 1949 - 1965 σπούδασαν σε Πανεπιστημιακές Σχολές 400 παιδιά φτωχών καπνοπαραγωγών που κατέχουν τώρα εξέχουσες θέσεις στις Οργανώσεις και το Δημόσιο και διακρίνονται για το ήθος και την επίδοσή τους.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή της ΣΕΚΕ στην ίδρυση και οργάνωση σειράς Συνεταιριστικών Εταιρειών και Γεωργικών Βιομηχανιών, μεταξύ των οποίων διακρίνεται η Συνεταιριστική Καπνοβιομηχανία ΣΕΚΑΠ, που διαθέτει ένα από τα πιο μεγάλα και συγχρονισμένα καπνοβιομηχανικά συγκροτήματα της Ευρώπης.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΔΗΜ. ΠΕΤΑΛΩΤΗΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΖΟΝΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

ΣΕΒΑ Θ ΑΒΕ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΘΡΑΚΗΣ

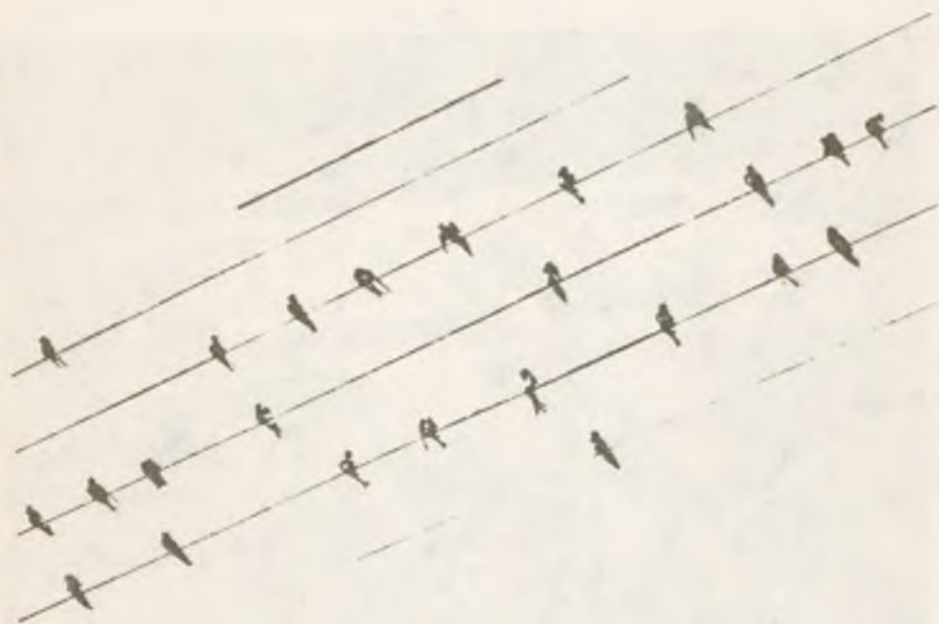
Ξάνθη: Καραολή 79 — Αθήνα Λ. Ριανκούρ 64)

- ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ το εισόδημα των αγροτών.
- ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ποιότητα στον καταναλωτή.
- ΔΙΝΕΙ εργασία στους ανθρώπους της ακριτικής περιοχής.
- ΒΟΗΘΑ την εθνική οικονομία.
- ΣΤΗΡΙΖΕΙ τη συνεταιριστική ανάπτυξη.

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΑΝΟΙΞΗ!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

ΘΕΣΕΙΣ - ΑΠΟΨΕΙΣ

ΟΧΙ, ΔΕ ΘΑ ΕΘΙΣΤΟΥΜΕ ΣΤΟΝ ΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟ

Δώδεκα χρόνια συμπληρώνει στην Ελλάδα το μοναδικό σε παγκόσμια κλίμακα φαινόμενο του θεσμοθετημένου κομματισμού στους συνεταιρισμούς. Δώδεκα χρόνια που υπήρξαν αρκετά για να δείξουν τα ολέθρια αποτελέσματα ενός ιδιότυπου συνεταιριστικού διχασμού υποθαλπόμενου και συντηρούμενου από τα πολιτικά κόμματα.

Διάττοντες αστέρες έλαμψαν στο συνεταιριστικό στερέωμα κατά την περίοδο αυτή, χρησιμοποιώντας τους συνεταιρισμούς ως εξέδρα εκτόξευσης και στοχεύοντας σε πολιτικά αξιώματα. Το μεγάλο πλήθος τους αναδιαμόρφωσε τους κανόνες σε σημείο που θα θεωρείται ασυνήθιστο ή και ουτοπικό να υπάρχουν υποψήφιοι για συνεταιριστικά αξιώματα που δεν υποστηρίζονται από κομματικούς σχηματισμούς.

Όμως, αυτό το ασυνήθιστο για τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, αυτό το ξεχωριστό και περιθωριακό, αυτό είναι το συνεταιριστικό.

Οι προβαλλόμενοι και υποστηριζόμενοι από τους κομματικούς μηχανισμούς υποψήφιοι αποτελούν εντολοδόχους των κομμάτων σε διατεταγμένη υπηρεσία, που μεταβάλλουν τους συνεταιρισμούς σε αποκεντρωμένες κομματικές υπηρεσίες. Αυτές οι υπηρεσίες δεν αποτελούν συνεταιρισμούς, όσο και αν καταχρώνται αυτό το όνομα. Διότι οι συνεταιρισμοί αποτέλεσαν χωριστό θεσμό με παγκόσμια ακτινοβολία επειδή κατόρθωσαν να επιτύχουν εντυπωσιακά αποτελέσματα στηριζόμενοι στις δικές τους αποκλειστικά δυνάμεις, στην ειλικρινή συνεργασία, στην ανεξαρτησία από εξωτερικούς παράγοντες και στην πευθυνότητα.

Η ενιαία έκφραση σκολών και δράσης συνιστά υπαρκτικό κανόνα για όσους αποδέχονται το πνεύμα του συνεργατι-

σμού. Η ενιαία έκφραση δε μεταφράζεται ως μονολιθικότητα αλλά ως το αποτέλεσμα της πολυφωνίας, όπως το ενιαίο μουσικό αποτέλεσμα των πολλών μουσικών οργάνων μιας ορχήστρας. Η πολυφωνία στους συνεταιρισμούς εκφράζεται με τόσες φωνές όσα είναι τα μέλη και όχι με δύο ή τρεις ορχήστρες που παίζουν ταυτόχρονα διαφορετικά μουσικά κομμάτια, με μαέστρους τους εκπροσώπους των κομμάτων.

Επανειλημμένως έχουν απευθυνθεί εκκλήσεις προς τα πολιτικά κόμματα και διακηρύξεις προς τους συνεταιρισμούς να αφήσουν τους συνεταιρισμούς έξω από την κομματική διαμάχη. Ματαίως όμως. Και αυτό δεν εκπλήσσει ως προς τα πολιτικά κόμματα, αφού θεωρούν ότι μόνο ό,τι συμφέρει το κόμμα (ή πιο συγκεκριμένα τα πρόσωπα του κομματικού μηχανισμού) αυτό είναι και συμφέρον του τόπου.

Εκπλήσσει όμως ως προς τους συνεταιριστές, των οποίων τα συμφέροντα εξαρτώνται από την πορεία των συνεταιρισμών. Έχουν τόσο εθισθεί και εγκλωβιστεί στη λογική του κομματικού ανταγωνισμού, ώστε να θεωρούν φυσιολογική την κομματική αντιπαράθεση. Υπάρχουν ασφαλώς και οι λαμπρές εξαιρέσεις σε πρωτοβάθμιο κυρίως επίπεδο. Όμως ο καλός συνεταιρισμός δεν αποτελεί «είδηση», όπως την εννοούν τα μέσα ενημέρωσης, και γι' αυτό δεν προβάλλεται. Αυτά όμως τα έστω λίγα παραδείγματα συνιστούν πραγματικούς συνεταιρισμούς και αυτοί οικοδομούν το μέλλον των μελών τους.

Οι κομματιζόμενοι ας εξακολουθήσουν να συζητούν για "νίκες" και "ήττες" σε εκλογές. Οι συνετοί ας ενώσουν τις δυνάμεις τους για να εξασφαλίσουν μόνοι τους την προκοπή τους. Κανένας άλλος δε θα τους τη διασφαλίσει.

Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ

Το μήνυμα ότι "η επιβίωση δεν είναι υποχρεωτική" ακούγεται όλο και πιο ισχυρό όχι μόνο από τους δασκάλους του Μάνατζμεντ Ολικής Ποιότητας (Deming) αλλά και από όσους απευθύνονται σε φορείς στάσιμους σε μια εποχή έντονης επιχειρηματικής κινητικότητας και όξυνσης του ανταγωνισμού. Όποιος δεν προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της ανταγωνιστικότητας δεν πρόκειται να επιβιώσει επί πολύ.

Ασφαλώς το θέμα της ανταγωνιστικότητας αποτελεί θέμα κάθε επιχείρησης χωριστά. Αν η ίδια δεν ενδιαφερθεί, κανείς δεν μπορεί να την υποχρεώσει να επιβιώσει.

Αυτό το μήνυμα έχει ιδιαίτερη σημασία για τις συνεταιριστικές οργανώσεις. Η εμπειρία από την ΚΥΔΕΠ, η οποία "απέθανε" όχι από φυσικό θάνατο αλλά με τη μέθοδο της "ευθανασίας" για να γίνει "δότης οργάνων" σε νέους επισφαλείς φορείς είναι ανησυχητικό προμήνυμα για τις συνεταιριστικές οργανώσεις γενικότερα. Δείχνει ότι σχεδόν κανείς δε συγκινείται από το θάνατο μιας συνεταιριστικής οργάνωσης. Δεν υπάρχουν **"τεθλιμμένοι συγγενείς"** ιδίως όταν "διαμερίζονται τα ιμάτιά της εαυτοίς".

Εκείνοι που βλέπουν την οικονομία της ελεύθερης αγοράς μόνο στην επιφάνειά της εύκολα θα υποστηρίξουν το "ο σώζων εαυτόν σωθήτω". Ο ισχυρότερος, ο πιο εκσυγχρονισμένος θα επιβιώσει ενώ ο ασθενέστερος και ο στάσιμος, αν δεν εξαφανιστεί θα γίνει ασήμαντος. Όμως η οικονομία πρέπει να λειτουργεί προς το συμφέρον μιας κοινωνίας. Μιας κοινωνίας ανθρώπων με κοινωνικές αξίες, συνοχή και συμπόρευση.

Η κοινωνία αυτή μπορεί να στηριχθεί μόνο σε ενημερωμένους και ενεργούς πολίτες, οι οποίοι οφείλουν να χρησιμοποιούν μηχανισμούς εξισορρόπησης για την αποφυγή των ακροτήτων, στις οποίες μπορεί να οδηγήσει η οικονομία της αγοράς. Τέτοιοι ακριβώς μηχανισμοί

είναι οι συνεταιρισμοί. Προσφέρουν αυτοπροστασία σε όσους τους χρησιμοποιούν και εξισορρόπηση στις δυνάμεις της αγοράς.

Πρέπει όμως να γίνει σαφές. Μόνη η ύπαρξη των συνεταιρισμών δεν προσφέρει τίποτε. Χρειάζεται η ισχυρή οικονομική παρουσία τους, η οποία εκδηλώνει την παρουσία της με τη συνεχή και συνεπή συλλογική ενέργεια των μελών και με την οικονομικά αποτελεσματική διαχείρισή τους. Τα δύο αυτά στοιχεία, μόνο αν συνυπάρχουν, μπορούν να καταστήσουν τους συνεταιρισμούς εργαλεία εξυπηρέτησης των συμφερόντων των μελών τους και της κοινωνίας.

Με άλλα λόγια, μόνο αν τα μέλη συνειδητοποιήσουν γιατί χρειάζονται το συνεταιρισμό και πώς πρέπει να ενεργούν για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους και μόνο αν οι διοικήσεις και τα διευθυντικά στελέχη έχουν την αναγκαία κατάρτιση και την ικανότητα για ένα σύγχρονο μάνατζμεντ, μπορούν να ελπίζουν οι συνεταιρισμοί σε έναν ουσιαστικό ρόλο στο μέλλον.

Η ενημέρωση των μελών, η κατάρτιση των διοικήσεων και οι σύγχρονες αντιλήψεις των διευθυντικών στελεχών, μπορούν όταν δεν υπάρχουν, να αποκτηθούν σε σημαντικό βαθμό με συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση. Δε θα αποκτηθούν μόνο από όσους νομίζουν ότι τα κατέχουν. Αυτή η αντίληψη της επάρκειας είναι η πιο επικίνδυνη και το μεγαλύτερο εμπόδιο στη μάθηση και στον εκσυγχρονισμό μετά την αδιαφορία.

Αν η Πολιτεία αντιλαμβανόταν τη σημασία των ραγδαίων μεταβολών και αν τα μέλη των συνεταιρισμών και τα μη συνεταιρισμένα μέλη της κοινωνίας κατανοούσαν τη σημασία της συνεταιριστικής δράσης σήμερα, από κοινού θα υποστήριζαν ότι η επιβίωση των συνεταιρισμών είναι **"υποχρεωτική"** και θα ενεργούσαν ανάλογα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (Δ.Σ.Ε.)

Απόδοση στην Ελληνική: Κ. Παπαγεωργίου

(Συνέχεια από το τ. 32/1993)

δ) Ανάλυση και τρόπος προσέγγισης από την Επιτροπή

Η Συνεταιριστική Κίνηση είναι παγκόσμια. Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση γίνεται όλο και πιο αντιπροσωπευτικός εκπρόσωπός της. Μολονότι συνεταιριστικές οργανώσεις πολλών χωρών της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής δεν έχουν ακόμη γίνει μέλη της, από χρόνο σε χρόνο αυξάνεται ο αριθμός των μελών της Ένωσης και η εκπροσώπηση σ' αυτή γίνεται πιο σύμμετρη αφού περιλαμβάνει περισσότερες κατηγορίες συνεταιριστικών οργανώσεων. Όπως είναι αναπόφευκτο, οι καταναλωτικοί και οι γεωργικοί συνεταιρισμοί υπερτερούν σε μεγάλο βαθμό αλλά είναι αξιοσημείωτο ότι ένας αυξανόμενος αριθμός ενώσεων και ομοσπονδιών που δραστηριοποιούνται στους χώρους της πίστης, της κατοικίας, της αλιείας κ.λπ. γίνονται μέλη. Οι έντονες διαιρέσεις που υπήρχαν πριν μεταξύ διαφόρων κατηγοριών συνεταιρισμών δεν μπορούν πλέον να διατηρηθούν. Στις νεοαναπτυσσόμενες περιοχές, ειδικά, οι συνεταιρισμοί πολλαπλού σκοπού τείνουν, σε αρκετές περιπτώσεις, να παίρνουν τη θέση των ειδικών κατηγοριών συνεταιρισμών που θα ήταν πολύ μικροί και αναποτελεσματικοί. Σημαντικότερο είναι ακόμη το γεγονός ότι παρά τις προφανείς διαφορές μεταξύ των οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων στα οποία λειτουργούν οι συνεταιρισμοί, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση διατηρεί την ενότητά της ως η μόνη διεθνής οργάνωση που είναι αφοσιωμένη εντελώς και αποκλειστικά στην ανάπτυξη και στην προώθηση του Συνεργατισμού.

Κατά την προσέγγιση του έργου της η Επιτροπή έχει προφανώς επηρεαστεί από τη συναίσθηση αυτών των γεγονότων. Από τη μια πλευρά αισθάνθηκε υποχρεωμένη να αναγνωρίσει ότι οι πρακτικές που εφαρμόζονται για τις πρωταρχικές ανάγκες των συνεταιριστικών οργανώσεων ποικίλλουν, σε βαθμό τόσο που δεν είναι δυνατό να παρατεθεί και με σημαντικές διαφορές στην έμφαση

όχι μόνο ανάλογα με το σκοπό και την κατηγορία τους, αλλά και ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο οφείλουν να επεκτείνουν τα συμφέροντα των μελών τους και να επιβιώσουν. Από την άλλη πλευρά πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν κοινά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι ομοιότητες που αποδεικνύουν την υπαγωγή τους στη συνεταιριστική οικογένεια. Κάποιος κλάδος της Συνεταιριστικής Κίνησης μπορεί να έχει ειδικότερες αρχές με δευτερεύουσα σημασία για άλλους, αλλά η Επιτροπή θεώρησε ότι ο πρωταρχικός της στόχος ήταν η επιδίωξη διαμόρφωσης εκείνων των γενικών αρχών που μπορούν και πρέπει να τηρούνται από συνεταιρισμούς όλων των κατηγοριών σε όλα τα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα.

Έχει προαναφερθεί ότι η Ειδική Επιτροπή της ΔΣΕ στην έκθεσή της του 1937 ίσως είχε επηρεαστεί σε κάποιο βαθμό από τη σύνθεση της Ένωσης εκείνη την εποχή. Εντούτοις οι αρχές που απαρίθμησε σκοπούσαν να έχουν παγκόσμια εφαρμογή σε συνεταιρισμούς όλων των κατηγοριών, σε όλες τις εποχές και σε κάθε τόπο. Έτσι η τωρινή Επιτροπή θεώρησε εκείνη την έκθεση αφετηρία, σύμφωνα με τους όρους εντολής, και στήριξε τις συζητήσεις της στις αρχές που εκεί είχαν διαμορφωθεί. Επειδή η εμπειρία έχει δείξει ότι η πολύ συνοπτική και απλή διατύπωση μπορεί να είναι παραπλανητική, η Επιτροπή εσκεμμένα διάλεξε, διακινδυνεύοντας τη μακρηγορία και περιοριστικότητα στις διατυπώσεις της, να εκθέσει την πλήρη έννοια των απόψεών της σε κάθε θέμα.

Πρόσθετα, επιδίωξε πάντοτε να έχει κατά νου τις απόψεις των συνεταιριστών της πράξης, δίνοντας έμφαση σε πολλές περιπτώσεις στο πνεύμα μάλλον παρά στο γράμμα κάθε αρχής. Προτίμησε να προβάλει την άποψη ότι, σε διαφορετικές συγκυρίες και ιστορικές συνθήκες, επιμέρους στοιχεία του Συνεργατισμού τονίζονται σε διαφορετικό βαθμό και ότι αναρίθμητες ομάδες Συνεταιριστών, στο ιδιαίτερο περιβάλλον τους, έχουν πάντα προσπαθήσει να πετύχουν στον ανώτερο δυνατό βαθμό τους ύψιστους στόχους της Κίνησης. Το στοιχείο που η Επιτροπή θεώρησε σημαντικό δεν ήταν τόσο ο λεκτικός ή ο σημασιολογικός τύπος, όσο η ουσία αυτών των στόχων.

ε) Συνεταιριστικές Αρχές και Ιδεώδη

Σχετίζεται επίσης με αυτούς τους στόχους το γεγονός ότι η Επιτροπή καθόρισε τον ορισμό εργασίας των Συνεταιριστικών Αρχών ως τους κανόνες εκείνους της πράξης που είναι ουσιώδεις, δηλαδή απόλυτα αναγκαίοι για την επίτευξη του στόχου της Συνεταιριστικής Κίνησης. Αυτός ο στόχος έχει περιγραφεί κατά διαφορετικούς τρόπους στα διάφορα στάδια της ιστορικής εξέλιξης της Κίνησης. Οι Σκαπανείς του Ροτσντέιλ, όπως και μερικοί από τους Συνεταιριστές πριν από αυτούς, όρισαν ως στόχο τους την εγκαθίδρυση κοινοτήτων στηριζόμενων στην εργασία τους και στη γη τους. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της η Κίνηση δεν προχώρησε προς αυτή την κατεύθυνση εντατικής ανάπτυξης, αλλά αναπτύχθηκε εκτατικά, με τη γεωγραφική επέκταση και με την είσοδο στον έναν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μετά τον άλλο. Η επιτυχία της ενθάρρυνε πολλούς να οραματίζονται τον ύψιστο στόχο, το ιδεώδες, ως μια

Συνεταιριστική Κοινοπολιτεία. Σε ένα κατοπινό στάδιο πάλι, και με περισσότερη εμπειρία, πολλοί Συνεταιριστές ήταν ικανοποιημένοι με την αποδοχή του λιγότερο φιλόδοξου ιδεώδους ενός Συνεταιριστικού Τομέα συμπληρωματικού προς το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας που όμως ασκεί επιρροή σ' αυτούς.

Το κοινό στοιχείο σε όλες τις περιόδους υπήρξε ότι ο Συνεργατισμός στην καλύτερη όψη του αποσκοπεί σε κάτι περισσότερο από την προώθηση των συμφερόντων των επιμέρους μελών που απαρτίζουν το συνεταιρισμό σε δεδομένη στιγμή. Στόχος του είναι η προώθηση της προόδου και της ευημερίας της ανθρωπότητας. Είναι αυτός ακριβώς ο στόχος που κάνει τη συνεταιριστική οργάνωση κάτι διαφορετικό από μια συνηθισμένη οικονομική επιχείρηση και δικαιολογεί την εξέτασή της όχι μόνο από την άποψη της επιχειρηματικής της αποτελεσματικότητας, αλλά και από την άποψη της συμβολής της στις ηθικές και κοινωνικές αξίες που ανυψώνουν την ανθρώπινη ζωή πάνω από την υλική και τη βιοτική διάσταση.

Από τη θέση που υιοθέτησε η Επιτροπή συνάγεται ότι δεν μπορεί να γίνει διάκριση ως προς τη σημασία μεταξύ ουσιαστών αρχών. Η Επιτροπή δε διέκρινε μερικές αρχές ως μεγαλύτερης προτεραιότητας από άλλες. Αντίθετα, εφόσον κάθε αρχή επισημαίνει κάτι ουσιαστικό, όλες έχουν ίσο κύρος και το ουσιαστικό περιεχόμενο όλων πρέπει εξίσου να τηρείται στο ακέραιο και με τρόπο που οι συνθήκες επιτρέπουν σε κάθε χρόνο και τόπο. Αυτή η επιφύλαξη είναι αναπόφευκτη κατά την εφαρμογή θεωρητικών αρχών που οφείλουν να είναι λειτουργικές σε ποικιλία συνθηκών. Η Επιτροπή διεξήλθε το έργο της με την ελπίδα να φθάσει σε διατυπώσεις ουσιαστών αξιών του Συνεργατισμού που θα παρέχουν σαφείς επεξηγήσεις και καθοδήγηση στους Συνεταιριστές που έχουν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση και ν' αξιοποιούν τις ευκαιρίες της σύγχρονης εποχής.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ήταν συνηθισμένο στο παρελθόν να περιγράφεται η αρχή της συνεταιριστικής συμμετοχής με τους όρους «Ελεύθερη» και «Εθελοντική». Για αρκετούς λόγους η Επιτροπή θεώρησε ότι αυτή η συνοπτική περιγραφή δεν αποκαλύπτει πλήρως τα χαρακτηριστικά στοιχεία της σχέσης μεταξύ ενός συνεταιρισμού και των ατόμων που τον συναποτελούν. Μια θεμελιακή θεώρηση, που βρίσκεται πολύ κοντά στην πραγματικότητα και στη συνήθη πρακτική όλων των κατηγοριών συνεταιριστικών οργανώσεων, είναι ότι εκείνοι που κάνουν σωστή χρήση των υπηρεσιών της συνεταιριστικής οργάνωσης πρέπει να γίνονται - και πράγματι γίνονται - μέλη της και αντίστροφα ο συνεταιρισμός αποτελείται από πρόσωπα με ανάγκες που μπορούν να εξυπηρετηθούν - και πράγματι εξυπηρετούνται - από τις υπηρεσίες του. Μια άλλη θεμελιώδης άποψη πηγάζει από την ίδια τη φύση της Συνεταιριστικής Κίνησης, η οποία είναι ταυτόχρονα μια κοινωνική κίνηση που επιδιώκει ν' αυξήσει τον αριθμό των υποστηρικτών της αλλά

και ένας οικονομικός οργανισμός ικανός να επεκτείνεται και να καταλαμβάνει ευρύτερους χώρους δραστηριότητας. Η συμπεριφορά της έναντι προσώπων που έχουν τις απαραίτητες ιδιότητες να γίνουν μέλη συνίσταται κατά κανόνα στο να τα δέχεται ευχάριστα όταν θέλουν να γίνουν μέλη και ακόμη περισσότερο να τα ενθαρρύνει και να τα βοηθά να γίνουν μέλη σε συνεταιρισμούς κατάλληλους για την περίπτωση τους και τις ανάγκες τους.

Είναι φανερό ότι όλες οι ερωτήσεις που αναφέρονται στη συμμετοχή, μπορούν και πρέπει να εξεταστούν από δύο συμπληρωματικές απόψεις: εκείνη του ατόμου και εκείνη του συνεταιρισμού. Η ελευθερία καθενός - του ατόμου και του συνεταιρισμού — να παίρνει υπόψη τα συμφέροντά του και να ενεργεί ανάλογα — πρέπει να συμβιβαστεί και να συγκεραστεί με την αντίστοιχη της άλλης πλευράς. Από τη μια πλευρά το άτομο πρέπει να είναι ελεύθερο στην επιλογή του να γίνει μέλος σε συνεταιρισμό και να μοιραστεί τα οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματά του ισότιμα προς τα άλλα μέλη. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επωμιστεί επίσης το ανάλογο μέρος της ευθύνης. Αλλά δεν πρέπει να εξαναγκάζεται να γίνει μέλος, είτε άμεσα, με νομικό ή διοικητικό καταναγκασμό, είτε έμμεσα, με κοινωνική ή ενδεχόμενα πολιτική πίεση. Η απόφασή του να ζητήσει να γίνει μέλος θα πρέπει, σε κανονικές συνθήκες, να είναι αποτέλεσμα της ανεπηρέαστης εκ μέρους του εκτίμησης των συνεταιριστικών αξιών και της εξέτασης των οικονομικών πλεονεκτημάτων γι' αυτόν και για όσους εξαρτώνται από αυτόν. Θα πρέπει επίσης να είναι ελεύθερος να αποχωρήσει από το συνεταιρισμό όταν κρίνει ότι δεν έχει πλέον ανάγκη των υπηρεσιών του ή όταν ο συνεταιρισμός δεν είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του.

Όπως έχουν τα πράγματα, η ελευθερία αυτή μόνο σπάνια - αν ποτέ - μπορεί να είναι απόλυτη. Μπορεί να μετριαστεί ή να υπερκεραστεί από άλλους παράγοντες ευρύτερης εφαρμογής και μεγαλύτερης ουσιαστικής σημασίας. Μια κυβέρνηση που ενισχύει τον αγρότη να αξιοποιήσει γη στην οποία να εγκατασταθεί, μπορεί, όχι αδικαιολόγητα, να επιβάλει τη συμμετοχή σε ένα προμηθευτικό συνεταιρισμό ή συνεταιρισμό εμπορίας, για περιορισμένο τουλάχιστον χρόνο, ως όρο για την ενίσχυση ή την υποβοήθησή του, προς το συμφέρον του ίδιου του γεωργού. Ένας παραγωγός ή ομάδα παραγωγών μπορεί στην πραγματικότητα να υποσκάπτουν τις προσπάθειες ενός εθελοντικού συνεταιρισμού να βελτιώσει την εμπορική θέση και τα εισοδήματα των παραγωγών με την άρνησή τους να γίνουν μέλη, παρέχοντας έτσι ερείσματα στα αντίθετα και ίσως αντιδραστικά οικονομικά συμφέροντα. Για την εξουδετέρωση αυτής της συμπεριφοράς η κυβέρνηση μπορεί να παρέμβει νομοθετικά, υποχρεώνοντας όλους τους παραγωγούς να γίνουν μέλη του συνεταιρισμού ή τουλάχιστον να εμπορεύονται το προϊόν τους διαμέσου του συνεταιρισμού, αν μια προκαθορισμένη πλειοψηφία παραγωγών ψηφίσουν υπέρ τέτοιων μέτρων. Άλλα παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν, στα οποία η άρνηση μιας μικρής μειοψηφίας ατόμων, παρότι έχει καταβληθεί κάθε προσπάθεια να πειστούν να γίνουν μέλη συνεταιρισμού π.χ. για τη διαχείριση ενός αρδευτικού έργου ή για την προμήθεια και χρήση χημικών ουσιών καταπολέμησης φυτονόσων ή για την αποδοχή ενός νέου συστήματος καλλιέργειας με την προοπτική πολύ υψηλότερων αποδόσεων, μπορεί να ματαιώσει ολόκληρο το πρόγραμμα. Σε τέτοιες περιπτώσεις η άρνηση συμμετοχής στο συνεταιρισμό είναι ουσιαστικά

αντικοινωνική και μπορεί δικαιολογημένα να υπερκεραστεί προς το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, με την προϋπόθεση ότι όλες οι πτυχές της συγκεκριμένης περίπτωσης παίρνονται υπόψη και έχουν υιοθετηθεί διασφαλίσεις εναντίον της κατάχρησης της δύναμης διαμέσου επέκτασης της αναγκαστικότητας σε περιπτώσεις όπου αυτό δεν είναι αναγκαίο ή είναι ακατάλληλο.

Ο συνεταιρισμός, από την άλλη πλευρά, χρειάζεται επίσης ελευθερία να τροποποιεί την ευνοϊκή προδιάθεσή του έναντι αυτών που ζητούν να γίνουν μέλη του, ακόμη και μέχρι σημείου άρνησης, καθώς και να έχει δυναμικά την εξουσία διακοπής της αποδοχής μελών, εφόσον αυτό απαιτεί το συμφέρον των μελών ως συνόλου.

Είναι λάθος να ερμηνεύεται ο κανόνας της «ελεύθερης συμμετοχής» με την έννοια ότι όλοι οι συνεταιρισμοί είναι υποχρεωμένοι να εγγράφουν ως μέλη όλα τα άτομα που θα ζητήσουν να γίνουν μέλη. Η ελεύθερη συμμετοχή δεν είχε ποτέ αυτή την έννοια. Οι Σκαπανείς του Ροτσντέιλ ουδέποτε επιχειρήσαν να εφαρμόσουν έναν τέτοιο κανόνα για ένα πολύ σοβαρό λόγο, ότι το συνεταιρισμό τους, όπως αναφέρεται στο περίφημο «Πρώτο Άρθρο», τον είχαν αντιληφθεί ως κάτι περισσότερο από μια επιχείρηση λιανικού εμπορίου. Ήταν εμβρυακή μορφή μιας κοινότητας.

Η ανάπτυξη και η επιτυχία του θα ήταν σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση της εσωτερικής αρμονίας, που μπορούσε εύκολα να μεταβληθεί σε κακοφωνία, όπως είχαν δείξει προηγούμενα πειράματα, με την αποδοχή κακών χαρακτηριστων, ανεύθυνων ατομικιστών και ταραξιών. Τίποτε δε θα κερδηθεί και πολλά μπορούν να χαθούν με την εισδοχή ενός ατόμου που διαταράσσει τη συνοχή των μελών. Κατά τον ίδιο συλλογισμό μια τράπεζα αποδοχής καταθέσεων και χορήγησης δανείων ή μια πιστωτική ένωση θα είναι δικαιολογημένη αν αρνηθεί να δεχθεί ως μέλος άτομο γνωστό για την αναξιοπιστία του. Ένας άλλος περιοριστικός όρος, που επιβάλλεται για να επιτυγχάνεται τάξη και οικονομικότητα στις εργασίες και για να αποφεύγεται ο αθέμιτος ανταγωνισμός, είναι ο αποκλεισμός από ένα συνεταιρισμό πιθανών υποψήφιων μελών από την περιοχή που εξυπηρετείται από άλλο συνεταιρισμό. Αρκετές περιπτώσεις παρόμοιων προφανών περιορισμών στην ανεμπόδιστη αποδοχή μελών μπορούν να παρατεθούν με παραδείγματα από όλες τις κατηγορίες συνεταιρισμών.

Πρέπει επίσης ν' αναφερθεί, ως γενικός κανόνας, ότι φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που επιθυμούν να γίνουν μέλη ή να ιδρύσουν συνεταιρισμό για να διαχειρίζονται προϊόντα ή εργασία που δεν ανήκουν σ' αυτά ή στα μέλη τους, δεν μπορεί να λεχθεί ότι ενεργούν σύμφωνα με τη θεμελιώδη συνεταιριστική αρχή - ότι δηλαδή αποτελούν ένωση προσώπων με την έννοια των ισότιμων ανθρώπων όντων για σκοπούς αμοιβαίας εξυπηρέτησης.

Παίρνοντας υπόψη τους προαναφερόμενους περιορισμούς, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η «ελεύθερη συμμετοχή», με την πολύ ευρεία έννοια, μπορεί και πρέπει ν' αποτελεί μια γενικής εφαρμογής πρακτική των καταναλωτικών συνεταιρισμών, για τον απλό λόγο ότι κάθε άνδρας, γυναίκα ή παιδί αποτελεί καταναλωτή για λόγους διατήρησης στη ζωή. Στις περιπτώσεις άλλων συνεταιριστικών οργανώσεων, όμως, υπάρχουν πρόσθετοι προφανείς περιορισμοί στην αποδοχή μελών. Ως παράδειγμα, και μόνη η εξειδίκευση των παραγωγικών

συνεταιρισμών που ιδρύονται από τεχνίτες ή από εργάτες του ίδιου κλάδου ή από γεωργούς, αυτόματα περιορίζει τη συμμετοχή σε πρόσωπα που ενδιαφέρονται για ορισμένο προϊόν ή ομάδα προϊόντων και αποκλείει άλλα που δεν έχουν αυτό το ενδιαφέρον. Έτσι, καλλιεργητές που δεν ενδιαφέρονται για την καλλιέργεια εσπεριδοειδών προς διάθεση στην αγορά δεν έχουν θέση σε συνεταιρισμό εμπορίας εσπεριδοειδών, αλλά ένας συνεταιρισμός εμπορίας εσπεριδοειδών δε θα ενεργούσε με το ορθό συνεταιριστικό πνεύμα αν δεν επέτρεπε τη συμμετοχή σε ενδιαφερόμενους καλλιεργητές εσπεριδοειδών. Σε γενικές γραμμές, η ουσία είναι ότι αν ένα άτομο έχει συμφέροντα σε ορισμένο πεδίο υπηρεσιών για τις οποίες ιδρύεται ο συνεταιρισμός, πρέπει να θεωρείται ότι έχει τα απαιτούμενα για τη συμμετοχή χαρακτηριστικά και, εφόσον το ζητήσει, θα πρέπει να γίνεται δεκτό εκτός αν το συγκεκριμένο άτομο δεν είναι αποδεκτό για προφανείς συγκεκριμένους λόγους όμοιους με εκείνους που προαναφέρθηκαν.

Στην περίπτωση των παραγωγικών συνεταιρισμών εργατών, τα μέλη των οποίων προσφέρουν την εργασία τους καθημερινά στο συνεταιρισμό, οι περιορισμοί μπορούν δικαιολογημένα να είναι αυστηρότεροι. Σ' αυτή την περίπτωση δεν μπορεί και δεν οφείλει να γίνεται δεκτός κάθε εργάτης που ίσως ζητά απασχόληση ή συμμετοχή στο συνεταιρισμό, γιατί είναι περιορισμένη η ίδια η δυνατότητα του συνεταιρισμού να απασχολεί τα μέλη του και να αυξάνει τον αριθμό των εργατών με όσους το ζητούν. Εξάλλου, ένας περιορισμός που υιοθετείται από μερικούς συνεταιρισμούς αυτής της κατηγορίας, στα πλαίσια μιας προσεκτικής πορείας, είναι ο καθορισμός μιας δοκιμαστικής περιόδου για τα υποψήφια μέλη, ώστε τα υπάρχοντα μέλη να βεβαιωθούν ότι οι νεοεισερχόμενοι διαθέτουν επαρκή επαγγελματική ικανότητα και φροντίδα για τα συμφέροντα του συνεταιρισμού. Το γεγονός ότι οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να προσφέρονται προς καταστρατήγηση από μερικές συνεταιριστικές οργανώσεις δεν καθιστά τους ίδιους τους περιορισμούς αδικαιολόγητους, ενώ η συνεχής απασχόληση εργατών με στέρηση της δυνατότητας να γίνουν μέλη, θ' αποτελούσε παραβίαση της ελεύθερης συμμετοχής.

Μια άλλη σημαντική κατηγορία συνεταιρισμών που μπορεί να υποχρεωθεί να περιορίσει τη συμμετοχή είναι οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί, που ασχολούνται με την προμήθεια ενός αγαθού που από τη φύση του έχει περιορισμούς προσφοράς, και γι' αυτό μπορούν να φροντίσουν μόνο για έναν περιορισμένο αριθμό ατόμων. Δεν μπορούν να εγγυηθούν ότι όλοι όσοι ενδεχομένως θέλουν να γίνουν μέλη θα πάρουν, μέσα σε λογικό χρόνο, το σπίτι ή το διαμέρισμα που επιθυμούν κι έτσι η μόνη λογική πορεία ενδέχεται να είναι η διακοπή εγγραφής νέων μελών μέχρι να υπάρξουν κάποιες δυνατότητες. Στις περιπτώσεις αυτές η ουσιαστική ερώτηση πρέπει να τίθεται αντίστροφα: έχει ο συνεταιρισμός κατοικίες που νοικιάζει σε άτομα στα οποία αρνείται τη δυνατότητα να γίνουν μέλη; Αν η ερώτηση είναι όχι, ο συνεταιρισμός δεν ενεργεί με εξωσυνεταιριστικό πνεύμα.

Τα προαναφερόμενα παραδείγματα, χωρίς να εξαντλούν το θέμα, βοηθούν να δοθεί το πνεύμα των φυσικών περιορισμών στους οποίους υπόκειται η ένταξη μελών στις συνεταιριστικές οργανώσεις. Παρά ταύτα, ο συνεργατισμός μπορεί να διατηρήσει τον πραγματικό του χαρακτήρα ως εθελοντική κίνηση που προσφέρεται να μοιραστεί τα οφέλη με όλους όσοι τα έχουν ανάγκη, μόνο

όταν οι συνεταιριστικές οργανώσεις ανεπιφύλακτα αποδέχονται την υποχρέωσή τους να δέχονται ως μέλη όλους εκείνους που σε αντιστάθμισμα αυτών των ωφελειών αναλαμβάνουν καλόπιστα να εκπληρώσουν τα καθήκοντα που συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους. Κανονισμοί, μέτρα πολιτικής ή πρακτικές που έχουν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό, διαφυλάσσοντας για λίγους επιλεγμένους εκείνα που θα έπρεπε να προσφέρονται σε όλους, αποτελούν απαράδεκτους περιορισμούς.

Μια κατηγορία περιορισμών μπορούν να ονομαστούν οικονομικοί, καθόσον συνίστανται στη δημιουργία εμποδίων τα οποία μερικά άτομα, που έχουν τα απαιτούμενα για τα μέλη χαρακτηριστικά, δεν μπορούν να τα ξεπεράσουν για οικονομικούς λόγους. Αν μια συνεταιριστική οργάνωση απαιτεί από τα νέα μέλη να πληρώσουν εισφορά εγγραφής ή ελάχιστη μερίδα ύψους που ξεπερνά τις οικονομικές δυνατότητες σημαντικού αριθμού ενδεχόμενων υποψηφίων, με αποτέλεσμα την αποθάρρυνσή τους από του να ζητήσουν συμμετοχή, τότε ενεργεί περιοριστικά. Κατά θετική διατύπωση του περιεχομένου αυτής της θέσης, είναι ορθό να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η εισφορά εγγραφής (αν υπάρχει) και το ελάχιστο ύψος μερίδας πρέπει να ορίζονται σε επίπεδα που και το φτωχότερο υποψήφιο μέλος να μπορεί να πληρώσει χωρίς δυσκολία. Η γενική πρακτική των συνεταιριστικών οργανώσεων επί πολλές γενεές στο παρελθόν ήταν προς την κατεύθυνση διευκόλυνσης των όρων εισόδου με ρυθμίσεις πληρωμής των μερίδων σε δόσεις ή από τη συσσωρευμένη αποταμίευση από τις αγορές ή τις πωλήσεις (επιστροφή πλεονασμάτων) και με την κατάργηση της εισφοράς εγγραφής, αλλά υπάρχουν όρια σ' αυτές τις διευκολύνσεις που προέρχονται από τις ανάγκες των συνεταιρισμών σε κεφάλαια.

Κατά τα τελευταία 20 χρόνια οι περιορισμοί αυτοί τείνουν να γίνονται πιο αυστηροί, τόσο εξαιτίας του πληθωρισμού, όσο και λόγω των πολύ αυξημένων αναγκών σε κεφάλαια, για τη χρηματοδότηση της επιχειρηματικής επέκτασης και της διαρθρωτικής αναδιοργάνωσης, προς αντιμετώπιση του χωρίς προηγούμενο οξύτατου ανταγωνισμού. Οι συνεταιριστικές κινήσεις ορισμένων χωρών έχουν για το λόγο αυτόν υποχρεωθεί ν' αυξήσουν την ονομαστική αξία των μερίδων ή τον ελάχιστο αριθμό μερίδων που πρέπει να έχει κάθε μέλος. Ένα μέτρο που φαίνεται εντελώς δικαιολογημένο υπό τον όρο ότι το νέο μέγεθος δεν έχει περιοριστικές επιπτώσεις στην είσοδο νέων μελών. Σε συνθήκες υψηλής και σταθερής απασχόλησης και αυξανόμενων ημερομισθίων ο περιορισμός δεν είναι ίσως σημαντικός, αλλά κάθε πρόταση για αύξηση των ελάχιστων ορίων πρέπει να εξετάζεται και από αυτή την οπτική γωνία πριν υιοθετηθεί.

Μια δεύτερη κατηγορία περιορισμών μπορούν να χαρακτηριστούν με τον όρο «ιδεολογικοί», αν και θα χρειαζόταν κάποιος πιο περιεκτικός όρος, όπου περιλαμβάνονται τα πιο σημαντικά θέματα που τείνουν να διαιρούν τους ανθρώπους μιας κοινωνίας, ανεξάρτητα από την οικονομική θέση και τις ανάγκες τους. Οι κυριότερες από τις περιοχές αυτές συγκρούσεων υπήρξαν στο παρελθόν και τείνουν ακόμη να είναι σήμερα η πολιτική και η θρησκεία.

Ξεχωριστά αλλά και με μερική επικάλυψη προς αυτά είναι η φυλή, το χρώμα, η κάστα, η εθνικότητα, τα πολιτιστικά στοιχεία, η γλώσσα, καθένα από τα οποία μπορεί να προκαλέσει έντονες και μερικές φορές χρόνιες εχθρότητες. Από την πρώτη περίοδο της Συνεταιριστικής Κίνησης η σοφή συνεταιριστική

ηγεσία συνειδητοποίησε ότι για να μπορέσει ο συνεταιρισμός να μεγιστοποιήσει την πραγματική ή δυνητική οικονομική δύναμη των μελών του θα ήταν λάθος να αποκλείει οποιοδήποτε άτομο καλής θέλησης με βάση τις πολιτικές του απόψεις ή δραστηριότητες, τη θρησκευτική του τοποθέτηση ή την έλλειψή της, τη φυλή, το χρώμα ή όποιο άλλο λόγο άσχετο προς τον οικονομικό και κοινωνικό σκοπό του συνεταιρισμού. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, αυτός ο κανόνας ακολουθείται και σήμερα ακόμη και από συνεταιριστικές οργανώσεις που ίσως είχαν πάντα στενές σχέσεις με πολιτικά κόμματα και θρησκευτικές οργανώσεις. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι ο συνεταιρισμός δεν πρέπει να ζητά από τα μέλη του καμιά άλλη δέσμευση ή υποταγή από την οφειλόμενη σ' αυτόν και στις δημοκρατικές αποφάσεις του και οφείλει να δέχεται όλους εκείνους που είναι διατεθειμένοι με καλή πίστη να προσφέρουν τη συνεργασία τους.

Πριν προχωρήσει από το ερώτημα αποδοχής μελών σε άλλες πτυχές των σχέσεων των συνεταιριστικών οργανώσεων με τα μέλη τους, η Επιτροπή επιθυμεί να επισημάνει ότι η συνέπεια των περιοριστικών μέτρων γενικότερα δεν είναι μόνο ο περιορισμός της οικονομικής ανάπτυξης του συνεταιρισμού αλλά ο κίνδυνος υποβάθμισης του χαρακτήρα του συνεταιρισμού. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο αυτού του τμήματος, η ομαλή συνεταιριστική πρακτική είναι τα μέλη και οι χρήστες των υπηρεσιών της συγκεκριμένης συνεταιριστικής οργάνωσης να είναι ένα και το αυτό σύνολο ανθρώπων. Όμως, στην πραγματική επιχειρηματική ζωή είναι πολύ απίθανο να μπορούν πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις και ιδιαίτερα εκείνες που συναλλάσσονται σε πολύ αναπτυγμένες βιομηχανικές ή αγροτικές περιοχές, να αποφεύγουν τη συναλλαγή με μη μέλη.

Τα μη μέλη είναι δυνητικά μέλη. Όταν κάποια φορά χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού και μείνουν ικανοποιημένα, μπορεί κάλλιστα να το επαναλάβουν. Πολλές διορατικές συνεταιριστικές οργανώσεις σωρεύουν τα δικαιώματά τους στο πλεόνασμα και όταν φτάσουν στο ελάχιστο ύψος της μερίδας τους προσφέρουν την ευκαιρία να γίνουν μέλη για να ομαλοποιήσουν έτσι τις σχέσεις τους μαζί τους. Εξάλλου, σ' ένα συνεταιρισμό που ακολουθεί μια περιοριστική πολιτική ως προς την εγγραφή νέων μελών, τα υπάρχοντα μέλη τείνουν να σχηματίζουν έναν αποκλειστικό και σμικρυνόμενο κύκλο, του οποίου η δημοκρατία καθίσταται αργά ή γρήγορα ύποπτη και η επιχειρηματική πρακτική του τείνει όλο και περισσότερο να ομοιάζει προς εκείνη των κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Αν γίνει αποδεκτό ότι συνεταιριστικό είναι το σύστημα εκείνο στο οποίο το κίνητρο της αμοιβαίας εξυπηρέτησης μάλλον παρά το κέρδος επικρατεί, τότε ο κανόνας της «ελεύθερης» συμμετοχής, με όλες τις επιφυλάξεις και τις παραλλαγές κατά την εφαρμογή που προαναφέρθηκαν, παρέχει αναντικατάστατη διασφάλιση εναντίον του εκφυλισμού προς την κατεύθυνση των συνηθισμένων επιχειρήσεων. Εξαιτίας της ελεύθερης συμμετοχής, οι μερίδες των συνεταιριστικών οργανώσεων παραμένουν συνεχώς στην ονομαστική αξία που ορίζεται στο καταστατικό του συνεταιρισμού και μπορούν να αποκτηθούν από κάθε νέο μέλος σ' αυτή την αξία. Η αγοραπωλησία και η κερδοσκοπία στις συνεταιριστικές μετοχές καθίσταται συνεπώς ανώφελη και δεν ανακύπτει..

Τα ευπρόσδεκτα αποτελέσματα της ελεύθερης συμμετοχής μειώνονται

φυσικά όταν η διάκριση μεταξύ μελών και μη μελών γίνεται ασαφής. Επειδή αναλαμβάνουν τους κινδύνους, μόνο τα μέλη και κανείς άλλος δε δικαιούται λογικά να έχει μερίδιο από τις αποταμιεύσεις⁽¹⁾ που σχηματίζει ο συνεταιρισμός, αλλά μόνο στην έκταση που οι αποταμιεύσεις αυτές προκύπτουν από τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό. Η ίδια η συνεταιριστική οργάνωση πρέπει να είναι σχολαστική στη διαχείριση εσόδων που προκύπτουν από μη μέλη που χρησιμοποιούν τις συνήθειες υπηρεσιών της. Αν τα έσοδα αυτά δεν κρατούνται για τα επιμέρους μη μέλη, ως ένα κίνητρο γι' αυτά να ζητήσουν την εγγραφή τους, τότε πρέπει να χρησιμοποιούνται για κάποιο σκοπό κοινής ωφέλειας και κατά προτίμηση για το ευρύτερο κοινό, πέρα από τα μέλη του συνεταιρισμού. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να προσθέτονται στις αποταμιεύσεις που διανέμονται στα μέλη. Διαφορετικά τα μέλη θα μοιράζονται κέρδη με τρόπο που ο συνεργατισμός σαφώς αποποιείται. Με τις σύγχρονες εμπορικές συνθήκες γίνεται όλο και πιο δύσκολη η διατήρηση της διάκρισης μεταξύ μελών και μη μελών με την απαιτούμενη σαφήνεια. Τα πολυκαταστήματα των μεγάλων αστικών καταναλωτικών συνεταιρισμών των αναπτυσσόμενων χωρών είναι ανοιχτά στο ευρύ κοινό και σε μερικές χώρες η Συνεταιριστική Κίνηση θεωρεί δικαίωμά της την πώληση στο ευρύ κοινό, ή τουλάχιστον αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα της κίνησης στο ρόλο της ως ρυθμιστή των τιμών. Υπάρχει μια προδιάθεση σ' ένα κοινό καλομαθημένο από τη διαφήμιση, να παίρνει τα προσφερόμενα οφέλη από τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς, αλλά να αρνείται συμμετοχή, αφού η συμμετοχή σημαίνει ευθύνη. Η ελεύθερη συμμετοχή ως μέσο προσέλκυσης της νέας γενεάς και αποδοχής νέων στοιχείων που να αναβιώσουν τη δημοκρατία σ' ένα συνεταιρισμό που έχει παλιώσει, μπορεί σήμερα να μην είναι όσο αποτελεσματική ήταν παλαιότερα, εξακολουθεί όμως ν' αποτελεί μια αξία, ειδικότερα όπου υποβοηθείται από τη σωστή εκπαιδευτική πολιτική - ένα θέμα που θα εξεταστεί σε άλλο σημείο.

Αν ένα άτομο πρέπει να είναι ελεύθερο να εισέρχεται ως μέλος σε μια συνεταιριστική οργάνωση, θα πρέπει καταρχήν να είναι ελεύθερο και να αποχωρεί. Ετσι όμως δεν επωμίζεται ή δεν μπορεί να επωμιστεί άμεσα τις ευθύνες που ανέλαβε όταν έγινε μέλος. Έχει υποχρέωση να εξετάζει τα συμφέροντα του συνεταιρισμού και η διοίκηση του συνεταιρισμού έχει καθήκον διασφάλισης αυτών των συμφερόντων, ιδιαίτερα αφού η αποχώρηση συνήθως συνεπάγεται απαίτηση ανάληψης του ποσού της μερίδας. Με τον τρόπο αυτόν η παραίτηση ενός μέλους με σημαντική συμμετοχή στο κεφάλαιο ή η ταυτόχρονη αποχώρηση ενός αριθμού μελών μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στο συνεταιρισμό ή ακόμη να θέσει σε κίνδυνο την οικονομική του κατάσταση. Για το λόγο αυτό τα καταστατικά των συνεταιρισμών ορθά περιλαμβάνουν διατάξεις που ρυθμίζουν την αποχώρηση μελών, την ανάληψη ή μεταβίβαση του κεφαλαίου της μερίδας και μερικές φορές τη διάρκεια της ευθύνης των μελών μετά την αποχώρηση του μέλους. Κανένα μέλος δεν πρέπει να δικαιολογείται με επίκληση άγνοιας των όρων που πρέπει να εκπληρώσει αν αποχωρήσει. Σε προηγούμενο στάδιο της συνεταιριστικής ανάπτυξης, λόγοι οικο-

1. σ.μ. (με την έννοια των πλεονασμάτων).

νομικής σταθερότητας και ασφάλειας ωθούσαν τους Συνεταιριστές, να ορίζουν στα καταστατικά των συνεταιρισμών ότι τα μέλη όφειλαν να έχουν έναν ελάχιστο αριθμό μεταβιβάσιμων καθώς και αναλήψιμων μεριδίων, αλλά στις παλαιότερες και εδραιωμένες Συνεταιριστικές Κινήσεις σήμερα η τάση είναι να διευκολύνεται η ανάληψη κεφαλαίου, διότι αυτή η διευκόλυνση αποτελεί παρακίνηση στα μέλη να πάρουν μερίδες πάνω από το ελάχιστο όριο που ορίζει το καταστατικό. Η νομοθεσία των διαφόρων χωρών ρυθμίζει αυτό το θέμα κατά διαφορετικούς τρόπους, αλλά, γενικά, ενώ το μέλος που αποχωρεί δεν μπορεί συνήθως να επιβάλει ως δικαιώμα την επιστροφή του ποσού της μερίδας, η διοίκηση του συνεταιρισμού, όταν η ρευστότητα του συνεταιρισμού ή η οικονομική του κατάσταση δε βλάπτεται, ενεργεί με εντελώς συνεταιριστικό πνεύμα όταν αποφεύγει την πρόκληση οποιασδήποτε δυσκολίας με το να μένει αυστηρά στο γράμμα του καταστατικού και όταν σε έκτακτες περιπτώσεις κάνει ό,τι είναι δυνατό για να προσφέρει ανακούφιση.

Τέλος, η συνεταιριστική οργάνωση, προς το συμφέρον του συνόλου των μελών της, πρέπει να έχει τη δύναμη από το καταστατικό της να διαγράφει ένα μέλος, όταν υπάρχει σοβαρός λόγος. Αυτή είναι μία ακόμη περίπτωση για την οποία το καταστατικό πρέπει να αναφέρει τους όρους κατά τους οποίους είναι δυνατή η προσφυγή στη διαγραφή και τη διαδικασία που πρέπει ν' ακολουθείται πριν αποφασιστεί τελικά η διαγραφή, ώστε όλα τα μέλη να μπορούν να τα γνωρίζουν. Αυτά δε στηρίζονται σε κάποια ειδική συνεταιριστική αρχή, αλλά στη φυσική αρχή, κοινή σε όλους τους συλλογικούς φορείς, που τους επιτρέπει να απομακρύνουν στοιχεία που ενεργούν αντίθετα προς τα συμφέροντά τους ή προς τους σκοπούς τους. Αν η απόφαση διαγραφής παίρνεται με δημοκρατικό τρόπο από αιρετά όργανα το συνεταιρισμού, δηλαδή είτε από το διοικητικό συμβούλιο είτε από το εποπτικό συμβούλιο από κοινού, το ενδιαφερόμενο μέλος πρέπει να έχει το δικαίωμα προσφυγής στα μέλη - συναδέλφους του, στη γενική συνέλευση ή σε συνέλευση αντιπροσώπων που έχει τις αρμοδιότητες της γενικής συνέλευσης πριν από την οριστικοποίηση της διαγραφής.

Μέλη Συνεταιριστικών Οργανώσεων σε επίπεδο ανώτερο από το πρωτοβάθμιο μπορούν ν' αποτελούν συνεταιρισμοί ή συνεταιρισμοί και άτομα. Εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, τα καταστατικά και η πρακτική σχετικά με τη ρύθμιση της εγγραφής και της αποχώρησης από τις οργανώσεις αυτές δε διαφέρουν από όσα προαναφέρθηκαν για τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και δεν δημιουργούν σημαντικά ερωτήματα αρχής. Ενώ στις πρωτοβάθμιες οργανώσεις μια μικρή μειοψηφία συλλογικών φορέων μπορεί να συμμετέχει ως μέλος κατά περίπτωση, χωρίς να θίγει το συνεταιριστικό τους χαρακτήρα και χωρίς να συνιστά μέρος της Συνεταιριστικής Κίνησης, στην περίπτωση πολλών οργανώσεων που έχουν ιδρυθεί για την προσφορά ειδικών υπηρεσιών χρειάζεται προσεκτική εξέταση γιατί οι συνθήκες δεν είναι κατ' ανάγκη όμοιες. Μία πραγματική πιθανότητα υπάρχει ν' αποτελέσουν μειοψηφία οι συνεταιριστικές οργανώσεις. Σε τέτοια περίπτωση ίσως δε θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών από αυτές τις οργανώσεις και τη διατήρηση από αυτές των πραγματικών συνεταιριστικών χαρακτηριστικών. Όπου η συμμετοχή στο συνεταιρισμό δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών, η οργάνωση διατρέχει τον κίνδυνο να χάσει τις αναγκαίες για την αναγνώρισή της ως συνεταιρισμού ιδιότητες.

Το σημαντικό στοιχείο δεν είναι κατ' ανάγκη η νόμιμη συγκρότηση της οργάνωσης, αλλά η πραγματική τήρηση των συνεταιριστικών αρχών στην πράξη. Αυτό το ίδιο στοιχείο κατευθύνει και τη συμμετοχή των συνεταιριστικών οργανώσεων σε μη συνεταιριστικούς φορείς. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις οφείλουν να μη συμμετέχουν αλλά και να αποσύρονται από φορείς που συνεπάγονται εμπλοκή των συνεταιριστικών οργανώσεων σε πρακτικές που δε δικαιολογούνται με βάση τις συνεταιριστικές αρχές.

Συμπερασματικά, η Επιτροπή, αφού εξέτασε την εφαρμοζόμενη πρακτική σε πολλές κατηγορίες συνεταιριστικών οργανώσεων σε ποικίλα κοινωνικά περιβάλλοντα σήμερα, θεωρεί ότι η εθελοντική συμμετοχή χωρίς τεχνητούς περιορισμούς ή διακρίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί στην ανάλυση που προηγήθηκε, πρέπει να διατηρηθεί ως θεμελιακό χαρακτηριστικό του συνεταιριστικού συστήματος οικονομικής οργάνωσης, καθόσον είναι ουσιαστικό για την επίτευξη των άμεσων και απώτερων στόχων. Το άτομο που επιζητεί να συμμετάσχει, με τους γείτονες ή συναδέλφους του σ' ένα συνεταιρισμό πρέπει να το κάνει με τη θέλησή του, όχι εξαιτίας εξωτερικής πίεσης ή περιορισμού, ούτε πρέπει συνεταιριστική οργάνωση να θέτει οποιοδήποτε τεχνητό φραγμό ή διακρίσεις για την εισδοχή, ή να θέτει ως όρο αποδοχής την ένταξή του σε οποιαδήποτε οργάνωση ή δόγμα που δε σχετίζεται με τον οικονομικό και κοινωνικό σκοπό της συνεταιριστικής οργάνωσης. Το άτομο δεν πρέπει να εξαναγκάζεται να παραμένει μέλος επί χρόνο μεγαλύτερο από ό,τι επιβάλλουν τα συμφέροντά του, ούτε ο συνεταιρισμός πρέπει να υποχρεώνεται να διατηρεί ως μέλος το άτομο που ενεργεί με τρόπο ζημιογόνο προς τα συμφέροντα και εχθρικό προς τους σκοπούς του συνεταιρισμού. Οι όροι τερματισμού της σχέσης μεταξύ ατόμου και συνεταιρισμού πρέπει να αναγράφονται καθαρά και εκ των προτέρων και να είναι σαφώς γνωστοί και στα δύο μέρη.

2. Δημοκρατική Διοίκηση

Ο πρωταρχικός και κυρίαρχος σκοπός μιάς συνεταιριστικής οργάνωσης είναι να προωθήσει τα συμφέροντα των μελών της. Ποιά είναι τα συμφέροντα των μελών σε κάθε δεδομένη στιγμή μόνο αυτά μπορούν τελικά να τα προσδιορίζουν. Συνεπώς, ένας συνεταιρισμός δε θα λειτουργεί ορθά και δε θα ευημερεί μακροχρόνια χωρίς συμφωνημένες και αποτελεσματικές μεθόδους έκφρασης της γνώμης των μελών ως συνόλου και δυνατότητας διατύπωσης των επιθυμιών τους. Επιπλέον, αφού τα μέλη είναι εκείνα που δημιουργούν ένα συνεταιρισμό και των οποίων η συνεχής πρόσδεση και υποστήριξη τον διατηρούν στη ζωή, εκείνοι που τον διοικούν και ειδικότερα που κατευθύνουν τις καθημερινές του λειτουργίες πρέπει να εκλέγονται άμεσα ή έμμεσα από τα μέλη και ν' απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης τους. Συνάγεται ακόμη ότι αυτοί που ασκούν τη διοίκηση και τη διεύθυνση λογοδοτούν στα μέλη για τις υπηρεσίες τους, αναφέρουν τακτικά με επιχειρηματικό τρόπο τις δραστηριότητές τους και υποβάλλουν τα αποτελέσματα στην κρίση των μελών. Αν τα μέλη δεν είναι ικανοποιημένα, έχουν αυτά την εξουσία και τη δύναμη να επικρίνουν, να αντιτίθενται και σε ακραίες περιπτώσεις, να απολύουν και ν' αντικαθιστούν τους αξιωματούχους και τους υπαλλήλους τους.

Αυτό εννοείται όταν λέγεται ότι οι συνεταιρισμοί διοικούνται κατά δημοκρα-

τικό τρόπο. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι, από όλο το υλικό υποστήριξης που παρουσιάστηκε στην Επιτροπή, δεν υπήρξε ούτε μια σοβαρή περίπτωση αμφισβήτησης της άποψης ν' αναγνωριστεί η δημοκρατία ως ουσιαστικό στοιχείο του Συνεργατισμού. Όποιες αποκλίσεις γνώμης ή διαφωνίες αποκαλύφθηκαν αναφέρονταν μόνο στους επιμέρους κανόνες, συμφωνίες και πρακτικές που είναι αναγκαίες για να επιτευχθεί αποτελεσματική δημοκρατία κάτω από διαφορετικές συνθήκες.

Συνεπώς, το θέμα δεν είναι ότι υπάρχει αμφισβήτηση ως προς την αρχή αλλά ότι η εφαρμογή της γίνεται ολοένα και πιο περίπλοκη με τη μεγέθυνση των Συνεταιριστικών φορέων και τη διεύρυνση των οικονομικών υποχρεώσεών τους, καθώς και με τις γρήγορες και εκτεταμένες αλλαγές που συμβαίνουν στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον της Κίνησης. Η εξέλιξη της βιομηχανίας και ειδικότερα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων καθιστά τις συνεχείς προσαρμογές αναπόφευκτες. Οι πιο εκλεπτυσμένες μορφές και μηχανισμοί διοίκησης δεν πρέπει κατά συνέπεια να θεωρούνται αποκλίσεις από τη δημοκρατική αρχή.

Οι εξελίξεις στα διοικητικά όργανα του συνεταιρισμού, προκειμένου να ενσωματώσουν τη δημοκρατική αρχή, πρέπει να παραμένουν προσδεμένες προς ορισμένους θεμελιώδεις κανόνες και υποθέσεις που από τα πρώτα βήματά της έχει αποδεχθεί η Συνεταιριστική Κίνηση. Στη συνεταιριστική οργάνωση, σε αντίθεση με την ανώνυμη εταιρεία, που είναι πρωταρχικά μια ένωση ανθρώπων, πρέπει όλα τα μέλη να είναι ισότιμα και να έχουν όλα ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και στην έκφραση απόψεων για την ακολουθητέα πολιτική. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να διασφαλιστεί αυτό παρά με τη χορήγηση σε κάθε μέλος μιάς και μόνης ψήφου. Πρόσθετα αφού η Συνεταιριστική Κίνηση υπάρχει για να θέτει τον κοινό άνθρωπο σε αποτελεσματικό έλεγχο του μηχανισμού της σύγχρονης οικονομικής ζωής, πρέπει να δώσει στο άτομο (που πολύ συχνά υποβιβάζεται στο ρόλο ενός δοντιού στο γρανάζι του μηχανισμού) μια ευκαιρία να εκφραστεί, ν' ακουστεί η φωνή του για τις υποθέσεις και τον προορισμό του συνεταιρισμού του και να έχει περιθώριο να χρησιμοποιήσει την κρίση του. Αποτελεί επακόλουθο της αρχής της εθελοντικής συμμετοχής η αίσθηση κάθε μέλους ότι έχει πραγματική ευθύνη για την καλή διοίκηση και τα επιτεύγματα του συνεταιρισμού του. Γι' αυτό δεν πρέπει να υπάρχουν εξαιρέσεις στον κανόνα της μιας ψήφου για κάθε μέλος στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, δηλαδή σε οργανώσεις προσώπων.

Το δικαίωμα κάθε μέλους σε μια ψήφο και μόνο μία, προβαλλόμενο στα γραπτά καταστατικά των συνεταιριστικών οργανώσεων, δεν αποτελεί αφ' εαυτού εγγύηση αποτελεσματικής δημοκρατικής διοίκησης ειδικά στους τεράστιους και εκτεταμένους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, ιδιαίτερα της Συνεταιριστικής Κίνησης των Καταναλωτών, όπως είναι σήμερα.

Πολλά εξαρτώνται από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τα μέλη καλούνται να ψηφίσουν και υπό τις οποίες γίνεται ψηφοφορία. Σε οργανώσεις που μεγαλώνουν γρήγορα είτε με απλή επέκταση είτε με συγχώνευση, η γενική συνέλευση των μελών γίνεται μειωμένης αξιοπιστίας και εξουσίας ως το ανώτατο δημοκρατικό όργανο. Γι' αυτό συχνά αντικαθίσταται από ένα αντιπροσωπευτικό όργανο που νομικά επενδύεται τις εξουσίες της γενικής συνέλευσης και

ασκεί τις λειτουργίες της. Το κάθε μέλος δεν εκλέγει πλέον απευθείας το διοικητικό συμβούλιο αλλά μόνο τους αντιπροσώπους που εκλέγουν το συμβούλιο. Αντί για μια γενική συνέλευση, τα μέλη συνέρχονται σ' έναν αριθμό συνελεύσεων κατά κλάδο ή κατά περιοχή, στις οποίες η ημερήσια διάταξη μπορεί βέβαια να καλύπτει ολόκληρο το φάσμα των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού και όχι μόνο κλαδικά ή τοπικά θέματα. Επιπρόσθετα μειώνεται η προσωπική γνωριμία των διοικούντων και των υποψηφίων παραχωρώντας τη θέση της σε απρόσωπες σχέσεις μεταξύ διοίκησης και μελών, ενώ ταυτόχρονα η διεύθυνση και πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών ξεπερνούν τις δυνατότητες, όχι μόνο των κοινών μελών, αλλά και των εκπροσώπων τους, να τις παρακολουθούν.

Η τάση δημιουργίας συνεχώς μεγαλύτερων και πιο στενά ολοκληρωμένων λειτουργικών μονάδων δεν είναι μόνο χαρακτηριστικό του οικονομικού χώρου, αλλά αποτελεί και αναπόσπαστο μονοπάτι της συνεταιριστικής μορφής οργάνωσης. Η Συνεταιριστική Κίνηση πρέπει λοιπόν να επιδιώξει να συνδυάσει την τάξη αυτή με την ατίστοιχη ανάπτυξη των δημοκρατικών οργάνων της και μια συνεπή ισορροπία της συγκέντρωσης με την αποκέντρωση. Όσο περισσότερο οι υποθέσεις των πρωτοβαθμίων συνεταιρισμών πρέπει ν' αναθέτονται σε εκπαιδευμένους και έμπειρους επαγγελματίες και όσο πληθύνονται τα θέματα για τα οποία ζωτικής σημασίας αποφάσεις πρέπει να παρθούν από μιά διοικητική ελίτ στο κέντρο του διοικητικού συστήματος, τόσο μεγαλύτερη γίνεται η σημασία της στερέωσης των τοπικών θεμελίων των οργανώσεων και της ενδυνάμωσης της επιρροής τους στη σκέψη των μελών τους. Για να εξισορροπηθούν οι υπηρεσιακοί μηχανισμοί και η φυσική τάση τους ν' αποκλίνουν προς τη γραφειοκρατία, οι οργανώσεις χρειάζεται να έχουν εκπροσώπους των μελών ικανούς ν' ασκήσουν αποτελεσματικά το ρόλο τους ως φρουρών των συμφερόντων των μελών και εκφραστών των επιθυμιών τους. Για να γίνει αυτό δυνατό, η γενική συνέλευση των μελών πρέπει να είναι καλά ενημερωμένη για τα θέματα του συνεταιρισμού. Δεν είναι μεταξύ των όρων εντολής της Επιτροπής να καθορίσει μεθόδους σύνταξης καταστατικών ή συστημάτων οργάνωσης, τα οποία απαιτούν οπωσδήποτε λίγη ή πολλή προσαρμογή στις συνθήκες που ποικίλλουν από ήπειρο σε ήπειρο, αλλά θ' αποτύχαινε στο ρόλο της αν δεν εφίστούσε την προσοχή στη σοβαρότητα και στο επείγον των κύριων προβλημάτων που έχουν σχέση με τη διατήρηση της ουσιαστικής δημοκρατίας στη Συνεταιριστική Κίνηση κάτω από τις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Σε μια περίοδο που η ύπαρξη ενός προηγούμενου γίνεται όλο και λιγότερο ένας αξιόπιστος οδηγός, υπάρχει ανάγκη για συνεχή έλεγχο και πειραματισμό. Σχετικά μ' αυτά πρέπει ν' αναφερθούν οι προσπάθειες που γίνονται σε πολλές χώρες να βελτιωθεί η ποιότητα και τα προσόντα των αιρετών αξιωματούχων και οι προσπάθειες να εκπαιδευτούν τα μέλη διαχειριστικών επιτροπών και να εκχωρηθούν στα επί τόπου μέλη θέματα, ακόμη και ο διορισμός και η απόλυση διευθυντών, στα οποία υπάρχει έντονο το τοπικό ενδιαφέρον.

Είναι αναγκαίο στο σημείο αυτό να εξεταστεί η δημοκρατία σε σχέση με ένα άλλο σοβαρό στοιχείο εξέλιξης προς μεγαλύτερες λειτουργικές μονάδες, όπως είναι ο διευρυμένος ο ρόλος που ήδη παίζουν — και φαίνεται ότι θα είναι μεγαλύτερος στο μέλλον — οι ενώσεις και οι ομοσπονδίες συνεταιρισμών καθώς και άλλες δευτεροβάθμιες ακόμη και τριτοβάθμιες οργανώσεις. Οι δευ-

τεροβάθμιες οργανώσεις που δημιουργούνται από τη συνεργασία των πρωτοβαθμίων συνεταιριστικών οργανώσεων είναι αναμφίβολα και οι ίδιες συνεταιριστικές οργανώσεις, με την ίδια υποχρέωση, όπως οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί να εφαρμόζουν τους ουσιαστικούς συνεταιριστικούς κανόνες. Τα μέλη των δευτεροβάθμιων οργανώσεων έχουν ίσα δικαιώματα. Η ισότητα τους δίνει τη σωστή βάση για δημοκρατική διοίκηση. Είναι γι' αυτό αρκετά συνεπές να εφαρμόζεται ο κανόνας της μιάς ψήφου κατά μέλος στις δευτεροβάθμιες οργανώσεις, όπως και στις πρωτοβάθμιες. Αυτό πραγματικά γίνεται σ' έναν αριθμό δευτεροβάθμιων οργανώσεων και ακόμη σε μερικές εθνικού επιπέδου. Φαίνεται να λειτουργεί ικανοποιητικά σε οργανώσεις όπου δεν υπάρχει μεγάλη απόκλιση στο μέγεθος μεταξύ των οργανώσεων που μετέχουν. Μιά άλλη μέθοδος που αναμφισβήτητα αποδίδει την πρόπευσα αναγνώριση στον ανθρώπινο παράγοντα είναι η στήριξη του αριθμού των ψήφων στον αριθμό μελών των συνεταιρισμών. Αυτό είναι χαρακτηριστικό στοιχείο των συνεταιριστικών κινήσεων των καταναλωτών όπου οι εθνικές και οι περιφερειακές ενώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν συνεταιρισμούς χωριών με μερικές εκατοντάδες μελών καθώς και αστικούς και περιφερειακούς συνεταιρισμούς με πλήθος ή ακόμη και εκατοντάδες χιλιάδες μελών. Μια παραλλαγή του συστήματος αυτού συναντάται όπου ο αριθμός των ψήφων μπορεί να βασίζεται στις συνεισφορές σε κεφάλαιο, οι οποίες με τη σειρά τους είναι ανάλογες προς τον αριθμό μελών. Εξάλλου παρατηρείται μια τάση σε μερικές κινήσεις συνεταιρισμών παραγωγών να λαμβάνεται υπόψη διαφορετικός βαθμός ενδιαφέροντος που επιδεικνύουν οι συνεταιρισμοί - μέλη προς την κοινή τους οργάνωση, όπως διαπιστώνεται, για παράδειγμα, από τον όγκο των αγροτών τους απ' αυτή ή από τον όγκο των προϊόντων που εμπορεύονται μέσω αυτής. Υπάρχει βέβαια ένας αριθμός ομοσπονδιών καταναλωτών για χονδρεμπόριο, στις οποίες οι συνεταιρισμοί - μέλη ψηφίζουν κατά τις αρχαιρεσίες και ορίζουν εκπροσώπους στις γενικές συνελεύσεις και στα συνέδρια κατ' αναλογία προς τις αγορές τους. Δε φαίνεται όμως ότι αυτές οι αποκλίσεις από τον αυστηρό κανόνα της ισότητας των προσώπων έχουν οδηγήσει κάπου σε κατανομή των ψήφων ριζικά διαφορετική από εκείνη που θα υπήρχε με βάση τον αριθμό μελών και από μια πρακτική σκοπιά και υπό το φως της πείρας μπορεί να αντανakλούν έναν αναγκαίο ή επιθυμητό συμβιβασμό για χάρη της ενότητας, της ισοτιμίας, της αποτελεσματικότητας ή κάποιου συνδυασμού τους. Η περίπτωση αυτή απεικονίζεται με ιδιαίτερη ένταση στους συνεταιρισμούς εμπορίας και επεξεργασίας προϊόντων που λειτουργούν χωρίς δεσμευτικό κανόνα που να υποχρεώνει τα μέλη τους να τους παραδίδουν όλη την ποσότητα του προϊόντος τους, οι οποίοι αισθάνονται υποχρεωμένοι να κάνουν διάκριση προς όφελος εκείνων που κάνουν συνεχή χρήση των υπηρεσιών τους σε σύγκριση μ' εκείνους που τις χρησιμοποιούν μόνο αποσπασματικά.

Χωρίς σχεδόν εξαίρεση, πάντως, όποια κι αν είναι η βάση διαφορισμού του αριθμού ψήφων που υιοθετείται, τα μεγαλύτερα μέλη δεν επιτρέπεται να κατέχουν έναν απεριόριστο αριθμό ψήφων. Συνήθως τα καταστατικά αναφέρουν μιά κλίμακα και επιβάλλουν ένα ανώτατο όριο που δεν πρέπει να ξεπερνιέται, όπως συμβαίνει με το καταστατικό της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης. Μιά τέτοια μέθοδος μειώνει την πιθανότητα αντιδημοκρατικών αποφάσεων που θα προέκυπταν από την ισχύ μιάς μικρής συσπείρωσης μεγάλων οργανώσεων με

περισσότερες ψήφους που θα υπερίσχυαν ενός μεγαλύτερου αριθμού μικρών. Είναι αρκετά πιθανό, πάντως ότι ως αποτέλεσμα συγχώνευσης τοπικών πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών σε περιφερειακές ενώσεις, πολλές από τις σημερινές κραυγαλέες ανισότητες μεγέθους μεταξύ των μελών εθνικών ενώσεων θα εκλειψουν.

Η τωρινή εξέταση της συνεταιριστικής διαχείρισης προχώρησε ως εδώ με την υπόθεση, ότι με δεδομένη τη σωστή δημοκρατική δομή και με λίγη εκπαίδευση, τα μέλη των συνεταιριστικών οργανώσεων μπορούν, κατά κανόνα, να διαχειριστούν την επιχείρησή τους προς το συμφέρον τους με κατάλληλο τρόπο. Η υπόθεση ατή συμπίπτει αρκετά με την πράξη. Διαφορετικά οι Συνεταιριστικές Κινήσεις που τώρα είναι καθιερωμένες στις αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες δεν θα ήταν σε θέση να επαιρόνται για πετυχημένη ανάπτυξη ενός ή μισού αιώνα. Όμως υπάρχουν αρκετές περιοχές του πλανήτη, όπου τέτοια υπόθεση δε δικαιολογείται και μπορεί ν' αποκλίνει πάρα πολύ από την πράξη. Αυτό δε σημαίνει ότι δε θα είναι δυνατό κάποια μέρα να γίνει η υπόθεση και να ξέρουμε ότι είναι αληθινή.

Στο μεταξύ, η πραγματικότητα πρέπει ν' αντιμετωπιστεί, ότι δηλαδή σ' έναν αριθμό των πρόσφατα αναπτυσσόμενων χωρών, οι άνθρωποι που μόλις αρχίζουν να μαθαίνουν το συνεργατισμό δεν είναι πάντοτε επαρκώς καταρτισμένοι να διαχειριστούν μόνοι τους και με επιτυχία τις οργανώσεις τους χωρίς συμβουλές και καθοδήγηση από κάποια φιλική εξωτερική πηγή. Αν δε λάβουν αυτή τη βοήθεια, συνεταιριστική ανάπτυξη ίσως δεν θα πραγματοποιηθεί. Οι δυνατές πηγές είναι, σε γενικές γραμμές, δύο δηλαδή: κυβέρνηση ή οργανισμοί και ιδιώτες που εκτιμούν τις συνεταιριστικές μεθόδους και τα συνεταιριστικά ιδεώδη.

Σπάνια μπορεί ν' αμφισβητηθεί ότι χωρίς την υποστήριξη με γενναιόδωρα ποσά κρατικής χρηματοδοτήσεως, η ανάπτυξη του συνεργατισμού στις νεοαπελευθερωμένες χώρες θα είναι οδυνηρά αργή και αβέβαιη. Αλλά αν οι κυβερνήσεις χορηγούν ή εγγυώνται μεγάλα δάνεια ή μετέχουν με μεγάλα ποσοστά στο κεφάλαιο των μερίδων, θα επιμένουν να ελέγχουν τη χρήση που γίνεται των δημοσίων χρημάτων και να βεβαιώνονται ότι γίνεται αποδεκτή κατάλληλη τεχνική καθοδήγηση και ότι γίνεται συνετή οικονομική διαχείριση. Οι κυβερνήσεις μπορούν έτσι να ζητούν να μετέχουν εκπρόσωποί τους στα διοικητικά συμβούλια για ορισμένο χρόνο, όχι με δυνατότητα βέτο, αλλά για να βεβαιώνονται ότι η βοήθεια που δίνεται χρησιμοποιείται για το σκοπό που προοριζόταν. Το κύριο θέμα είναι ότι ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν θα συνεχίσει να παραμένει ούτε μια μέρα περισσότερο απ' ό,τι είναι αναγκαίο. Όσο πιο επιτυχημένοι είναι ένας συνεταιρισμός τόσο πιο πιθανό είναι να συλλάβουν τα μέλη του τη φιλοδοξία ν' αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους από την κυβερνητική εποπτεία και να εργαστούν για να το πετύχουν.

Δεν υπάρχει αμφιβολία στη σκέψη της Επιτροπής ότι δημοκρατία στη διοίκηση των συνεταιριστικών οργανώσεων απαραίτητα σημαίνει αυτονομία με την έννοια της ανεξαρτησίας από εξωτερικό έλεγχο, εκτός από την προφανή υποχρέωση των συνεταιριστικών οργανώσεων να υπόκεινται στους ίδιους γενικούς νόμους που υπάγονται όλες οι άλλες επιχειρήσεις και ν' αποδέχονται την πειθαρχία που επιβάλλει το Κράτος ή οι αρχές προγραμματισμού. Σε μια πλή-

πως αναπτυγμένη συνεταιριστική μονάδα, η διοίκηση πρέπει να βρίσκεται στα χέρια των μελών και όλες οι αποφάσεις να παίρνονται από τους ίδιους τους συνεταιριστές χωρίς εξωτερική παρεμβολή. Η αυτονομία είναι συνεπώς συνακόλουθο της δημοκρατίας. Ταυτόχρονα πρέπει ν' αναγνωριστεί ότι σε συνεταιρισμούς που βρίσκονται στην αρχή της ανάπτυξής τους, τα δημοκρατικά όργανά τους είναι επίσης πολύ πιθανώς υπανάπτυκτα και επίσης η δυνατότητα των μελών τους να διεξάγουν αποτελεσματικά δημοκρατικές διαδικασίες και να υπακούουν αμέσως στη δημοκρατική πειθαρχία. Το σημαντικό θέμα είναι ότι θα προσδεύουν συνεχώς προς πλήρη και πραγματική δημοκρατία, όπως κάλλιστα μπορούν αν έχουν τη θέληση να μάθουν από την εμπειρία τους καθώς την αποκτούν. Αν είναι διατεθειμένοι να ανασκοπήσουν την εμπειρία τους και να συζητήσουν τις καλές και κακές αποφάσεις τους με τους συναδέλφους τους - μέλη, μπορούν να κάνουν τη γνώση των δικαιωμάτων τους και των ευθυνών τους βάση μιάς ικανοποιητικής δημοκρατικής τεχνικής. Αλλά δεν υπάρχει κάποιος τελικός στόχος, όπως αναγκάστηκαν να συνειδητοποιήσουν τις τελευταίες δύο δεκαετίες οι συνεταιριστές των παλαιότερων Συνεταιριστικών Κινήσεων. Σ' ένα γρήγορα μεταβαλλόμενο κόσμο, η δημοκρατία και οι δημοκράτες πρέπει να μάθουν να είναι δυναμικοί.

3. Τόκος κεφαλαίου

Το Συνεταιριστικό οικονομικό σύστημα έχει σπάσει τους δεσμούς με την πρακτική των συνηθισμένων κερδοσκοπικών επιχειρήσεων όχι μόνο διαμέσου των κανόνων συμμετοχής και δημοκρατικής διοίκησης που έχουν ήδη συζητηθεί, αλλά και διαμέσου των κανόνων που καθορίζουν την τοποθέτηση και τη διανομή των αποταμιεύσεων και των άλλων οικονομικών ωφελημάτων που αποδίδουν οι συνεταιρισμοί στα μέλη τους. Σημειωτέον ότι αυτό έχει την αφετηρία του στη μνησικακία με την οποία πολλοί εργαζόμενοι έβλεπαν τη διανομή της περιουσίας και του εισοδήματος στην κοινωνία του 19ου αιώνα, που τη θεωρούσαν τόσο άνηση, όσο και άδικη. Αν και ο άμεσος στόχος του μεταξύ τους συνεταιρισμού ίσως ήταν η εξασφάλιση φτηνότερων ειδών πρώτης ανάγκης για τους καταναλωτές ή αξιοπρεπούς ζωής για τους παραγωγούς, ο απώτερος στόχος ήταν η εγκαθίδρυση μιάς νέας κοινωνικής τάξης πραγμάτων που να χαρακτηρίζεται από ό,τι ονόμαζαν «**ισοτιμία**» στην κατανομή του πλούτου και του εισοδήματος. Οι νέες βιομηχανικές τεχνικές τότε, όπως και σήμερα, είχαν μια ακόρεστη όρεξη για κεφάλαιο. Εκείνοι που κατείχαν ή μπορούσαν να ελέγχουν επενδυτικά κεφάλαια εξασφάλιζαν διαπραγματευτική δύναμη που τους έδινε τη δυνατότητα ν' απολαμβάνουν, σε βάρος των άλλων συντελεστών παραγωγής, υψηλά μερίσματα και προσαυξήσεις της αξίας του κεφαλαίου που αποτελούσαν κάτι πολύ περισσότερο από τόκο - τη μερίδα του λέοντος των κερδών της βιομηχανίας επίσης.

Οι Σκαπανείς του Ροτοντέιλ συνειδητοποίησαν ότι τόσο για τα άμεσα σχέδια τους ν' ανοίξουν ένα κατάστημα, όσο και για τα απώτερα να εγκαθιδρύνουν μία κοινότητα, κεφάλαια ήταν οπωσδήποτε αναγκαία. Αναγνώριζαν την αυξημένη παραγωγικότητα που παρέχει η χρησιμοποίηση κεφαλαίου στην εργασία, ως λόγο αμοιβής εκείνων που το πρόσφεραν. Η ιδέα τους πάντως

ήταν ότι η εργασία πρέπει να συνδυάζεται με το κεφάλαιο και όχι να υπηρετεί το κεφάλαιο ή τον κάτοχό του. Για το λόγο αυτόν αρνήθηκαν κάθε απαίτηση των ιδιοκτητών κεφαλαίων σε οποιοδήποτε πλεόνασμα παρέμενε, αφού οι άλλοι συντελεστές παραγωγής είχαν αμειφθεί σε τιμές αγοράς, μολονότι δέχονταν την απαίτησή τους για τόκο σε λογικά επίπεδα. Είναι επιθυμητό να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι οι συνεταιριστικοί κανόνες που αφορούν τον τόκο και τη διανομή και χρήση του πλεονάσματος αποτελούν το διπλό αποτέλεσμα μίας σταθερής απόφασης για καθιέρωση και εφαρμογή μίας πιο ισότιμης διαίρεσης του προϊόντος της οικονομικής οργάνωσης από ό,τι συναντάται συνήθως στον επιχειρηματικό κόσμο όπου κυριαρχεί το κέρδος.

Οι άνθρωποι του Ροτσντέιλ, αν και μερικοί από αυτούς ήταν φτωχοί, αποφάσισαν να προμηθεύσουν οι ίδιοι το αρχικό κεφάλαιο για το εγχείρημά τους, από τις προσωπικές αποταμιεύσεις τους. Καθώς το εγχείρημα είχε επιτυχία, ήταν σε θέση να προσθέσουν συνεταιριστικές αποταμιεύσεις, με τη μορφή αποθεμάτων και αποσβέσεων της ακίνητης περιουσίας του συνεταιρισμού τους, στις ατομικές συνεισφορές τους σε κεφάλαιο. Η αυτοχρηματοδότηση με τις δύο αυτές μεθόδους αποτέλεσε συνήθη πρακτική και διαδόθηκε μεταξύ των παλαιών Συνεταιριστικών Κινήσεων είτε των παραγωγών είτε των καταναλωτών λόγω των προφανών πλεονεκτημάτων οικονομίας και ασφάλειας. Εφόσον προσφέρεται κεφάλαιο σε επαρκείς ποσότητες όταν απαιτείται η αυτοχρηματοδότηση, σε μιά ανταγωνιστική οικονομία, συνιστά μιά πρόσθετη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας της συνεταιριστικής οργάνωσης να λύσει τα προβλήματα της επέκτασης και ανάπτυξης με την εφαρμογή των συνεταιριστικών αρχών χωρίς δυσχέρειες. Επιπρόσθετα οι ατομικές αποταμιεύσεις με τη μορφή μερίδων αποτελούν εγγύηση της υποστήριξης των μελών. Το γεγονός ότι διακινδυνεύουν τα δικά τους χρήματα αποτελεί ισχυρό κίνητρο για σύνεση και διορατικότητα όταν παίρνουν μέρος στη διακίνηση του συνεταιρισμού. Φυσικά, η αυτοχρηματοδότηση δεν είναι τόσο εύκολη στις νεότερες οργανώσεις των νεοαναπτυσσόμενων χωρών, αλλά μπορεί ν' αναγνωριστεί ως επιθυμητός αντικειμενικός σκοπός για τον οποίο να εργαστούν και να τον πετύχουν αργότερα. Στο μεταξύ τα μέλη πρέπει να υποχρεώνονται, ως θέμα αρχής, να συνεισφέρουν πάντοτε όσο περισσότερο κεφάλαιο ανεκτά μπορούν, όσο μικρό κι αν είναι αυτό.

Στις Συνεταιριστικές Κινήσεις που έχουν εγκαθιδρυθεί από παλιά, με τους ισχυρούς κεντρικούς εμπορικούς φορείς που διαθέτουν, τραπεζικούς και ασφαλιστικούς, ο κανόνας της αυτοχρηματοδότησης πρέπει να διαμορφωθεί ευρύτερα στις σύγχρονες συνθήκες. Η αυτοχρηματοδότηση τείνει να γίνει πιο πιεστική και μπορεί να καταλήξει να είναι αδύνατη στις πρωτοβάθμιες οργανώσεις. Πρέπει κίνηση ως σύνολο σε εθνικό επίπεδο να αυτοχρηματοδοτείται με δανεισμό στις πρωτοβάθμιες οργανώσεις κεφαλαίων που συσσωρεύονται στις κεντρικές οργανώσεις με την ακολουθούμενη πολιτική και υπάγονται στη διαχείρισή τους με κοινή συναίνεση των οργανώσεων - μελών. Ίσως ακόμη έλθει καιρός με την πίεση του ανταγωνισμού και την επείγουσα ανάγκη επέκτασης των εγκαταστάσεων και ανανέωσης του εξοπλισμού, που οι συνεταιριστικές κινήσεις σε εθνικό επίπεδο θα αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν τη λειτουργία τους χωρίς προσφυγή σε εξωτερικές πηγές δανεισμού. Μπορεί ακόμη να διαμορφωθούν συνθήκες κατά τις οποίες η ανάγκη εξασφάλισης ανταγωνιστικό-

τητας κατά την προσέλκυση αποταμιευτών, που προτιμούν να τοποθετούν τις αποταμιεύσεις τους στο χρηματιστήριο, μπορεί να ενεργεί περιοριστικά ως προς την ελευθερία των συνεταιριστικών οργανώσεων να καθορίζουν τα επιτόκια τους σύμφωνα με τις δικές τους αρχές. Υπάρχουν λοιπόν πολλοί λόγοι για τους Συνεταιριστές να κατανοήσουν με σαφήνεια τί καθορίζουν οι δικές τους αρχές σ' αυτό το θέμα.

Η κεφαλαιακή διάρθρωση των Συνεταιριστικών Κινήσεων στις διάφορες χώρες δεν έχει ομοιομορφία. Στις περισσότερες από αυτές μπορούν να διακριθούν τρεις κύριες κατηγορίες, αλλά σε αναλογίες που μπορεί να διαφέρουν πολύ από χώρα σε χώρα και από κλάδο σε κλάδο της Κίνησης. Οι κατηγορίες κεφαλαίου είναι: το κεφάλαιο των μερίδων των μελών· κεφάλαιο ιδιοκτησίας των συνεταιριστικών οργανώσεων με τη μορφή αποθεματικών και ειδικών αποθεματικών, στο οποίο περιλαμβάνονται ολόκληρος ο εξωτερικός δανεισμός, από τράπεζες ή από το κράτος ή από άλλους συνεταιριστικούς φορείς, καθώς και όλα τα είδη δανείων που έχουν ληφθεί ή καταθέσεις αποταμιευτών των μελών επιπλέον των μερίδων τους. Από αυτές τις τρεις κατηγορίες δεν καταβάλλεται τόκος από το συνεταιρισμό για τη δεύτερη αν και μπορεί να υπολογίζεται τόκος για σκοπούς εσωτερικής λογιστικής. Για την τρίτη κατηγορία, τα επιτόκια δεν αναμένεται να ξεπερνούν τα επίπεδα που επικρατούν στην εξωτερική αγορά χρήματος και κεφαλαίων ή που καθορίζεται εκ των άνω στις κεντρικά προγραμματισμένες οικονομίες για παρόμοια είδη επενδύσεων. Είναι σαφές λοιπόν ότι μόνο η πρώτη κατηγορία, το κεφάλαιο των μερίδων — η καταβολή του οποίου χαρακτηρίζει τη συμμετοχή και αυτό με τη σειρά του συνδέεται στενά με την ανάληψη ευθύνης — υπάγεται στο σταθερό και περιορισμένο επιτόκιο.

Πρέπει να αναγνωριστεί ότι οι Συνεταιριστές δεν είναι ομόφωνοι μεταξύ τους στο κατά πόσο θα έπρεπε να καταβάλλεται τόκος στο κεφάλαιο των μερίδων και στην πράξη διαφέρουν μεταξύ τους οι διάφορες κινήσεις. Όμως το θέμα αυτό δεν είναι θέμα αρχής. Δεν υπάρχει συνεταιριστική αρχή που να υποχρεώνει στην καταβολή τόκου. Η αρχή είναι ότι αν καταβάλλεται τόκος στο κεφάλαιο των μερίδων, το ύψος του πρέπει να είναι περιορισμένο και σταθερό με τη συλλογιστική ότι ο χορηγός του κεφαλαίου δε δικαιούται να συμμετέχει ισότιμα στις αποταμιεύσεις, το πλεόνασμα ή κέρδος, οποιοσδήποτε όρος χρησιμοποιείται για να δείξει αυτό που μένει από την αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται από το συνεταιρισμό μετά την αφαίρεση των δαπανών, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αμοιβές εργασίας, γης και κεφαλαίου. Τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις παρουσιάζονται στις οποίες μπορεί να κριθεί η πολιτική ενός συνεταιρισμού σχετικά με τον τόκο του κεφαλαίου των μερίδων σε συνάρτηση προς αυτή την αρχή. Η πρώτη είναι αυτή που έχει ήδη αναφερθεί στην οποία δεν καταβάλλεται καθόλου τόκος στο κεφάλαιο των μερίδων. Αυτή η πρακτική δεν έρχεται σε αντίθεση με οποιαδήποτε ουσιαστική αρχή του συνεργατισμού. Δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη στην οποία τόκος καταβάλλεται αλλά σε ύψος σκόπιμα χαμηλότερο από εκείνο που θα μπορούσε να θεωρηθεί δίκαιο στη συνηθισμένη αγορά σε οποιαδήποτε στιγμή. Περιορισμένο επιτόκιο με την έννοια αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με τις συνεταιριστικές αρχές. Τρίτη περίπτωση είναι εκείνη στην οποία εφαρμόζεται ένα όριο, αλλά μόνο για καθορισμένους περιόδους ή που ανέρχεται ή κατέρχεται ανάλογα με

το τραπεζικό επιτόκιο προεξόφλησης ή κάποιο άλλο επιτόκιο που γενικά θεωρείται κανονικού επιπέδου στις συνθήκες που επικρατούν στη συνηθισμένη αγορά. Το όριο αυτό είναι ισοδύναμο προς μια δίκαιη αμοιβή κεφαλαίου που θεωρείται κεφάλαιο και όχι ειδικά κεφάλαιο μερίδων. Αυτή η δίκαιη αμοιβή δεν υποδηλώνεται από τις συχνές και μάλλον ευρείες διακυμάνσεις στη βραχυχρόνια αγορά κεφαλαίου αλλά από τις μακροχρόνιες κινήσεις των επιτοκίων επί πολλά χρόνια ή γενεές. Αν οι συνεταιριστικές οργανώσεις προσαρμόζουν τα ανώτατα όρια των επιτοκίων τους προς το επίπεδο που προσδιορίζουν αυτές οι μακροχρόνιες τάσεις, δεν θα υπήρχε και πάλι οποιαδήποτε αντίθεση προς την πραγματική έννοια της αρχής.

Υπάρχει τέλος, η τέταρτη περίπτωση για την οποία έγινε υπαινιγμός, στην οποία οι συνεταιριστικές οργανώσεις αισθάνονται την υποχρέωση να προσθέσουν στον τόκο των μερίδων ένα πρόσθετο ποσό που ομοιάζει με επιδότηση προς το δανειστή και που αποσκοπεί να τον παρακινήσει να επενδύσει τα χρήματά του στο συνεταιρισμό και όχι κάπου αλλού. Μιά τέτοια πρακτική είναι από συνεταιριστική άποψη τουλάχιστον αμφιλεγόμενη. Ωστόσο, πρέπει να εξεταστεί από πρακτική σκοπιά και σε σχέση με τις πολύ αυξημένες ανάγκες σε κεφάλαια εκείνων των κλάδων της Κίνησης που οφείλουν να προηγηθούν έναντι μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων εξοπλισμένων με όλα τα σύγχρονα τεχνικά μέσα. Για να μπορέσουν οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις να πείσουν τα μέλη τους ότι δεν έχουν σημαντική απώλεια με την τοποθέτηση του κεφαλαίου τους στο συνεταιρισμό παρά σε μια κερδοφόρο επιχείρηση από την οποία μπορούν τελικά να προσδοκούν όχι μόνο μερίσματα αλλά και αυξημένες αξίες κεφαλαίου με το πέρασμα του χρόνου, είναι ίσως αναγκαίο να προσφέρουν ψηλότερα επιτόκια για να μπορέσουν να διασφαλίσουν τη συνέχιση της πρακτικής της αυτοχρηματοδότησης με όλα τα πλεονεκτήματά της. Το ερώτημα που ανακύπτει είναι κατά πόσο ο πρόσθετος τόκος συνιστά μια ανεκτή ή μιά υπερβολική τιμή που καταβάλλεται για την τήρηση μιάς λογικής παραδοσιακής μεθόδου. Αν ο πρόσθετος τόκος δεν είναι παρά οριακός στις περιπτώσεις αυτές, η απόκλιση από την αρχή ίσως πρέπει να εξεταστεί ως μια ειδική περίπτωση, ενώ αν είναι σημαντικός και δεν ανταποκρίνεται σε συνθήκες ανάλογες με αυτές που προαναφέρθηκαν, θα είναι δύσκολο ή και αδύνατο να δικαιολογηθεί.

Η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι ο περιορισμός του επιτοκίου δεν πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στον ελάχιστο αριθμό μετοχών που τα περισσότερα καταστατικά υποχρεώνουν τα μέλη να αποκτούν για ν' απολαμβάνουν πλήρη δικαιώματα αλλά και κάθε κεφάλαιο μερίδων, πάνω από το ελάχιστο, που καταβάλλουν.

Κλείνοντας αυτό το τμήμα της έκθεσης, η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι είναι αναγκαίο να γίνει κάποια αναφορά σε μεθόδους και μηχανισμούς που έχουν υιοθετηθεί για τον καθορισμό του επιτοκίου του κεφαλαίου των μερίδων. Κατά τα πρώτα χρόνια της Κίνησης, σε μιά εποχή μεγαλύτερης φαινομενικής σταθερότητας από ό,τι σήμερα, όταν η ποιότητα και η σταθερότητα αποτελούσαν σημαντικά στοιχεία για κάθε συνεταιριστική οργάνωση που σκόπευε να υπομείνει τις δυσκολίες, το ύψος του επιτοκίου καθοριζόταν συχνά στο καταστατικό του συνεταιρισμού και παρέμενε αμετάβλητο επί σχετικά μακρές περιόδους. Έπρεπε λοιπόν να υποστούν όλες τις περιπλοκές και χρονοβόρες διαδι-

κασίες που απαιτούνται για την τροποποίηση του καταστατικού, όπως πλειοψηφία δύο τρίτων σε ειδική γενική συνέλευση που έπρεπε να συνέλθει τόσες εβδομάδες μετά την πρόσκληση. Τα μέλη τοποθετούσαν τις αποταμιεύσεις τους στο συνεταιρισμό να τις φροντίζει περισσότερο για λόγους διασφάλισης παρά για την απόκτηση πρόσθετου εισοδήματος με τη μορφή τόκου και τις άφηναν εκεί να συσσωρεύονται με την αυτόματη μεταβίβαση των μεριδίων (επιστροφικών πλεονασμάτων) στο λογαριασμό των μεριδίων τους. Οι σημερινές συνθήκες στις χώρες προχωρημένης οικονομικής ανάπτυξης επιβάλλουν ένα πιο ελαστικό σύστημα περιορισμού του τόκου. Αν η κίνηση αποβλέπει στο να είναι κάτι περισσότερο από ουραγός του περισσότερο προοδευτικού ιδιωτικού τομέα, να χαράξει νέους δρόμους και να καθοδηγήσει ολόκληρο το οικονομικό σύστημα, ολόκληρο το θέμα της διαθεσιμότητας κεφαλαίων πρέπει να μελετηθεί με πολύ πιο ευέλικτο και δυναμικό τρόπο από ό,τι ήταν δυνατό σε προηγούμενες εποχές. Αυτό δεν υπονοεί απόκλιση από τις ως τώρα αποδεκτές αρχές αλλά την εφαρμογή τους με πιο ευέλικτο τρόπο. Αν οι συνεταιρισμοί επιμένουν στην αρχή ότι δε θα πληρώνεται τίποτε περισσότερο από το νόμιμο τόκο, μια οργάνωση δε θα θεωρείται λιγότερο ή περισσότερο συνεταιριστική από μια άλλη αν ορίζει το επιτόκιο στο καταστατικό για μακρές περιόδους ή για σύντομες περιόδους με αναφορά σε κάποιο τυπικό επιτόκιο που επικρατεί στην αγορά.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Με πρόλογο του Γενικού Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) κ. Bruce Thordarson και του Προέδρου του ΙΣΕΜ κ. Νικ. Κοθύμβα, κυκλοφόρησε στα ελληνικά η μελέτη του Dr. A.F. Laidlaw «Οι Συνεταιρισμοί το Έτος 2000». Απόδοση στα Ελληνικά: Π. Κοθύρης - Κ. Παπαγεωργίου.

Μιά συνοδική θεώρηση της θεωρίας της εφαρμογής και των προοπτικών του συνεργατισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Κλασικό κείμενο προβληματισμού.

Έκδοση Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Μ.) στη σειρά αξιόλογων συνεταιριστικών κειμένων.

Σελίδες 120. Διάθεση Ι.Σ.Ε.Μ., Ακαδημίας 63, 106 78 Τηλ. 3625.739

Τιμή δρχ. 1.500.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ

Τα νέα Διοικητικά Συμβούλια στην ΠΑΣΕΓΕΣ και στις Τριτοβάθμιες Συνεταιριστικές Οργανώσεις

Τα Διοικητικά Συμβούλια της ΠΑΣΕΓΕΣ και των τριτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων που προέκυψαν από τις εκλογές του Μαΐου είναι τα ακόλουθα:

ΠΑΣΕΓΕΣ

- 1) Λιόλιος Νίκος, Πρόεδρος - ΕΑΣ Αταλάντης
- 2) Καραμίχας Τζανέτος, Α' Αντ/δρος - ΕΑΣ Λακωνίας
- 3) Μαρκούλης Κώστας, Β' Αντ/δρος - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης
- 4) Λίτσος Φώτης, Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Καβάλας
- 5) Βεργόπουλος Δημήτρης, Ταμίας - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 6) Αργύρης Βαγγέλης, Μέλος - ΕΑΣ Ιωαννίνων
- 7) Βουμβουλάκης Μιχάλης - ΕΑΣ Ηρακλείου
- 8) Γαϊτανίδης Δημήτρης - ΕΑΣ Γιαννιτσών
- 9) Γιαννακός Στέφανος - ΕΑΣ Τρικάλων
- 10) Γκερμετσιώτης Γρηγόρης - ΕΑΣ Καρδίτσας
- 11) Γκλαβάκης Γιάννης - ΕΑΣ Αλωπίας
- 12) Ζαρκινός Βασίλης - ΕΑΣ Καρδίτσας
- 13) Καζναφέρης Κων/νος - ΕΑΣ Άρτας-Φιλιππιάδας
- 14) Καραγιάννης Δημήτρης - ΕΑΣ Λαμίας
- 15) Καρασάμνης Γιώργος - ΕΑΣ Γιαννιτσών
- 16) Λιναρδάτος Σταύρος - ΕΑΣ Λακωνίας
- 17) Μουλάς Σοφοκλής - ΕΑΣ Κιλκίς
- 18) Νησιώτη Κων/να - ΕΑΣ Λειβαδιάς
- 19) Πατάκης Γιάννης - ΕΑΣ Λάρισας
- 20) Στυρουδής Απόστολος - ΕΑΣ Σουφλίου
- 21) Φυλακτές Νέστορας - ΕΑΣ Κοζάνης - Σερβίων

ΕΛΛΙΟΥΡΓΙΚΗ

- 1) Γαβαλάς Μανώλης, Πρόεδρος - ΕΑΣ Ηρακλείου
- 2) Χατζηδάκης Νικ., Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Σητείας
- 3) Δασκαλάκης Νικ., Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Μυλοποτάμου
- 4) Παταγεωργίου Γεώργ., Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Άρτας
- 5) Βουλγαράκης Ιωάννης, Ταμίας - ΕΑΣ Χανίων
- 6) Κουϊνέλης Θωμάς - ΕΑΣ Αλεξανδρούπολης
- 7) Πανάγκος Ηλίας - ΕΑΣ Δωδεκανήσου
- 8) Δημητρίου Ιωάννης - ΕΑΣ Πατρών
- 9) Φωτεινάκης Παν. - ΕΑΣ Μεσσηνίας

ΚΕΡΣΙΟΕ

- 1) Μάρκου Χρήστος, Πρόεδρος
- 2) Σκοπελίτης Μακάριος, Αντιπρόεδρος
- 3) Σαφάκας Μιχάλης, Γεν. Γραμματέας
- 4) Ταράκης Γεώργιος, Ταμίας
- 5) Λουκαδάκης Ναπολέον
- 6) Κοντσαμπασάκης Κων/νος
- 7) Πετρόπουλος Λιονύσιος

ΚΕΟΣ

- 1) Πιτσιδιανός Γ., Πρόεδρος
- 2) Καραπατάκης Ν., Αντιπρόεδρος
- 3) Χανιωτάκης Ευάγ., Γεν. Γραμματέας
- 4) Φούζας Τ., Ταμίας
- 5) Τσακίρης Παν.
- 6) Τσουδής Μ.
- 7) Καριοφύλλης Στρ.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ

- 1) Σιώζος Χαρ., Πρόεδρος - ΕΑΣ Ιωαννίνων
- 2) Ηλιάδης Κων., Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Σερρών
- 3) Βαϊόπουλος Γεώργ., Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Καρδίτσας
- 4) Γιτζιτζόγλου Αλέξ., Ταμίας - ΕΑΣ Λέσβου
- 5) Σταυρόπουλος Σπ., - ΕΑΣ Πατρών
- 6) Νασούσιος ΑΘ. - ΕΑΣ Λαρίσης-Τυρνάβου-Αγιάς

- 7) Νικολόπουλος Παν. - ΕΑΣ Αμαλιάδας
- 8) Τσιρώνης Ιωάννης - ΕΑΣ Θηβών
- 9) Αναστασιάδης Αλέξ. - ΕΑΣ Γιαννιτσών

ΣΥΚΙΚΗ

- 1) Αρώνης Αντ., Πρόεδρος - ΕΑΣ Λακωνίας
- 2) Κουρέτας Γ., Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 3) Μπίρμπας Δημ. Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 4) Ντανάκας Ευ., Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Λακωνίας
- 5) Μπρατσάκος Ηλίας, Ταμίας - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 6) Σαμπαζώτης Ηλίας - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 7) Νικολόπουλος Χρ. - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 8) Σκαρβούτσος Αλέξ. - ΕΑΣ Μεσσηνίας
- 9) Αναστασάκης Ευ. - ΕΑΣ Λακωνίας

ΣΚΟΠ

- 1) Αραφαηλίδης Χρ., Πρόεδρος - ΕΑΣ Βέροιας
- 2) Τσιώνης Γεώργ., Α' Αντιπρόεδρος - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης
- 3) Χοχλακάκη Μαρία, Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Χανίων
- 4) Συρνησιώτης Προκ., Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Αργολίδας
- 5) Σπανός Δημήτριος, Ταμίας - ΕΑΣ Πηλίου-Β. Σποράδων
- 6) Ψωμάς Χριστόφορος - ΕΑΣ Άρτας
- 7) Λιλιόπουλος Κων/νος - ΕΑΣ Βέροιας
- 8) Μετλάρης Αθαν. - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης
- 9) Ζαβλάρης Νικ. - ΕΑΣ Γιαννιτσών

Στις νεοϊδρυθείσες Κεντρικές Ενώσεις εξελέγησαν:

ΚΑΠΝΙΚΗ

- 1) Πελτεκιάδης Στέργιος, Πρόεδρος - ΕΑΣ Αξιούπολης
- 2) Παυλίδης Δανιήλ, Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Πιερίας
- 3) Σούρβαλης Σωτ., Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Γιαννιτσών
- 4) Ψωφάκης Παν., Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Αργινίου
- 5) Παυλίδης Αντ., Ταμίας - ΕΑΣ Σερρών
- 6) Κουρτίδης Νικ. - ΕΑΣ Γρεβενών
- 7) Ιορδανίδης Θεόδ. - ΕΑΣ Λαγκαδά

- 8) Σαχινίδης Γεώργ. - ΕΑΣ Ελασσόνας
- 9) Μπάτζιος Ευ. - ΕΑΣ Ροδόπης
- 10) Δάγκας Νικ. - ΕΑΣ Πιερίας
- 11) Τσιάκας Ηλίας - ΕΑΣ Καρδίτσας

ΣΙΤΙΚΗ

- 1) Κουκουλούδης Γεώργ., Πρόεδρος - ΕΑΣ Αλεξάνδρειας
- 2) Τζεβελέκης Νικ., Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Λαγκαδά
- 3) Σκουλάς Σταμ., Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Χανίων
- 4) Καραμανλής Ηλίας, Γεν. Γραμμ.-Ταμίας - ΕΑΣ Αλωπίας
- 5) Τζάκης Ηλίας - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης
- 6) Δουβλέτης Αθ. - ΕΑΣ Βοΐου
- 7) Παπαμιχαήλ Ιωάν. - ΕΑΣ Καλαμπάκας

ΒΑΜΒΑΚΟΥΡΓΙΚΗ

- 1) Σούρλας Ιωάννης, Πρόεδρος - ΕΑΣ Φαρσάλων
- 2) Καραμπάτσας Αγαθ., Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Λάρισας
- 3) Χατζηνάκης Μαρίνος, Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Ροδόπης
- 4) Φιλίππου Απόστολος, Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Καρδίτσας
- 5) Μπαλλάς Ευάγγ., Ταμίας - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης
- 6) Τσιντζόγλου Όμηρος - ΕΑΣ Γιαννιτσών
- 7) Δουλγερίδης Αναστ. - ΕΑΣ Σερρών
- 8) Βαγενάς Δημ. - ΕΑΣ Λειβαδιάς
- 9) Κουτσιδής Κων. - ΕΑΣ Καρδίτσας
- 10) Αποστολίδης Φώτιος - ΕΑΣ Ξάνθης
- 11) Γρουσόπουλος Ευ. - ΕΑΣ Λάρισας
- 12) Κουμαρτζούδης Παν. - ΕΑΣ Γιαννιτσών
- 13) Τσανάκας Νικ. - ΕΑΣ Καλαμπάκας
- 14) Πεχλιβάνης Χαράλ. - ΕΑΣ Ροδόπης
- 15) Ντούσκας Παν. - ΕΑΣ Πιερίας

ΞΗΡΟΚΑΡΠΙΚΗ

- 1) Παπανικόλας Ανδρ., Πρόεδρος - ΕΑΣ Αττικής
- 2) Ποιτουρίδης Κων., Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Πιερίας
- 3) Ζήσης Βασ., Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Λαμίας
- 4) Μωραΐτης Γεώργ., Γεν. Γραμματέας -

ΕΑΣ Βόλου

5) Δεμερούτης Γεώργ., Ταμίας - ΕΑΣ Ευβοίας

6) Φουντάς Περ. - ΕΑΣ Σερρών

7) Δεληκώστας Ιωάν. - ΕΑΣ Αλμυρού

8) Χρήστου Χρ. - ΕΑΣ Ευβοίας

9) Αβραμίδης Ιωάν. - ΕΑΣ Σερρών

10. Παπαδημητρίου Απόστ. - ΕΑΣ Λάρισσας

11) Διαμάντης Δημ. - ΕΑΣ Λαμίας

12) Καναράς ΑΘαν. - ΕΑΣ Αλμυρού

13) Κιρχενίδης Ιωάν. - ΕΑΣ Αλμωπίας

14) Τσιφτσίδης Ιωάν. - ΕΑΣ Καβάλας

15) Παπατριανταφύλλου Κων. - ΕΑΣ Βόλου

ΚΕΣΠΥ (Σπόρων και Ποθηπαθησιαστικού Υλικού)

1) Λάμπρου Νικόλαος, Πρόεδρος - ΕΑΣ Αταλάντης

2) Λυσίτας Ιωάννης, Α' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Γιαννιτσών

3) Τζαμαλής Γρηγ., Β' Αντιπρόεδρος - ΕΑΣ Αγρινίου

4) Απιδόπουλος Βύρων, Γεν. Γραμματέας - ΕΑΣ Σερρών

5) Παταρίδης Ιωάν., Ταμίας - ΕΑΣ Πιερίας

6) Πολυχρονόπουλος Πέτρος - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης

7) Βουδούρης Παν. - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης

8) Πράντζιος Γεώργ. - ΕΑΣ Καρδίτσας

9) Φλώρος Ιωάννης - ΕΑΣ Γιαννιτσών

10) Λιλιόπουλος Κων/νος - ΕΑΣ Βέροιας

11) Αλεξιάδης Γρηγ. - ΟΓΣ Θεσσαλονίκης

12) Γεωργιάδης ΑΘαν. - ΕΑΣ Σερρών

13) Ανανιάδης Ανέστης - ΕΑΣ Κιλκίς

14) Παπαπολύκαρπος Κων/νος - ΕΑΣ Τρικάλων

15) Σώμος Κων/νος - ΕΑΣ Αλμυρού

Συνεταιριστική Τράπεζα στην Καρδίτσα

Συνεταιριστική Τράπεζα θα αποκτήσει σύντομα η Καρδίτσα με πρωτοβουλία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, της Αναπτυξιακής Εταιρείας και φορέων της πόλης.

Ήδη από το μήνα Μάρτιο άρχισαν οι πρώτες εγγραφές ιδρυτικών μελών που καλύπτουν όλο το φάσμα της επαγγελματικής δραστηριότητας.

Ισότητα ευκαιριών απασχόλησης των γυναικών της Θράκης

Η ισότητα ευκαιριών απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες και ιδιαίτερα στην ευαίσθητη περιοχή της Θράκης υπήρξε το θέμα της διημερίδας που έγινε στις 22 και 23 Μαρτίου στην Κομοτηνή και με τη συμμετοχή κυβερνητικών παραγόντων.

Προηγούνται οι Έλληνες των άλλων Ευρωπαίων στις υγιεινές διατροφικές συνήθειες

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας «EUROMONITOR», αναφορικά με τις διατροφικές συνήθειες των κατοίκων της Ευρώπης, οι Έλληνες προηγούνται των υπολοίπων ευρωπαϊκών λαών στις υγιεινές διατροφικές συνήθειες και ειδικότερα στην κατανάλωση λαχανικών.

Ευρωπαϊκό Συνέδριο για τα Αμπελοοινικά προϊόντα

Διήμερο Ευρωπαϊκό Αμπελοοινικό Συνέδριο με θέμα: Το παρόν και το μέλλον της αμπελοοινικής παραγωγής στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης διοργανώθηκε από την ΚΕΟΣΟΙ στον Πύργο στις 19 και 20 Μαρτίου 1994, όπου περιγράφηκε με μελανά χρώματα το μέλλον της αμπελοοινικής παραγωγής και όπου με τις τοποθετήσεις τους όλοι οι εκπρόσωποι των πέντε βασικών οινοπαραγωγών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γαλλίας, Ισπανίας, Ιταλίας, Λουξεμβούργου και Ελλάδας) απέρριψαν στο σύνολό τους τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση της κοινής οργάνωσης Αγοράς στον τομέα του κρασιού που αφορούν εκριζώσεις αμπελιών και αποστάξεις κρασιών.

Παγκόσμιο Συνέδριο για το ροδάκινο της Αυστραλίας

Το Μάρτιο πραγματοποιήθηκε στην πόλη Σέπαρτον της Αυστραλίας το 2ο Διεθνές Συνέδριο για το ροδάκινο, όπου συμμετείχαν σύνεδροι από τις 6 μεγαλύτερες χώρες παραγωγής ροδάκινων (Ελλάδα, Αργεντινή, Αυστραλία, Χιλή, ΗΠΑ, Ν. Αφρική).

Στο Συνέδριο, που συμμετείχε και η χώρα μας ως πρώτη παγκοσμίως στις εξαγωγές μεταποιημένων ροδακινίων αποφασίστηκε να γίνει στη Θεσσαλονίκη το Τρίτο Συνέδριο το φθινόπωρο του 1996.

Στη διάρκεια του Συνεδρίου ιδιαίτερα επισημάνθηκε η ανάγκη να ενταθούν από πλευράς των ροδακινοπαραγωγών χωρών οι προσπάθειες για επίσπηση της περαιτέρω μείωσης και η εισαγωγικών δασμών του προϊόντος και η ανάγκη διατήρησης της παραγωγής στο επίπεδο ζήτησης των αγορών για την αποφυγή δημιουργίας στοκ επιζήμιων για τον κλάδο.

Αναμόρφωση της Καπνικής πολιτικής για το 1994

Το Υπουργείο Γεωργίας αναμόρφωσε την καπνική πολιτική για το 1994 στα πλαίσια της αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, με στόχο την ανάπτυξη του προϊόντος και την προστασία των καπνοπαραγωγών.

Η στρατηγική του Υπουργείου θα στηρίζεται στις παρακάτω αρχές:

- Άμεση προώθηση των ποικιλιών ανατολικού τύπου όπου παρατηρείται επικίνδυνη μείωση της παραγωγής.
- Αλλαγή του τρόπου καταβολής της προ-μοδότησης.
- Ενίσχυση και ενδυνάμωση των Ομάδων Παραγωγών
- Νέοι αντικειμενικοί και διαφανείς τρόποι κατανομής των ποσοτώσεων.
- Ενίσχυση του ρόλου του Οργανισμού Καπνού.
- Οροθέτηση των ζωνών παραγωγής καπνών στην ελληνική επικράτεια.
- Επαναφορά των εξαγωγικών επιδοτήσεων.

Πανελλήνιο Συνέδριο για το αγροτικό ζήτημα στη Λάρισα

Πανελλήνιο ιστορικό συνέδριο με θέμα «Κιλελέρ, το αγροτικό ζήτημα στη Θεσσαλία» οργανώθηκε στις 1 και 3 Απριλίου στη Λάρισα από το Δήμο Λάρισας στην αίθουσα του Χατζηγιάννειου Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου με εισηγητές καθηγητές πανεπιστημίων, ιστορικούς ερευνη-

τές και δημοσιογράφους από όλη την Ελλάδα.

Φοιτητές ως 'Υπουργοί Γεωργίας' συζήτησαν για GATT και ΚΑΠ

Στα πλαίσια του κοινοτικού προγράμματος, ERASMUS, το Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, διοργάνωσε Συνέδριο από 29/3 έως 2/4/94, σε συνεργασία με Πανεπιστήμια χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με θέμα: «Η Συμφωνία GATT σε συνάρτηση με την Κοινή Αγροτική Πολιτική», στο οποίο οι φοιτητές έπαιξαν το ρόλο των Υπουργών Γεωργίας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπώντας χώρες διαφορετικές από εκείνες της καταγωγής τους.

Συνέδριο για το λάδι στην Φλώρεντία

Το θέμα του λαδιού και της ελιάς, -παραγωγή, εμπορία, μάρκετινγκ κλπ.- απασχόλησε τοπικούς και διεθνείς παράγοντες στα πλαίσια της Έκθεσης και του Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε το μήνα Μάρτιο γι' αυτά τα προϊόντα στη Φλώρεντία.

Η πρωτοβουλία αυτή της Τοσκάνης, η οποία κατέχει την πρώτη θέση στην παραγωγή ελαιόλαδου υψηλής ποιότητας στην Ιταλία, στόχευε στην αξιοποίηση και στην προώθηση ενός από τα σημαντικότερα προϊόντα της μεσογειακής παράδοσης και απευθύνεται στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά και φιλοδοξεί να καταστεί, με τη βοήθεια και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα βασικό σημείο αναφοράς και συνάντησης όλων των αρμοδίων πολιτικών, επιστημονικών και εμπορικών φορέων.

Ειδικότερα, η ελληνική αντιπροσωπεία επεσήμανε ότι παρά το γεγονός ότι η χώρα μας δεν υστερεί ως προς την παραγωγή και την ποιότητα του ελαιόλαδου, έχει μείνει όμως πίσω από πλευράς μάρκετινγκ και διείσδυσης στις διεθνείς αγορές.

Ημερίδα για την GATT και την Ελληνική γεωργία

Ημερίδα με θέμα «GATT και ελληνική γεωργία. Γενικό πλαίσιο, Επιπτώσεις στα ελληνικά γεωργικά προϊόντα» διοργανώθηκε στις 23 Μαΐου 1994 από το Γεωτε-

χνικό Επιμελητήριο Ελλάδας και το Γεωπονικό Σύλλογο Μακεδονίας-Θράκης στο Συνεδριακό Κέντρο της ΗΕΛΕΧΡΟ-Δ.Ε.Θ.

Ημερίδα για τους εξαγωγείς της Β. Ελλάδας

Ημερίδα με θέμα «Οι δραστηριότητες του Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων και της Διεύθυνσης Διαχείρισης Αγροτικών Γεωργικών Προϊόντων και ο ρόλος του Γενικού Χημείου του Κράτους» οργανώθηκε στις 19 Μαΐου 1994 από το Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος, με σκοπό την ενημέρωση των εξαγωγέων σχετικά με τις δραστηριότητες των οργανισμών αυτών σε θέματα εξαγωγικά καθώς και σε θέματα επιδότησης εξαγωγών.

3η Πανελλήνια

Εμπορική Έκθεση Θράκης

Από τις 18 έως τις 28 Μαΐου 1994 λειτούργησε η 3η Πανελλήνια Εμπορική Έκθεση ΘΡΑΚΗ 1994 που διοργάνωσε η ΗΕΛΕΧΡΟ στο Εκθεσιακό Κέντρο της Κομοτηνής στη Βιομηχανική Περιοχή, στην οποία συμμετείχαν περισσότερες από 100 βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες, καθώς και ελληνικοί και ξένοι οίκοι με προϊόντα ευρέος φάσματος.

Η σημασία της Έκθεσης είναι σημαντική, δεδομένου ότι η Θράκη είναι η πιο προχωρημένη περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς το βαλκανικό χώρο και τις νέες αγορές της Ανατολικής Ευρώπης.

Ημερίδα για την ίδρυση πιστωτικού συνεταιρισμού στις Σέρρες

Ημερίδα με θέμα «Ίδρυση πιστωτικού συνεταιρισμού» στο νομό Σερρών διοργάνωσε στις 16 Ιουνίου το Επιμελητήριο Σερρών στο μέγαρό του. Η εκδήλωση διοργανώθηκε στα πλαίσια του μέτρου Διασυννοριακής Συνεργασίας του κοινοτικού προγράμματος INTERREG και είχε στόχο την ενημέρωση του επιχειρηματικού κόσμου του νομού Σερρών σχετικά με την ίδρυση πιστωτικού συνεταιρισμού.

Ψηφίστηκε ο κανονισμός για την Αλιεία στη Μεσόγειο

Σχετικά ικανοποιητικές για τους Έλληνες αλιείς μπορούν να χαρακτηριστούν οι ρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν τελικά, μετά από διαπραγματεύσεις τριών σχεδόν χρόνων, από το Συμβούλιο Υπουργών Αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νέα Μεσογειακή Αλιευτική πολιτική, καθώς οι περιορισμοί που τέθηκαν για την αλιεία στο χώρο της Μεσογείου είναι στις περισσότερες των περιπτώσεων ελαστικότεροι από εκείνους της εθνικής μας νομοθεσίας. Με το νέο αυτό κοινοτικό καθεστώς εναρμονίζονται σε μια μίνιμουμ βάση οι εθνικές νομοθεσίες των 4 μεσογειακών κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ελλάδα-Ιταλία-Γαλλία-Ισπανία) και τίθενται περιορισμοί και προδιαγραφές στη χρήση των αλιευτικών εργαλείων, με στόχο την ορθολογικότερη διαχείριση και εκμετάλλευση των ιχθυοαποθεμάτων στη Μεσόγειο Θάλασσα.

Αλλαγή των κανόνων λειτουργίας των Πιστωτικών Συνεταιρισμών

Με στόχο την πληρέστερη εποπτεία των Πιστωτικών Συνεταιρισμών, η Τράπεζα της Ελλάδος, με απόφαση της Επιτροπής νομισματικών και πιστωτικών θεμάτων, τροποποίησε την Πράξη Πλαίσιο που αφορά στη λειτουργία τους.

Ευρωπαϊκό αμπελοοινικό συνέδριο

Ένα ενδιαφέρον ευρωπαϊκό αμπελοοινικό συνέδριο οργανώθηκε στην Αθήνα (18-19 Μαρτίου 1994) με πρωτοβουλία της ΚΕΟΣΟΕ και με υποστήριξη από το Υπουργείο Γεωργίας, την ΑΤΕ, τον Οργανισμό Προώθησης Εξαγωγών και την ΠΑΣΕΓΕΣ. Θέμα του συνεδρίου ήταν «Το παρόν και το μέλλον της αμπελοοινικής παραγωγής στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Στο συνέδριο επισημάνθησαν τα προβλήματα που ο οινικός τομέας αντιμετωπίζει σήμερα, σε συνάρτηση με την εφαρμοζόμενη πολιτική διαχείρισής του, όπως:

- Μείωση των χρήσεων των αμπελοοινικών προϊόντων και ιδιαίτερα της ανθρώπινης κατανάλωσης.

- Εμφάνιση νέων ανταγωνιστριών, τρίτων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρών.

- Αναποτελεσματικότητα και «επικινδυνότητα» της μέχρι σήμερα εφαρμοσθείσας κοινής οργάνωσης αγοράς για το κρασί, που αναλύεται κυρίως σε δυσβάσταχτες υποχρεωτικές αποστάξεις και εκριζώσεις αμπελοοινικών εκτάσεων, τις περισσότερες φορές παραδοσιακών, μικρής απόδοσης άρα ποιοτικών, με όλες τις ολέθριες συνέπειες που αυτό επιφέρει στην κοινωνική ζωή και το περιβάλλον.

- Υιοθέτηση οινολογικών πρακτικών που συμβάλλουν μάλλον στην αύξηση του όγκου της παραγωγής παρά στη διαμόρφωση ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

- Ανεπάρκεια πόρων του προϋπολογισμού που προορίζονται για τη στήριξη του αμπελοοινικού τομέα. Σήμερα το ποσοστό των δαπανών του προϋπολογισμού που προορίζεται για τη στήριξη του αμπελοοινικού τομέα υπολείπεται σημαντικά από το ποσοστό της συμμετοχής του τομέα στην αξία της γεωργικής παραγωγής.

Το συνέδριο κατέληξε στη διατύπωση θέσεων και προτάσεων σχετικά με την υπό αναθεώρηση κοινή οργάνωση αγοράς του οινικού τομέα και συγκεκριμένα:

- Ζητείται να διατηρηθεί τουλάχιστον σταθερό το ύψος του προϋπολογισμού που διατίθεται για τη στήριξη του αμπελοοινικού τομέα και να εξασφαλιστούν οι πόροι για τις απαραίτητες παρεμβάσεις στήριξης της αγοράς του και για τα αντισταθμιστικά μέτρα που ενδεχόμενα αποφασιστούν προς όφελος ορισμένων μειονεκτικών περιοχών.

- Το σύνολο των συμμετεχόντων τάχθηκε εναντίον των εκριζώσεων ως έχουν και προτάθηκε, σε περίπτωση που η εφαρμογή τους κριθεί αναγκαία, κατά το σχεδιασμό τους να ηηφθούν υπόψη:

- οι ιδιαιτερότητες των ευαίσθητων περιοχών από κοινωνικής και περιβαλλοντικής άποψης,

- η αναγκαιότητα ειδικής μεταχείρισης χωρών που έχουν ήδη εκριζώσει πάνω από ένα ποσοστό της αμπελοοινικής τους έκτασης,

- η ανάγκη αποφυγής της απρογραμμάτιστης εκρίζωσης στην οποία οδηγεί ο ελεύθερος και εθελοντικός χαρακτήρας του μέτρου.

- Αναγκαία είναι η εξεύρεση νέων διεξόδων στη διάθεση της παραγωγής. Για το σκοπό αυτό επιβάλλεται η τόνωση της προώθησης των αμπελοοινικών προϊόντων και η αντικατάσταση ορισμένων οινολογικών πρακτικών και ιδίως της ενίσχυσης των οίνων με ζάχαρη με την ενίσχυση με συμπυκνωμένο γλεύκος (ανακαθαρισθέν ή μη).

- Προτάθηκε να εξεταστεί η δυνατότητα το συμπυκνωμένο γλεύκος (ανακαθαρισθέν ή μη) να αποτελεί το προϊόν στο οποίο να εφαρμόζεται η κοινοτική παρεμβατική πολιτική αντί της αλκοόλης.

- Στο πλαίσιο της αναθεώρησης της κοινής οργάνωσης αγοράς του κρασιού θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για:

- αποφυγή σφαλημάτων του παρελθόντος,
- δικαιότερη κατανομή των επιβαρύνσεων, εξορθολογισμό του τρόπου επιβολής των,

- υποχρεωτικών αποστάξεων, με απώτερο στόχο την προστασία του εισοδήματος των παραγωγών.

- Κοινή διαπίστωση όλων των συμμετεχόντων είναι η ανάγκη συσπείρωσής τους και η από κοινού διατύπωση προτάσεων, προκειμένου να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

- Τονίζεται, τέλος, ότι το δίκτυο των συνεταιριστικών οينوοιπτικών οργανώσεων, σε κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να αναγνωρισθεί σαν ο κατ' εξοχήν κατάλληλος μηχανισμός διαχείρισης της νέας οινικής πολιτικής, αφού συνδυάζει άριστα παραγωγούς, υποδομή και γνώση της αγοράς.

Αποφασίστηκε το κείμενο των συμπερασμάτων του συνεδρίου να σταλεί στα αρμόδια εθνικά και κοινοτικά όργανα με σκοπό να συμβάλει στον προβληματισμό γύρω από τη χάραξη της αμπελοοινικής πολιτικής, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και έκφραση διαμαρτυρίας στους σχετικούς προβληματισμούς της Επιτροπής που επίσημως έχουν δημοσιοποιηθεί.

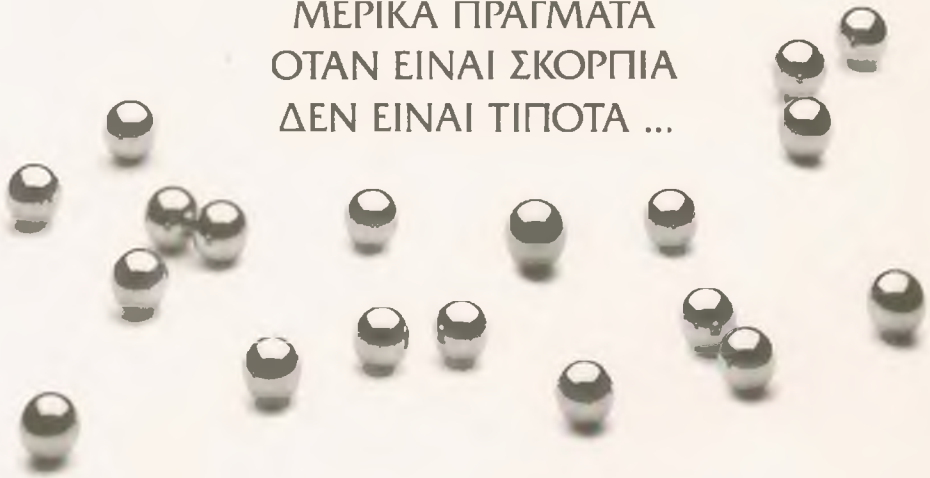
*Ανάλαφο
σαν ανάμνηση*

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΣΚΟΡΠΙΑ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ...

... ΟΤΑΝ ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΙ ΣΩΣΤΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ!

SYNEDIA S.A.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Σταδίου 10, 105 64 Αθήνα. Τηλ: 3232147, 3225880, 3231963, 3225563. FAX: 3225522